

Broeder Morits, de zonderlinge, of De volkplanting voor de Pelew-eilanden : tooneelspel ...

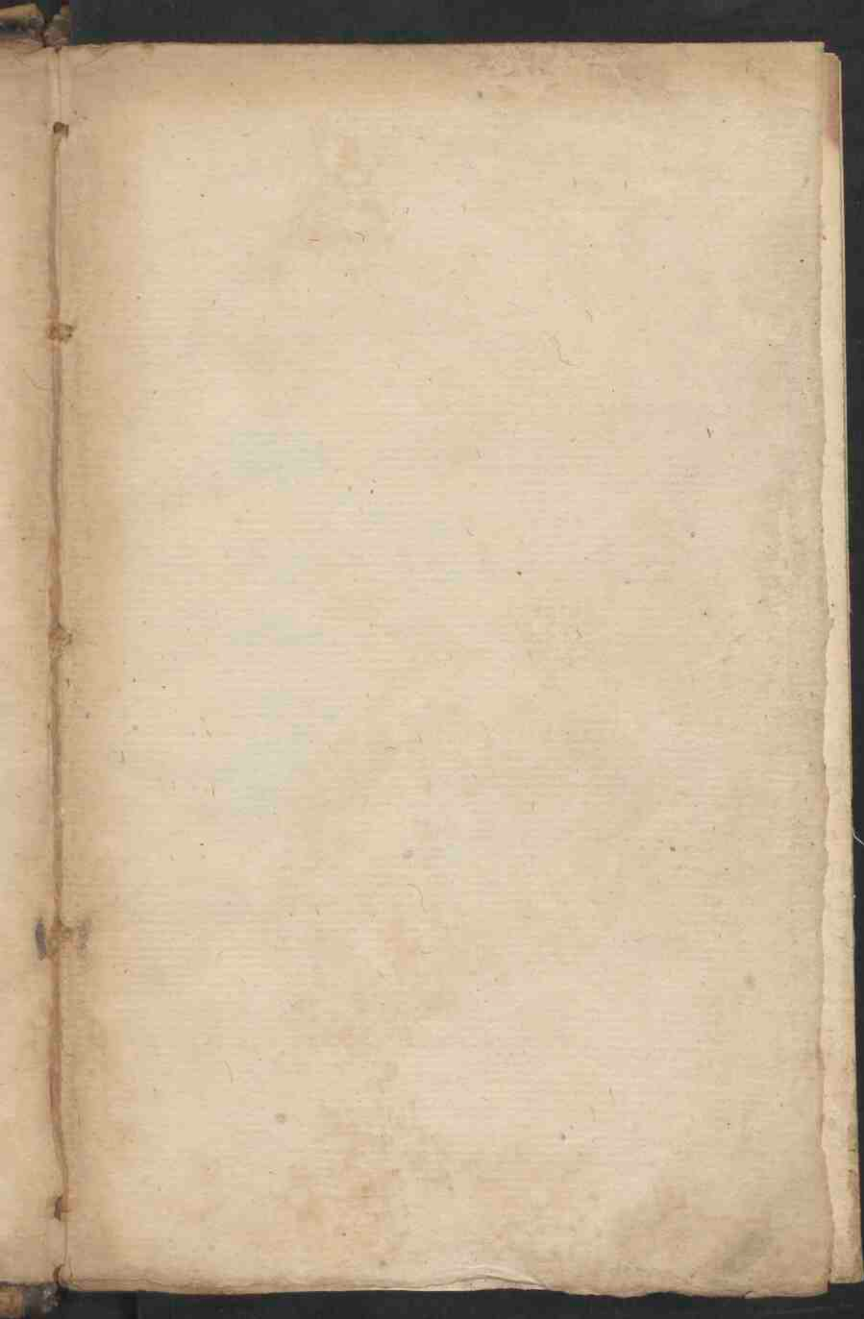
<https://hdl.handle.net/1874/367937>

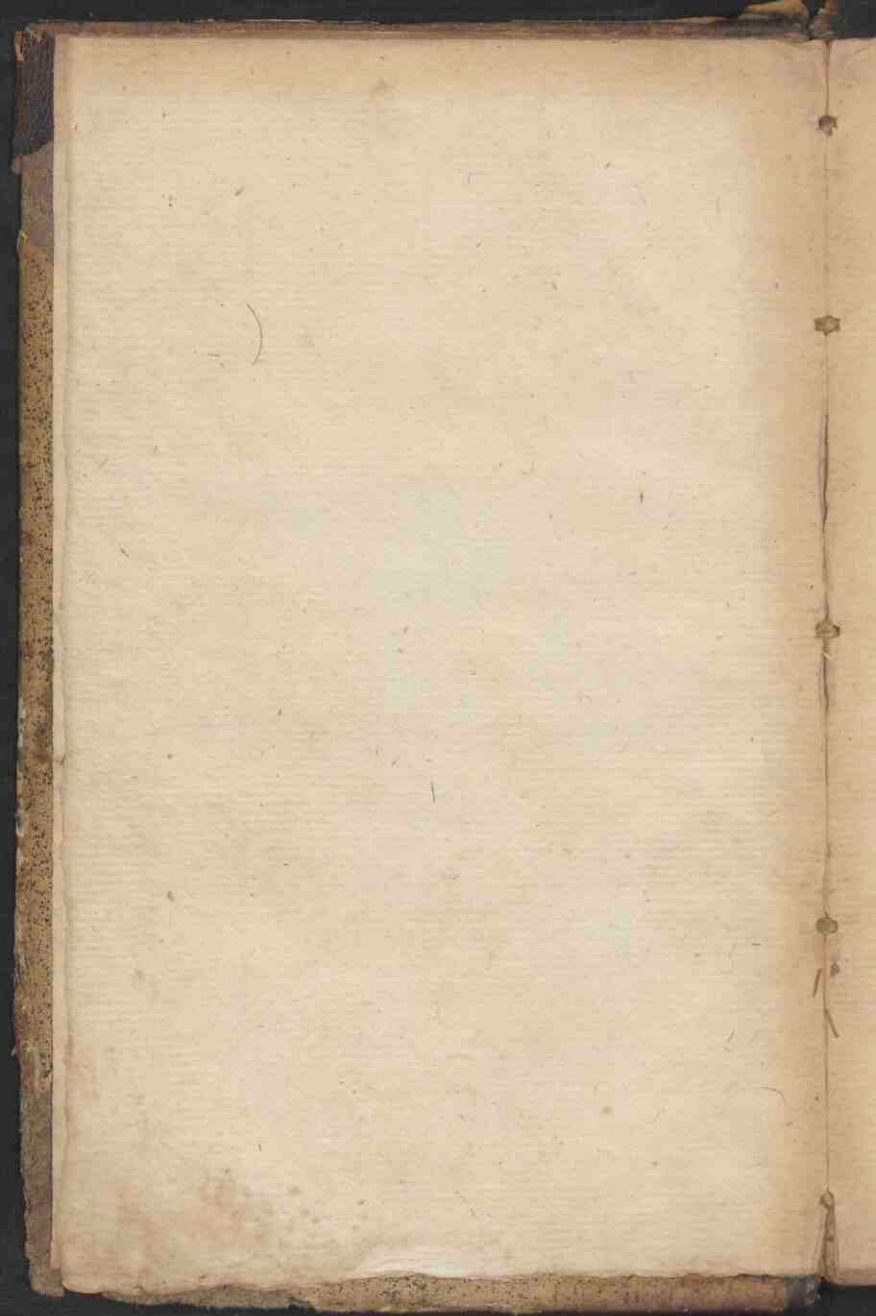
Dr. J. W. A. L.
N. 116 a

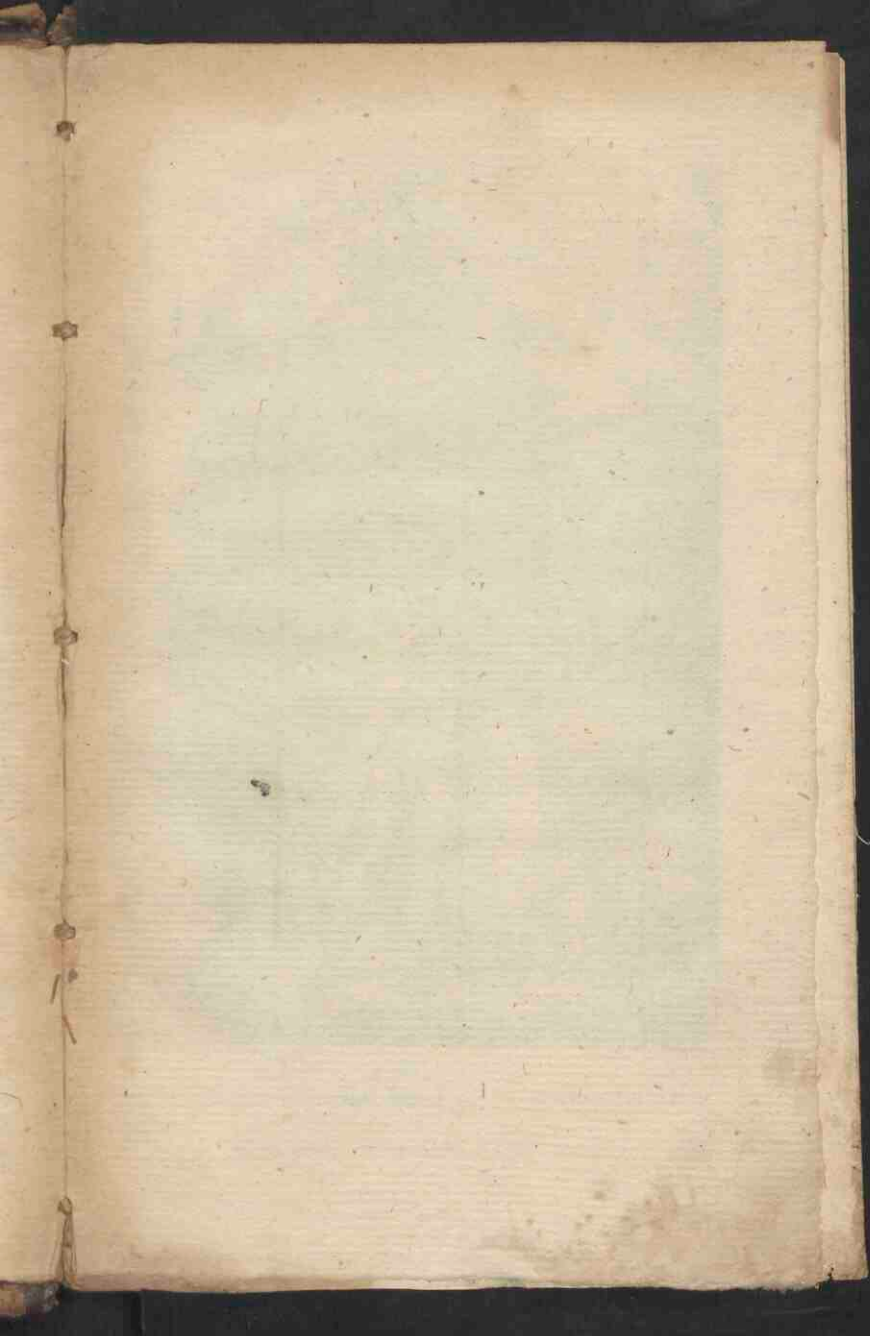
Tooneelstukken

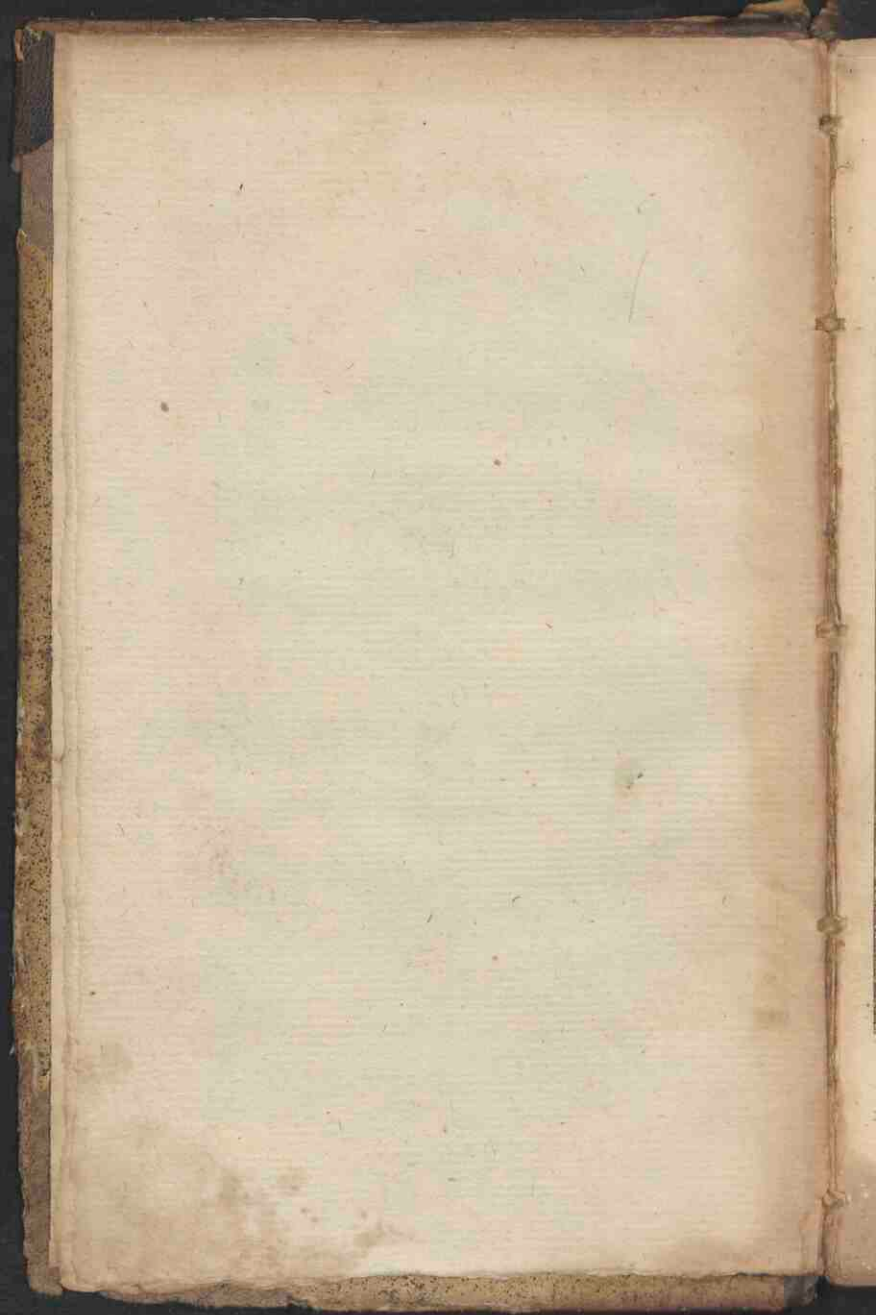
Te WINKEL

No. 338

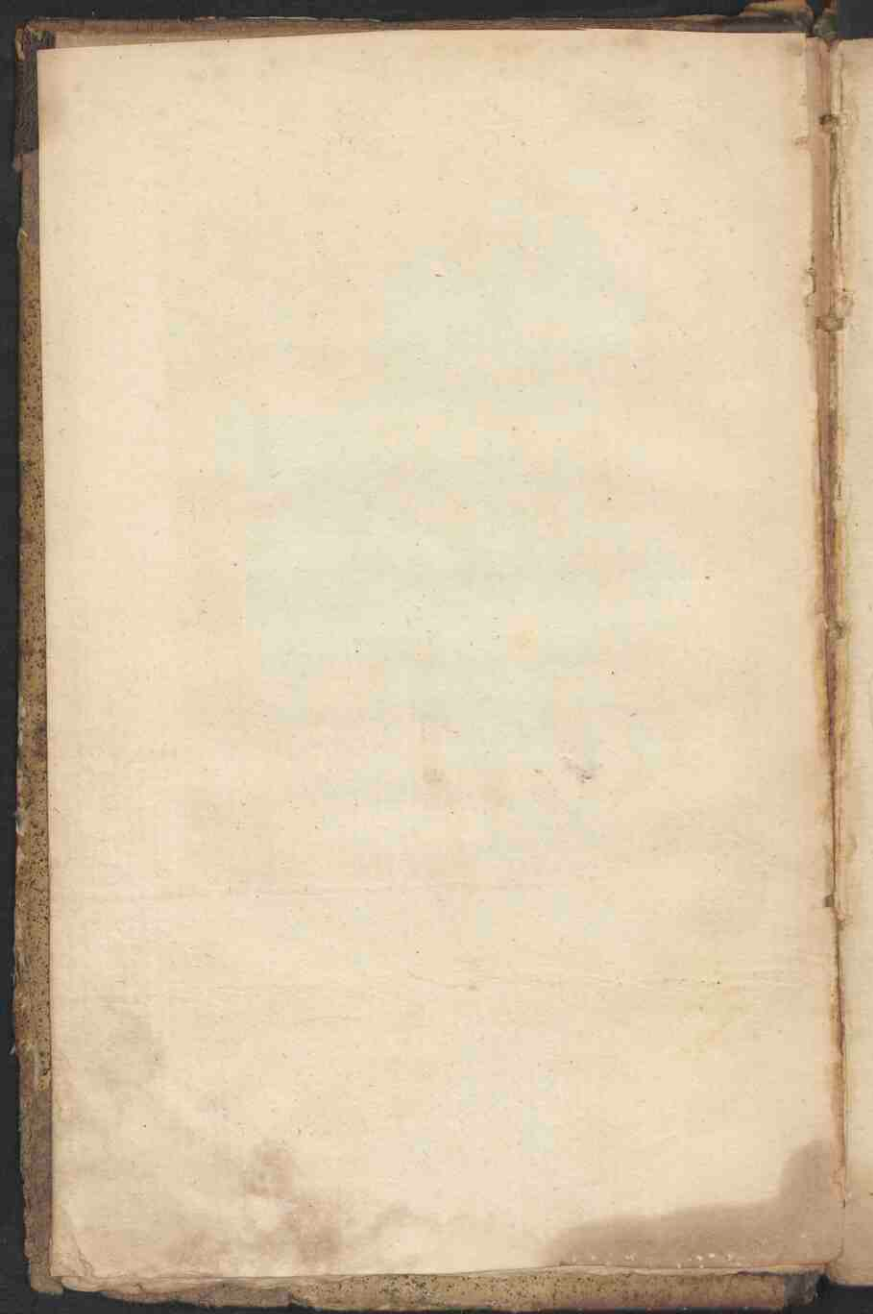
J. B. van der Meer, del.

G. A. van der Meer, sculp.

NORRIS.

...lieve kleine! gij moet het klaverblaadjen voltallig maaken.

BROEDER NORRIS, Laagte Bedr. IX ^e Toon.

BROEDER MORITS,
DE ZONDERLINGE;

O F

DE VOLKPLANTING

VOOR DE

PELEW-EILANDEN.

TOONEELSPEL,

IN DRIE BEDRIJVEN,

DOOR

A. VAN KOTSEBUE.

(Amst. 1792)

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

P E R S O O N E N.

MORITS ELDINGEN.

EUFROSINE, oude moei }
JUULTJE, } zusters } van MORITS.
NETJE, }
OMAR, een jong Arabier, }
vriend en bediende }

MARIA, kamenier van Eufrusine.

WILLEM VAN MOLL, assessor bij den raad van
Justitie.

DIEDRIK VAN MOLL, gepensionéerd officier, en
broeder van Willem.

De kamerheer van STIERENBOCK.

Schipper THOM.

KARG, een hedendaagsch schrijver.

Een kind.

(Het tooneel is in eene zeeftad.)

BROEDER MORITS,

TOONEELSPEEL.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Het tooneel verbeeldt een zeer groen oord: aan deszelfs einde ziet men eenen tuin, met een hek omringd, wiens deur op het tooneel uitkomt: aan beide zijden staan eenige banken van zoden: op den voorgrond ziet men rechts en links de beelden van de Liefde en van Diana: ver in het verschiet verheft zig een fraai gebouw boven het geboomte uit.

KARG: *hij zit op één der banken met een lei en griffie in de hand, bedenkt zig, schrijft, schudt het hoofd, wischt het geschrevene uit, en bedenkt zig andermaal.*

Eerst den tytel! het boek zal wel volgen: een boek te schrijven is geen kunst: op drie, vierhonderd bladzijden allerlei waar ter markt te brengen, die den kooper graag maakt! — ei! wie kan dat niet? maar een' tytel te vinden, die zonder eenige verdere hulp in staat is het boek aan den man te brengen; een' tytel, die zelfs, bevoorens men eens weete of er aardappelen dan wel sesanten of pasteien zullen opgedischt worden, den eetlust wekt; een' tytel, die uit één, ten hoogsten twee woorden be-

4 BROEDER MORITS,

staat, en echter op honderd boeken toepasfelijk is; dit is het meesterstuk der hedendaagsche vernuftens; en, de Hemel zij dank! in het maaken van tytels wijk ik niemand: mijn boekverkooper bevindt er zig ook recht wèl bij: deeze keer wil het echter niet lukken; en, al is de inhoud zelve nog zo gewigtig, wie leest tegenwoordig een boek als de tytel niet nieuw is, en op het eerste aanzien, bevalt. (*Zig bedenkende.*) *Over den oorsprong des kwaads* — dit koopt niemand — *De bron der boosheid* — dit leest niemand — *De bron des ongeluks* — dit zou er eerder naar gelijken — *Pandora's doos* — dit is al oud vuil. (*Zig voor het hoofd slaande.*) Zo! daar heb ik het: een electrique vonk! *Duivel*, zal het boek heeten — *Duivel!* en niet ééne lettergreep meer: (*Hij schrijft.*) Een goede *Engel* heeft mij daar den *Duivel* ingefluisterd: dat boek zal een verbazenden aftrek hebben! ik wed dat de duivel zijn' derden druk beleeft.

TWEEDE TOONEEL.

KARG, OMAR, *die een tafel uit den tuin draagt en dezelve voor eene der banken zet.*

KARG.

Goeden morgen, goeden morgen Mijnheer Omar! reeds zo vroeg uit de pluimen? wat zal dit hier worden?

OMAR.

Men wil in het groen ontbijten.

KARG.

K A R G.

Ei, ei! de inval is niet kwaad! een recht poëtische inval! ik ben ook nog nuchteren, en zal des maar hier blijven.

O M A R.

Zo als het u belieft: 't is hier koel, de schaduw is recht aangenaam: het gindsche huis — neem het mij niet kwalijk, Mijnheer! op het bouwen verstaat gij u niet — 't huis is als een lantaarn; in alle kamers wordt men schier door de zon gebraden: veel liever wilde ik voor eene Arabische tent dubbelde huur geven, dan een enkele voor zulk een broeikast.

K A R G.

Goede vriend! ik heb het huis niet gebouwd.

O M A R.

Dan moest gij het ook niet gekocht hebben.

K A R G.

Ik heb het ook niet gekocht; het is eene erfenis van mijn' vader.

O M A R.

Was uw vader ook een schrijver?

K A R G.

Ach, lieve Hemel! neen! hij was een kousen-fabriekur.

O M A R.

Wat van beiden brengt meer op? het schrijven of de kousenfabriek?

6 B R O E D E R M O R I T S.

K A R G.

Helaas! de kousen fabriek; doch maar alleen, wat baar geld, niet wat roem en eer betreft: in de kamers, die ik thans verhuur, ben ik groot gebragt.

O M A R.

En uwe kamer onder het dak?

K A R G.

Bewoonden toenmaals mijns vaders leerjongens: de wereld is onbillijk, blind!

O M A R.

Dat's niet waar, zij ziet met heldere oogen: kousen zijn noodzaakelijk, boeken kan men ontbeeren; zo denkt de wereld.

K A R G.

En heeft onrecht. (*Omar gaat af en aan, en haalt het theegoed: Karg roept hem na:*) Doch de eer! de eer! — maar wat weet een Arabier van eer! ik woon zekerlijk slechts onder het dak, dan, mijn naam woont in paleizen: zekerlijk zijn mijne maaltijden slechts Pythagorisch; dan mijn naam is zout en peper op de tafel der Grooten: (*Tegen Omar.*) Kom eens wat nader, goede vriend! laten wij wat praatzen: het is nog vroeg; en uw meester slaapt nog: ik wil u een ontwerp mededeelen, waardoor gij op éénmaal door gantsch Europa beroemd kunt worden.

O M A R.

TOONEELSPEL.

OMAR.

Beroemd? ik wil niet beroemd zijn.

KARG.

Hoor slechts: een ontwerp, welks uitvoering u allergemaklikst vallen zal: reeds lang ben ik voornemens geweest, eene beschrijving van Egypten uittegeeven, waarin noch Savary, noch Pococke, noch Volney, of hoe zij anders heeten, breedvoerig genoeg geweest zijn.

OMAR.

Zijt gij dan in Egypten geweest?

KARG.

Wel neen!

OMAR.

En gij wilt er eene beschrijving van uitgeeven?

KARG.

Waarom niet? gij zult mij helpen: Egypten is uw vaderland; gij kunt mij de gewigtige zaaken aan de hand doen, en tot erkentenis zal ik uwen naam laten drukken.

OMAR.

Zeer verpligt.

KARG.

Men kon zelfs in een bijvoegzel uwe reizen opdischen: het publiek houdt veel van reisbeschrijvingen.

OMAR.

'T zou mogelijk de moeite niet waardig zijn.

KARG.

Ei! waarom niet? tegenwoordig is alles de moeite

8 BROEDER MORITS,

waardig, en, voor zo ver ik weet hebt gij met
uwen Heer de halve wereld doorkruist?

OMAR.

Zo omtrent.

KARG.

En een menigte avontuuren gehad!

OMAR.

Ja.

KARG.

Misfchien zelfs eens schipbreuk geleden?

OMAR.

Neen, dat niet.

KARG.

Of wel een nieuw eiland ontdekt?

OMAR.

Dat ook niet.

KARG.

Maar zeg mij toch, hoe is uw Heer aan dien grooten rijkdom gekomen?

OMAR.

Is mijn Heer rijk?

KARG.

Wel zekerlijk! als een Spaansch registerschip:
men weet immers den armoedigen stand wel, waarin,
vóór zijne aankomst, zijne beide zusters en oude
moei leefden? zij woonden in een achterstraatjen, op
een armzalig klein kamertjen, alwaar zij zig, bijkans
dag en nacht, de vingers aan stukken naaiden om met
eere aan een korstjen broods te komen: naauwlijks
ech-

echter verscheen hun Heer broeder, of het kleine hutjen werd, als door eene toverroede, in dit prachtig landhuis veranderd, wollen tegen zijden verwisfeld, en diamanten namen de plaats van glasciersfels in: de gantsche stad heeft er den mond vol van, men gist er op allerlei wijze over.

O M A R.

Die arme menschjens!

K A R G.

Nu, nu, het is een geoorloofde nieuwsgierigheid — ik zelf moet bekennen dat ik het gaarne wist — mogelijk heeft uw Heer in de Egyptische pyramiden het graf van deezen of geenen Koning geplunderd?

O M A R.

Neen.

K A R G.

Of van onder de ruïnen van Palmyra eenen schat opgegraven?

O M A R.

Ook niet.

K A R G.

Of goud uit het slijk van de Nijl gewaschen?

O M A R.

Nog minder; ik wil u het geheim met korte woorden verklaren: mijn Heer is een woekeraar.

K A R G.

Een woekeraar! daar zie ik hem evenwel niet voor aan.

36 B R O E D E R M O R I T S ,

OMAR.

Hij is door de Natuur met twee groote schatten bedeed; de eene draagt hij hier, (*op zijn hart wijzende:*) de andere daar, (*op zijn voorhoofd wijzende:*) de eene heeft hem duizend harten verworven, en de andere de beurs gevuld: verstaat gij mij?

KARG, *glimplagchende, en op een ontevreden toon.*

Ja, ja! dit is recht aartig gezegd, en laat zig wel eens in een boek stellen; jammer slechts, dat het niet waarschijnlijk is: het hart, mijn lieve vriend! kan in baare munt geen' penning opweegen, en het hoofd — ach goede Hemel! elk ander lid wordt beter betaald dan dat.

OMAR.

Gij hebt mis! maar, al ware het zo, had echter de Natuur hierin niet onbillijk gehandeld; want het hoofd en hart betaalen zig zelve met een munt, welke geen Vorst slaan kan: met het gevoel hunner waardige naamlijk.

(Men hoort van verre Netje in den tuin zingen.)

D E R D E T O O N E E L .

De voorigen. JUULTJE, NETJE.

OMAR, *met blijken van onrust.*

Netje komt!

(Juultje en Netje komen gearmd aan.)

NET-

T O O N E E L S P E L. 11

NETJE: op de theetafel wijzende.

Zie daar ! 't is waarlijk als of wij in de oude goede dagen der schikgodinnen leefden : „ Tafel, dek u ! ” een slag der toverroede , en alles is gereed.

JUULTJE.

Goeden morgen , Omar !

NETJE.

Goeden morgen , Omar !

OMAR.

Goeden morgen , schoone meisjes !

NETJE, opwaards ziende.

Goeden morgen , lieve Zon !

JUULTJE, Karg gewaar wordende.

Ook onzen huisheer ! *(Zij neigt.)*

NETJE.

Van Febus tot zijnen voedsterling. *(Tegen Karg.)*
Zoon van den Olympus ! *(Zij maakt eene diepe neiging.)*

KARG: haaren groet met gemaaktheid
beantwoordende.

Gezellinne van Venus ! schalkachtige gratie !

NETJE.

Mooi ! mooi ! nog niemand heeft mij eene gratie genoemd : om bezongen te worden , moet men slechts den dichter prijzen. Goede Heer Karg ! vereeer mij toch een klein weinig onsterfelijkheid ! maak toch eens een vers op mij !

KARG.

Bekoorelijke zanggodin ! de bezielende vonken , die
uit

12 BROEDER MORITS,

uit uwe oogen vloejen . . . (*ter zijde.*) Ik geloof dat zij op mij verliefd is.

NETJE.

O ga voort! mijn ziel plaatst zig in mijne ooren.

KARG.

Hoe! gij zelve vernedert u om mijne lier te stemmen? (*Ter zijde.*) 'T is zo!

JUULTJE, *tegen Netje.*

Ontsla ons van den gek.

NETJE.

Hij maakt mij den tijd kort.

JUULTJE.

En mij lang.

NETJE.

Ik begrijp het: gij wilt mij een nieuws vertellen dat ik reeds van buiten ken: het zij zo! uit zusterlijke liefde. — Mijnheer Karg! er is mij een ongeluk overgekomen.

KARG.

Een ongeluk? (*Ter zijde, terwijl hij over zijn hart strijkt.*) ja! ja! een ongeluk.

NETJE.

Gij kunt het mij echter draagelijk maaken.

KARG, *ter zijde.*

Daar hebben wij 't! (*Tegen Netje.*) Spreek! mijn hart opent zig als een stads poort.

NETJE.

Mijn kater is dood.

KARG,

KARG, *zeer bedremmeld en stotterende.*

Uw — uw — kater!

NETJE.

Hij ving reeds zo lief muizen.

KARG.

En — en ik — zou de eer hebben, u dit verlies te vergoeden? ik versta mij immers niet op 't muizen-vangen?

NETJE.

Och neen! 't verlies is onherstelbaar: luide jammerklagten alleen kunnen mijne smart verzachten; klagten, welke de dichterlijke lier op eenen zo zachten toon uitbrengt: mijn hart begeert een' treurzang op den dood van dit lieve dier, ik zal er met blijdschap een' Dukaat voor betalen.

KARG.

Een . . . o wees toch zo goed dit laatste woord eens te herhaalen?

NETJE.

Een dukaat.

KARG.

Dukaat! ik versta het — Niet het goud, het welk de dichter als stof onder zijne voeten treedt; maar de kirrende smart der tederste duive zal mij bezielen.

NETJE: *zeer kuisch.*

Ja, mijn lieve heer Karg! ik ben een duifjen, dat van haaren kater verlaaten is.

KARG.

Ik zal mijne lier met floers overtrekken, en zingen!

NET-

14 BROEDER MORITS,

NETJE.

Haast u, haast u! de morgenstond heeft goud in den mond; en, zo het u recht gelukt, geef ik u nog bovendien een kusch.

KARG, verrukt.

Dorst ik vooraf mijn brandende lippen op deeze zwaanehand drukken?

NETJE, haar hand hem toereikende.

Daar! zijt gij nu bezielde?

KARG.

Ja — maar — (*Na de theetafel wijzende, en op een hoofdschen toon.*) Ik heb nog niet ontbeten.

NETJE, lagchende.

Tast maar toe!

KARG.

Slechts ééne minut voor het ligchaam, dan is mijn geest geheel tot uwen dienst. (*Hij gaat naar de tafel, schenkt thee en eet gretig een boterham: Juultje en Netje houden intusfchen een ander gesprek, zij becommenten zich niet verder over hem, en worden niet eens gewaar, dat hij, na eenige onöpgemerkte buigingen heensluipt.*)

VIERDE TOONEEL.

JUULTJE, NETJE, OMAR.

NETJE.

Maar Juultje! hij zal alles schoon opeeten.

JUUL-

JUULTJE.

Laat hij; ik heb geen' honger.

NETJE.

Ik wel.

JUULTJE, tegen Omar.

Is mijn broeder al opgestaan?

OMAR.

Reeds sedert twee uren is hij met de oude Tante aan den gang.

NETJE.

Waar over?

OMAR.

Zij wil den glans van haar huis herstellen; zij wil eene kamenier, een' looper, portier, rijtuig, enz. hebben; en Morits antwoordt niets anders, dan: „Ge-
„lijk gij verkiest, lieve Tante! betaal slechts die lie-
„den van *mijn geld* niet”: als zij zig bijna half dood hoest, om er hem de noodzaakelijkheid van te bewijzen, glimplacht hij, en schudt het hoofd.

JUULTJEN.

Recht goed dat hij lacht! maar Tante, vrees ik, zal zo lang verzoeken en begeeren, tot den goeden Morits het geeven verveelen zal; 't is ook ondankbaar! zij vergeet wie wij waren, en wie wij door hem zijn.

NETJE.

Een kamenier echter kan hij ons niet afslaan: gij hebt ze gezien, dat lief en droefgeestig schepzeltjen.

JUUL-

JUULTJE.

Gezien, en van het eerste oogenblik af aan bemind.

NETJE.

Wij hebben geene bediende, maar zij eene meesteres noodig: als zo eene zullen wij haar aan Morits voordraagen. O! zo wij eene zaak maar altoos aan het rechte einde vatten, moeten de mannen doen wat wij willen.

OMAR.

En de Natuur heeft voor dat rechte einde u zo veel fijn vernuft gegeven, dat het u zelden mislukt.

NETJE.

Hoe weet *gij* dat, kroeskoppige Arabier!

OMAR.

Heb ik de halve wereld niet doorgereisd? De meisjes en geestlijken gelijken elkander overal.

NETJE

Ook onder uwe omzwervende benden?

OMAR.

Ook daar.

NETJE.

O beschrijf mij toch eens uwe schoonheden! hoe moet er een meisje wel uitzien, om zulke woeste menschen den kop gek te maaken?

OMAR.

Zij moet zwarte oogen hebben, groot en zacht, en als overwelfd met twee boogen van ebbenhout: zij moet
lang

lang en dun zijn, als een lans; ligt op de voeten, als een jong veulen; haare lippen verwt zij blaauw, en haare nagels goudkleurig: haar boezem gelijkt twee granaatäppelen, en haare woorden zijn zoeter dan honig.

NETJE.

De lippen blaauw!

JUULTJE.

De nagels goudkleurig!

NETJE.

Welk een elendige smaak!

OMAR.

Dat zelfde zeggen mijne landslieden van u.

NETJE.

Uwe landslieden zijn gekken, die beter met een fabel weeten omtegaan dan met een paar purpere lipjens.

OMAR.

Gij moet het hun vergeeven; zij zagen Netje niet.

NETJE.

Ei! de drommel! dat is een fraai compliment: maar gij vergat dat Juultje ook hier is.

OMAR.

Wat vergeet men bij u niet?

NETJE.

Nog fraajer!

OMAR.

Vaderland — ouders — alles zou men bij u vergeeten!

B

NET.

NETJE, *verlegen.*

Wilt gij mijn' broeder niet roepen? zeg hem dat wij honger hebben — dat wij naar hem wachten.

OMAR.

Ja, ja, ik ga — gij wilt maar van mij ontslagen zijn — mogelijk heb ik te gek gepraat — vergeef het mij!
(*Hij drukt haar in 't heengaan de hand.*)

V I J F D E T O O N E E L.

NETJE, JUULTJE.

NETJE, *eenigzins bewogen.*

Of die knaap zig ook op het handdrukken verstaat! waarlijk, als of hij van jongs af niet anders gedaan hadde.

JUULTJE.

Ik wensch u geluk met uwe verovering!

NETJE, *lagchende.*

Ja toch! den bediende van mijn' broeder!

JUULTJE.

Zo noemt hij zig, maar noemt Morits hem ook zo?

NETJE.

Laat mij met vrede; beneem mij mijne vrolijkheid niet. (*Zij keert zig naar het beeld van Diana.*)
Kuische Diana! overtrek mijn hart met een ijskorst, door geen verliefden blik te smelten, en kunt gij dat niet, zo sla de mannen met blindheid, op dat zij mijne bekoorelijkheden niet zien!

JUUL.

JUULTJE.

Of maak hen minder onbestendig!

NETJE.

Of liever verdelg hen geheel van den aardbodem; dit ware wel het beste: de mannen verbeelden zig dat wij zonder hen niet leeven kunnen; zij schrijven dikke boeken, met bewijzen dat de historie der Amazoonen een fabel is — eene dwaasheid! eene beklagenswaardige dwaasheid! zij ergeren zig, dat er vrouwen waren, die moeds genoeg hadden om de rechter borst opteofferen als het er op aankwam dat eenen zuchtend minnaar den kop gekloofd zou worden.

JUULTJE.

Gelukkig meisjes! met uwe bestendige vrolijkheid!

NETJE.

Zeg liever; gezond Netjen! ik ben zo gezond als een visch; mij scheelt niets; geen enkele druppel bloëds die traag in mij omloopt; alles is even vlug — mijn ligchaam moet altoos wat doen, al ware het ook niet anders dan dat mij somwijlen de lust bevangt om te huppelen: (*Zij huppelt.*) zie, zo staat mijn ziel onder de plak; zij durft maar in het geheel geene grillen aanvangen, al wilde zij ook nog zo gaarne: bij u echter is 't juist het tegendeel: de eerwaardige geest voert den scepter, en veroorlooft het ligchaam ter naauwernood zig te verzaadigen: volg mij lieve zuster, en smijt den dubbelzinnigen Wilm de deur uws harten uit; sluit ze

toe; en klopt hij, zo roep door het sleutelgat: „Er
„ is niemand t'huis!”

JUULTJE.

Hoe kan ik! is niet mijne liefde een deel mijns
levens geworden? ach, Netje! wat heb ik hem toch
gedaan? waarom mijdt hij mij sedert de terugkomst
van mijn' broeder? waarom stamelt hij slechts nietsbe-
duidende pligtplegingen tegen mij? ik ben hem ge-
trouw, Netje! waarlijk, ik ben hem getrouw! mijn
hart verwijt mij niets! waar van daan dan deeze schie-
lijke verandering?

NETJE.

Dit hebt gij mij reeds honderdmaal gevraagd, en
honderdmaal heb ik u geantwoord: ik weet het niet:
wie kan de mannen doorgronden? geloof mij; deeze
wonderlijke schepsels weeten zelven niet wat zij
willen.

JUULTJE.

Als ik mij nog den laatsten avond herinner — twee
dagen vóór de terugkomst van mijn' broeder — welke
fraaje kasteelen wij in de lucht bouwden; hoe wij in
verbeelding reeds de begravenis van den ouden Raads-
heer, die zijne bevordering tegenhoudt, bijwoonden;
hoe wij zijne inkomsten alsdan berekenden; onze
huislijke inrichtingen beraamden, en hij mij, lag-
chende, beloofde het loon zijner schilderkunst tot
speldegeld te zullen geeven — ach! welk een ver-
rukkende droom! wat heb ik hem toch gedaan?

NET.

NETJE.

Een schoone droom is ook dankens waardig: wat waren wij toch, lieve Juultje! zonder zulke droomen? beneem ons het genoegen der verbeelding; o hoe weinig blijft ons dan overig! zie daar; ik begin te filosofeeren, 't zijn sententien, die ik spreek; na zal het ook niet lang meer aanloopen of ik schrijf een boek.

JUULTJE.

Ach! wat heb ik hem gedaan?

NETJE, *rondom zig ziende.*

St — vraag het hem zelven — daar komt hij.

JUULTJE, *verschrikt.*

Daar komt hij! wie?

NETJE.

Willem van Moll: daar komt hij den vijver langs — zie, nu gaat hij de weide over — nu staat hij onder den grooten populier — hij schijnt in bedenken te zijn — maar ik verwed mijn gebedeboek dat hij hier voorbijkomt.

JUULTJE.

Ach Netje! wat zal ik doen? kom laat ons gaan.

NETJE.

Neen zeker niet, meisjes! niet hier van daan! 't zou den jongen Heer kittelen, als twee hupsche meisjes voor hem liepen.

JUULTJE.

Ik fiddler — ik zal geen één woord kunnen uitbrengen.

NETJE.

Des te beter! waagt hij het om ons aantespreeken,
dan zal ik hem wel tand bieden.

JUULTJE.

Gij moet hem echter niet beledigen.

NETJE.

Zachtaartig duifjen! (*Omziende.*) moedig! — de
vijand rukt aan.

ZESDE TOONEEL.

De voorigen. WILLEM VAN MOLL.

(*Willem groet in 't voorbijgaan zeer eerbiedig.*)

NETJE, *hem toeroepende.*

Reeds zo vroeg uit, Mijnheer van Moll?

WILLEM, *zeer droog.*

Om den schoonen morgen te genieten, Mejuffrouw!
(*Hij gaat aan de andere zijde weder heen.*)

ZEVENDE TOONEEL.

NETJE, JUULTJE, *die op een der banken
nedervalt, en in traanen uitbarst.*

NETJE, *met den voet stampende.*

Die ondeugd! — zo doen zij allen — zij bemin-
nen, en weten niet waarom; zij scheiden en weten
ook niet waarom — vroeg men de Natuur: waarom
schiept gij mannen? ik wed zij wist het ook niet —
maar

maar ja! tot onze plaag — neen! neen! — om van alle schoone meisjes bedrogen te worden; dit is onze roeping: wee de ongelukkige, die zig door haar hart op een' dwaalweg laten brengen! wees vrolijk, Juultje! help mij de mannen bedriegen — sta op! droog af die traanen; ik hoor Tante hoesten: 't is waarlijk goed dat zij komt, mijn toorn wijkt voor mijn' honger: kom, laat ons ontbijten; de mannen zijn geen boterham waardig.

(Juultje veegt haare oogen af, en tracht eene vrolijke houding aanteneemen.)

AGTSTE TOONEEL.

De voorigen. OMAR.

NETJE.

Nu, komt gij alleen?

OMAR.

De oude Tante is nog in den moestuin: de moschen hebben veel schade aan de vruchten gedaan; zij wil er een vogelverschrikker doen zetten.

NETJE.

Zij behoeft er slechts zelve te gaan staan, dan kan zij die kosten spaaren.

24 BROEDER MORITS,
NEGENDE TOONEEL.

De vorigen. MORITS.

MORITS: *hij gaat na Omar en schudt
hem hartlijk bij de hand.*

Goeden morgen Omar! wij zagen elkander slechts
ter loops.

OMAR.

Goeden morgen lieve Morits!

MORITS.

Hebt gij schipper Thom gesproken?

OMAR.

Ja.

MORITS.

Wat zeide hij?

OMAR.

Hij zal van daag of morgen komen.

MORITS.

Zo mag men welhaast om eenen schilder denken.
(*Tegen zijne Zusters.*) Goeden morgen, kinderen!

NETJE.

Een allerliefste rangschikking! eerst den bediende
en daarna zijne zusters.

MORITS.

Ja, lieve zusters! gij moogt er mede spotten zo
veel gij wilt; mijne rangschikking staat in mijn hart
geschreven.

NETJE.

Nog fraaier! die kroeskop is u liever dan het te-
derhartige Juultje en het vrolijke Netje?

MO-

MORITS.

Hij is mij liever.

NETJE: *in eene schertsende gramschap.*

Barbaar! gij verscheurt alle banden van het bloed.

MORITS.

Ik zou u immers in de verlegenheid brengen, als ik vroeg: wat denkt gij bij deeze uitdrukking?

NETJE.

Wat ik denk? dat is een domme vraag! een vrouw denkt niet.

MORITS.

De gekheid der ouders, de dankbaarheid der kinderen, de gewoonte, welke zusters verbindt; dit noemt gij banden van het bloed!

NETJE.

Maar de sympathie — die geheime trek van 't harte . . .

MORITS.

Zwijg mij toch van zulk eene dwaasheid!

NETJE.

Gelooft gij er niet aan?

MORITS.

Zo min als ik geloof dat twee boomen hunne kruiden zamen neigen, om dat hunne zaaden voormaals in eene zelfde vrucht verborgen lagen.

NETJE, *over zijne wangen strijkende.*

Maar zeg mij toch eens, zotskap! waarom zijt gij

dan terug gekomen , als uwe zusters u zo onverschillig zijn?

MORITS.

Onverschillig? wie zegt dat? ik houde recht veel van u; want ik denk altoos met verrukking aan de vrolijke uren mijner kindsheid en jongelingschap: alle genoegens deeldet gij met mij; geen aangename herinnering wordt in mijne ziel levendig, zonder uw beeld in derzelver betrekking met zig te voeren: wanneer mijn geest in de lommerrijke dreeven van mijns vaders slot omdwaalt, zo zie ik Juultje, hoe zij eens haar gaazen schort aan een' doornhaag scheurde, en, uit angst voor de magere vingers haarer knorrige Gouvernante, weende: ga ik de weide langs, door welke zig het kabbelend beekjen slingerde, waarin wij die schoone kreeften vingen; zo zie ik Netje, hoe zij voor een kikvorsch, die haar nasprong, vlugtte: treed ik de donkere kamer onzes pedanten Gouverneurs in, zo zie ik Juultje, hoe zij voor mij, toen hij mij kastijden wilde, om dat ik persiken gestolen had, in de bres sprong: zet ik mij op den steenen bank voor het huis neder, zo zie ik Netje, hoe zij mij haaren spaarpenning in de hand drukte, om die aan eene arme ongelukkige vrouw te geeven, welke haar kind op den rug in een korf droeg; zie, dit zijn de banden, die mij aan u binden; dit zijn de bronnen, die mij naar u doen reikhalzen: de Natuur spot met uwe dwaaling.

NET.

NETJE.

Wel nu, zo wij dit al eens laten gelden, wat heeft die zwartkop dan gedaan, dat hij een plaats boven ons in uw hart bekleedt?

MORITS.

Wat hij gedaan heeft? — o! — lieve Omar! verlaat mij voor eenige oogenblikken! ik moet u prijzen.

OMAR.

Dit zult gij niet — gij weet, ik kan dat niet lijden.

MORITS.

Noch ik; maar nu is het noodzaakelijk; ga, bid ik u, en wacht hier digt bij.

OMAR, tegen Netje, met neder-
geslagene oogen.

Zo ik door uws broeders lof uwe vriendschap verwerven kan, wil ik die gaarne ten koste mijner (schaamte koopen. (*Hij gaat den tuin in.*)

TIENDE TOONEEL.

JUULTJE, NETJE, MORITS.

NETJE.

Altoos heeft hij mij wat te zeggen: laatst verftoutte hij zig, zelfs mij de hand te drukken.

MORITS.

Gij hebt hetzelfde, hoop ik, niet onbeantwoord gelaten?

NET-

NETJE.

Ei, dat liet ik wel.

MORITS.

De hand van zulk een braaf man!

NETJE.

Dan hadden wij waarlijk veel te doen, wanneer wij alle eerlijke mannen de hand drukken moesten.

MORITS.

Hij heeft het leven van uw' broeder tweemaal gered.

JUULTJE.

Heeft hij?

NETJE.

De drommelsche jongen zal nog maaken dat ik hem lief moet hebben.

MORITS.

Dit zult gij — alles wat ik heb, ben ik aan hem verschuldigd; het stond in de magt zijns vaders mij alles te beneemen, en zijne broederliefde deed mij hetzelfde houden: het is nu vier jaaren geleden, dat ik, deels uit nieuwsgierigheid, deels om door mijne koopmanschap nog meer schatten bijeen te zamelen, met de groote Karavaan naar Mecca reisde; veertig kameelen waren met mijne goederen beladen; ons gezelschap bestond uit eenige duizende personen: naauwlijks hadden wij twee dagen gereisd, toen eene bende Arabieren ons, in eene ontzachlijke zandwoestijn, overviel: de Janitsfaaren, die ons tot bedekking dienden, werden verstrooid, alles, wat wij
bij

bij ons hadden , werd geplunderd , en wij , als eene kudde schaapen naar de gevangenis gedreeven : Omar's vader was Cheick of Vorst dezer behde , en Omar zelf maakte mij , met den fabel in de vuist , tot zijn' slaaf : mijne tegenwoordigheid van geest , die mij minst verlaat als ik niets dan geld te verliezen heb , verschilde merkelyk van het gezucht en gekerm der overigen : men zonderde mij uit , en vattede eindelijk eenige achting voor mij op : ik was verscheidene kleine nuttige wetenschappen magtig : ik reed te paard spijt een geboren Arabier , en schoot met het pistool , slag op slag , een stuk gelds van de lans af : elk verwonderde zig over mij : des avonds plaatste ik mij in hunnen kring , en verhaalde allerhande sprookjens , waarmede zij veel ophebben : somwijlen mengde ik er eenige zedelesfen onder , om , ware het mogelijk , deeze ruwe menschen een weinig te beschaaven : zo werd ik hun eindelijk onontbeerelyk : de oude Cheick noemde mij zoon , en Omar werd dagelijks meer en meer aan mij verbonden : ik schepte vermaak in den jongeling te vormen ; en het gelukte mij boven verwachting : de plant was goed en schoon : ik paste dezelve broederlyk op ; haar bloesem was heerlijk , en beloofde de kostelykste vruchten : allengskens , naarmaate zijne begrippen zig ontwikkelden , bekroop hem de lust , om beschaafde volken te leeren kennen , en deugden onder hen uitteoeffenen waarvoor zijne landslieden nog onvat-

vatbaar waren. Het viel bezwaarlijk den ouden vader tot zulk eene scheiding te beweegen; eindelijk echter stond hij ons verzoek toe — vertrouwde hem mijner zorgen aan, en wij vertrokken: van het geen ons sedert gebeurd is, zal ik u alleenlijk zeggen, dat, toen wij eens in Siriën van eene bende rovers overvallen werden, Omar's dapperheid mijn leven, vrijheid en goederen reddede; dat hij zelf, in zijn bloed zwemmende, zodanig nederviel, dat zijn voorhoofd en hals er nog tegenwoordig de lidtekens van draagen: dit is nog niet alles: te Smirna met een boot naar het schip zeilende, waarmede wij vertrekken zouden, kwam er op het onverwachtste een baar, die het kleine vaartuig omver smeet, wanneer ik, niet kun- nende zwemmen, buiten twijfel had moeten verdrin- ken, zo niet Omar mij bij het hair gegrepen, mijn hoofd boven water gehouden, en met mij meer dan een half uur tegen de woede der zee geworsteld had- de, tot men ons eindelijk te hulp kwam: naauwlijks was hij aan land, of hij viel in onmagt neder.

JUULTJE, *bewogen.*

O hoe lief heb ik hem nu!

NETJE, *een' traan van haare wangen
veegende.*

De kroeskop dringt zlg met geweld in mijn hart.

MORITS.

Begrijpt gij nu, waarom hij mij liever dan ouders
en

en zusters is? hij is mijn weldoener; en een edelmoedig hart kent geen vaster banden dan die der dankbaarheid: wel nu, Netje! wilt gij zijne hand nog niet wederom drukken?

NETJE.

Kuschen zelfs wil ik hem.

MORITS.

Zo hoor ik het gaarne. (*Hij roept.*) Omar! Omar!

ELFDE TOONEEL.

De vorigen. OMAR.

MORITS.

Kom nader, trouwe vriend! dat ik de gedenktens uwer liefde aan mijne zusters toone! (*Hij strijkt het hair van Omar's voorhoofd weg.*) Ziet hier, lieve kinderen! (*Hij schuift zijnen halsdoek weg.*) En hier! (*Tegen Omar, wiens voorhoofd en hals hij kuscht.*) Die was ik aan mijn hart verschuldigd, en nu spreek ik er ook nimmer in uw bijzijn een enkel woord meer van.

OMAR.

Goed, lieve Morits! beloof mij dit!

JUULTJE, hem vrijmoedig omhelzende.

Ik dank u voor het leven van mijn' broeder.

NETJE, een weinig schuw.

Daar, druk mijn hand nog eens! (*Omar doet het; zij drukt de zijne weder, en kuscht hem.*)

OMAR,

OMAR, *geheel verrukt.*

O, welk een oogenblik!

TWAALFDE TOONEEL.

De voorigen. EUFROSINE.

EUFROSINE, *al hoestende.*

Kinderen! kinderen! ei, lieve hemel! wat doet gij daar? hebt gij dan alle tucht, alle eerbaarheid uit het oog verloren?

NETJE.

Een kusch in eeren, kan niemand deeren.

JUULTJE.

Lieve Tante! het was een gevolg onzer dankbaarheid.

EUFROSINE.

Dankbaarheid? wat dankbaarheid! die moet bij een jong meisje op geen kuschchen uitloopen: een kuschjen is dikwijls gevaarlijk, zegt men: ik heb het echter nooit ondervonden.

MORITS.

Als het hart vol is, en 't ons aan woorden ontbreekt, kan eene vuurige omhelzing alleen onze tolk zijn.

EUFROSINE.

Maar spreekt dan toch! wat is er? wat heeft hij gedaan, dat uwe harten er zo vol van zijn? als 't inderdaad de moeite waardig is, ben ik ook zo grootsch

grootsch niet als de meesten mijner gelijken, en wil hem zelfs wel een' kusch geeven.

NETJE.

Hij heeft het leven van broeder Morits gered.

JOULTJE.

Tweemaal.

EUFROSINE.

Hoe? waar? wanneer?

NETJE.

Eéns werden zij van rovers overvallen.

EUFROSINE.

En toen heeft hij zig dapper geweerd?

NETJE.

Geraden.

EUFROSINE.

Nu, dit was immers zijn pligt?

JOULTJE.

Op een anderen tijd vielen zij beiden in het water.

EUFROSINE.

En hij heeft hem gered?

NETJE.

Geraden.

EUFROSINE.

Nu, dit was immers zijn pligt?

MORITS, *eenigzins oplopend.*

Weet gij wat, lieve Tante! pas op, dat gij niet in het water valt! want, als Omar u er uithelpen wilde, zou ik hem bij de haren terug houden.

EUFROSINE.

Kinderen! kinderen! gij maakt u te gemeenzaam

met de bedienden: het is een geluk, wanneer men trouwe lieden in zijnen dienst heeft; maar men moetze door toegevendheid niet bederven: (*Zij haalt eens stuk gelds uit haar beurs.*) Daar, goede vriend! drink eens op mijn gezondheid.

MORITS: *hij rukt haar het geld uit de hand
en werpt het voor haar voeten:
waarna hij Omar omhelst.*

Vergeef het haar, waarde Omar! zij is te beklaagen; zij heeft een bekrompen harte, maar het is haare schuld niet: zij zou een recht goed slag van een vrouw zijn, ware haar niet reeds in haare kindsheid door eene trotsehe gouvernante ingeprent, dat alles wat zij doet den schijn van iet bijzonders, iet voorname moet hebben: het ging met haar als met die Romeinsche knaapen, welke men ontwrichtte, om hen tot den krijgsdienst en dappere daaden onbekwaam te maaken: dit is haare schuld niet.

EUFROSINE.

Ei, goede Hemel! . . .

MORITS, *haar schielijk in de rede
vallende.*

Niets meer, lieve tante! hij is onze weldoener: het weinige geld zelfs, het welk ik zo even wegwierp, hebt gij aan hem te danken: dat hij u 'smorgens de thee gereed maakt, uwe bloemen begiet, en uwe canarievogels oppast, is zijne vrije keuze; want, bij den Hemel! begeert hij het, zo ben ik zijn knecht,

knecht, gij zijn meid, Netje zijne naaister, en Juultje zijn waschvrouw.

OMAR, *verlegen*.

Houd toch op, bid ik u, gij hebt het mij beloofd.

MORITS.

Nog maar één woord; mischien moet ik morgen of overmorgen van u scheiden: (*Tegen Eufrosine.*) hij is mijn eenigste erfgenaam, en alles het zijne wat het mijne was: ook mijne zusters draag ik hem op, en, wil hij na mijnen dood uw broeder zijn, zo hebt gij geen broeder verlooren.

OMAR, *aangedaan en verlegen*.

Gij houdt uw woord niet, maar jaagt mij weder weg.

DE RTIENDE TOONEEL.

MORITS, EUFROSINE, JUULTJE, NETJE.

MORITS.

Een bediende is een mensch als wij; niet zelden beter dan wij; wie koel en onvriendlijk is tegen een' trouwen bediende, moge mischien een groot staatsman, een dapper held zijn, maar mijn vriend is hij niet: dan, dit behoort tot die fouten, welken de gewoonte gebillijkt heeft; met dit alles bid ik u, mijne Zusters! bid ik u, beste Tante! laat mij nimmer eenig ongenoegen tegen Omar blijken: eert mij in hem! hij is mijn broeder, laat ik des niemand uit trotsheid den neus voor hem zien optrekken.

C 2

EUFRO-

EUFROSINE.

Het is wel de moeite waardig, zo veel leven te maaken om niets!

NETJE.

Kijk eens naar mijn neusjen, het zou zig, al wilde het, zo niet kunnen optrekken.

EUFROSINE.

Ik heb reeds gedacht, lieve neef! dat gij, daar de Hemel u tog met geld en goed gezegend heeft, en dit mensch u zo na aan het harte ligt, een paar duizend guldens naar Weenen moest zenden, en laten hem adelen.

MORITS: *hij ziet haar onwillig en verachtend aan, wil haar scherp antwoorden; verbijt zig echter en zegt eindelijk schertzende.*

Ja — ja — komt! laten wij ontbijten: ik heb honger. (*Zij gaan rondsom de theetafel slaan.*)

EUFROSINE.

Neen, niemand kan mij nageeven, zelfs niet in den bloejendsten tijd van ons geslacht, dat ik immer de arme dienstboden iet meer dan hunne geboorte medebragt, afvergde.

MORITS.

Wat wil dat zeggen, meer dan hunne geboorte medebragt?

EUFROSINE.

Wat men met recht van hun vorderen kan, heb ik

26-

zekerlijk slijpt gevorderd; want, lieve Hemel! deeze soort van menschen zijn daar immers toe geboren!

MORITS.

Deeze soort! er is geen soort! ik zeg u, alle menschen zijn als wij: wij behooren allen tot ééne soort! een domkop alleen, zijn vader zij een houthakker of een Baron, is, van rechtswege, tot slaavernij geboren.

EUFROSINE.

Hoe vliegt gij daar weder op als buskruid, waarom liet gij mij niet uitpraaten? ik wilde u verhalen, dat er nog vier perfoonen in leven zijn, welke in betere tijden bij mij gediend hebben, en door mij allen verzorgd zijn: daar was Anna Goedbrood; die trouwde met den Hofmeester des Graaven van Solms, en ik gaf haar een kostelijk uitzet: daar was Catharina Zipfelman, die met een huzaaren Wachtmeester, onder het regiment van mijnen Heer Oom zaliger trouwde; deeze verzocht mij nog voor twee jaaren om een haarer kinderen ten doopte houden...

MORITS.

Al genoeg! al genoeg, lieve Tante! ik ben van uwe goedhartigheid overtuigd.

EUFROSINE.

Zo dat ik maar zeggen wilde, als wij nu dat jonge meisje, waarvan ik u laatst sprak, in onzen dienst namen, zoudt gij zien, beste Neef! dat ik haar als mijn kind handelen zou.

C. 3

MORITS.

MORITS.

Al weêr het oude deuntjen!

EUFROSINE.

Ik moet het wel zo lang zingen, tot gij er eindelijk naar luistert: Juultje! Netje! helpt mij dat wonderlijk schepzel toch overtuigen! hij slaat glad af om de lieve kleine Maria in dienst te neemen: hij bedenkt zelfs niet eens dat ik, van jongs af aan, tot den dood van mijnen Heer broeder zaliger, mij nimmer zonder kamenier beholpen heb: geen muts kan ik alleen meer opzetten, geen veter rijden! is het dan nog niet genoeg, dat wij zijne grillen, ten gevalle van onzen stand, verbergen? hij zegt: het is slechts uitwendige vertooning; welaan! dit ware zo eens; is dan mijn gemak, het vergenoegen mijns ouderdoms, ook slechts uitwendige vertooning?

MORITS.

Zo moet ik het u dan nog eens herhaalen? ik ben terug gekomen om u en mijne zusters een gerust, een zorgloos leven te verschaffen: gij hebt voor het lieve brood moeten werken; hier van zijt gij nu bevrijd; en wees daarmede te vreden: u in overvloed te zetten was nooit mijn oogmerk, en ik zelf verlang dit niet: gij hebt eene meid die u bedient; dat is genoeg: wilt gij er meer, en ben ik zwak genoeg uw verzoek intewilligen, zo ontrooft gij *mij* niet van het geld, 't welk noodeloos daar aan verspild wordt; maar ontsteelt het aan ongelukkigen.

JUUL.

JUULTJE.

Maar, lieve Broeder! als uwe inwilliging eens een weldaad aan eene ongelukkige ware?

MORITS.

Hoe zo?

NETJE.

Het meisje dat Tante in haaren dienst neemen zou, is een arme verlaatene wees: wij hebben haar niet noodig, maar zij ons.

MORITS.

Dat's iet anders: waarom zeydet gij mij dat niet aanstonds?

NETJE.

Gij moet haar zien; zij zal u voorzeker bevalen: zachte droefgeestigheid rust op haar gelaat; haar mond klaagt niet, maar het oog verraadt dat zij ongelukkig is.

MORITS.

Laat haar komen, hoe eer hoe liever! zo lang mij een plekjen gronds overig blijft, 't geen ik het mijne noemen kan, zal een ongelukkige mij nimmer vergeefs om eene schuilplaats smeeken.

JUULTJE EN NETJE.

Goede Broeder!

EUFROSINE.

Dit heet als Edelman denken.

MORITS.

Denken moest, wanneer hij een mensch is.

42 BROEDER MORITS,

JUULTJE.

Hoe blijde zal de arme kleine Maria zijn!

NETJE.

Wij zullen aanstonds om haar zenden.

MORITS.

Daar het nu toch zo valt, is het mij lief, dat ons klein huisgezin met een schepzel vermeerderd wordt: er kon een tijd komen waarin wij ze noodig hadden.

NETJE.

Wat wil mijn Heer broeder daar mede zeggen?

MORITS.

Ik wil trouwen.

NETJE, JUULTJE en EUFROSINE.

Gij!

MORITS.

Ja ik! reeds lang gevoel ik dat mij wat ontbreekt: nooit zie ik een lief meisje, of mijn oog blijft met eene begeerte aan haar hangen, welke ik, zo lang ik omzwierf en in bezigheden woelde, nimmer ondervond: niets doen en gebrek aan tijdkorting zijn meest altoos de bronnen, waaruit de liefde ontspringt: zie ik ergens een klein kind zo neem ik het op den arm, kusch het, en knijp het in de bolle koontjens — ik wil vader worden, en des wil ik een vrouw neemen.

NETJE.

Durft men vragen, wie de hooggebiedende Sultan den neusdoek zal toewerpen?

MO-

TOONEELSPEL.

41

MORITS.

U, als gij wilt.

NETJE.

Mij! (*Zij lacht.*)

MORITS, tegen Juultje.

Of u.

JUULTJE.

Mij? (*Zij lacht mede.*)

(*Eufrosine hoest.*)

MORITS.

Waarom lacht gij? ik spreek in ernst: gij gevalt mij beiden: ik ken u beiden: gij zijt een paar goede meisjes — beiden even schoon: wie van beiden mij derhalven hebben wil is mij onverschillig.

NETJE.

Broeder! het schort u in de harsens.

MORITS.

Vindt gij dat? en waarom?

EUFROSINE.

Neef! neef! gij zijt waarlijk op den weg om dol te worden: hebt gij dan in het geheel geen ontzach voor de heilige banden des bloeds?

MORITS.

Daar hebben wij 't! weder een verdoemd vooroordeel! ik wil u, in éénen adem, honderd volken opnoemen, die hunne zusters trouwen, en er zig zeer wél bij bevinden.

EUFROSINE.

Dat zijn heidenen! blinde heidenen! maar bij een

42 BROEDER MORITS,

beschaafd christelijk volk is zulks niet geoorloofd: met eene Tante zou 't nog door den beugel kunnen, dit word somwijlen wel eens toegelaaten.

NETJE, *spotachtig, tegen Morits.*

Met een Tante! wat dunkt u?

MORITS.

Ik denk dat gij zottinnen zijt, waarmede men over zaaken, die het gezonde vernuft betreffen, niet strijden moet: gij wilt mij dan niet? also het u geeft: van daag of morgen wandel ik den gemeenen weg langs, en zoek mij eene vrouw.

EUFROSINE.

Zie toch vooral op eene adellijke afkomst, en onbesproken geslacht!

MORITS.

Venus werdt uit zeefchuim geboren: een schoon meisje is mij een Koningin, al ware het ook dat ik haar op eenen misthoop vende!

NETJE.

O gij zwakke mannen!

VEERTIENDE TOONEEL.

De vorigen. OMAR, THOM.

OMAR.

Hier is schipper Thom.

MORITS.

Welkom, Thom!

THOM,

THOMS *hem de hand toereikende*,
De Hemel zegene u Mijnheer! ik wilde u maar zeg-
gen dat ik haast klaar ben: morgen of uiterlijk over-
morgen denk ik voor de haven te liggen, en, zo
wind en weder gunstig zijn, zeilen wij, als het den
Hemel belieft, over een paar dagen naar den Levant:
hebt gij iet aan uwe goede vrienden te bestellen? zo
breng het in gereedheid.

MORITS.

Ik dank u, Thom! voor uw bericht: ik zal u
een pakjen medegeeven voor den ouden Cheick,
Omar's vader: ik heb het reeds met onzen Consul te
Smirna afgesproken: deeze weet middelen en wegen
om het hem te doen toekomen; aan dien behoeft gij
het derhalven slechts aftegeeven.

THOM.

Goed! goed!

MORITS.

Maar kinderen! nu heb ik eenen schilder noodig:
toen wij van den goeden ouden Cheick scheidden,
moest ik hem mijne beeltenis belooven: weet gij mij
nu een' kunstenaar aan de hand te doen, die zijne
kunst verstaat?

NETJE, *schielijk*.

De Asfesfor Willem van Moll.

JUULTJE, *schielijk en stil tegen Netje*.

Om 's Hemels wil, Netje!

MORITS.

Asfesfor? en van? neen, dat gaat niet: ik wil
geen

44 BROEDER MORITS,

geen mensch hebben die mij door opoffering van tijd en moeite eenige verplichting zou opleggen: ik moet iemand hebben dien ik betaalen kan.

NETJE.

Deeze laat zig ook betaalen; kom, ik zal hem maar laten roepen: (*Zij vertrekt.*)

JUULTJE, haar volgende.

Netje! Netje!

EUFROSINE.

Wacht dan toch! ei, mijn Hemel! kinderen! wacht dan toch! (*Zij volgt al hoestende.*)

THOM.

Is er nog iet anders van uwen dienst? ik heb nog allerlei kramerij te bezorgen.

MORITS.

Niets, niets, mijn goede Thom! kom na den middag nog eens weder, zo kunnen wij zamen bij Valet nog een fleschjen leêgen.

THOM.

Dat kon wel gebeuren: de Hemel zegene u!

V I J F T I E N D E T O O N E E L.

MORITS, OMAR.

MORITS.

Gij staat in gedachten?

OMAR, bewogen.

Ik denk aan mijn' vader.

MORITS.

MORITS.

Wilt gij hem ook uw portrait niet zenden?

OMAR, *na een oogenblik zwiogens.*

Wat dunkt u Morits! dat ik hem liever het origineel zelve bragt?

MORITS, *verschríkt.*

Ernst of scherts?

OMAR.

Ik ben niet gelukkig.

MORITS, *zijnen arm om hem slaande.*

Wat ontbreekt u?

OMAR.

Ik heb meer dan ik immer had: mijn rijkdom is mijn ongeluk: gij waart het, die mij dat geen, wat mij van mijne paarden en kameelen onderscheidt, deedt kennen — mijn hart naamlijk! — ik waande toenmaals van uwe hand eenen weêrgaloozen schat ontvangen te hebben: maar, o Morits! hoe moeilijk valt het dien schat te bewaaren! de genoegens des harten zijn weinig, en die, welke het ontbreken, martelen ons.

MORITS.

Lieve Omar! ik begrijp u niet.

OMAR.

Hoor, gij moet het mij vergeeven, dat, wanneer ik somwijlen mijne voorige levenswijs met mijne tegenwoordige vergelijk, ik de laatste zekerlijk verrukkend — mogelijk met 'smenschen bestemming
meer

meer overkomstig vind; maar echter bij de herinnering mijner voorige woestheid, een gevoeligen traan pleng, en wensch — vergeef het mij, Morits! — u nooit gekend te hebben.

MORITS, *treurig*.

Mij? uw' vriend, uw' broeder?

OMAR.

U! mijn' vriend! mijn' broeder! voor alle de schatten van Indiën wilde ik niet weder zijn wat ik was; maar alle de schatten des aardbodems gaf ik gaarne, om nooit geweest te zijn wat ik ben: sta slechts een vlugtigen blik op mijne toenmaalige gesteldheid, en op mijne tegenwoordige: gij hebt een jaar onder ons geleefd, en weet hoe weinig een' Arabier noodig heeft om gelukkig te zijn: het moedige ros te berijden, en met eene gespierde vuist de lans te dwingen — zie daar het toppunt zijner eerezucht! een jonge zedige Beduine tot vrouw, een tent, een pels, en een merrie om veulens te fokken! — zie daar zijn' gansch en rijkdom: had ik 's morgens de zon zien opgaan, en mijnen vader zien lagchen, dan was ik gelukkig; 's middags zat ik vrolijk aan den ingang mijner tent, at mijn melk en dadelen, en elk voorbijganger was mijn gast: viel mij de tijd lang, zo ging ik slaapen: de slaap stond mij altoos ten dienste, want hoofd noch maag was bezwaard: een spreuk uit den Koran, en een aartig sprookjen waren de eenige spijzen mijner ziel; en het eenige voedsel mijner denkbeel-

beelden: naauwlijks echter waart gij bij ons, of in weinige weeken zag ik een geheel andere wereld rondom mij: gij deedt nieuwe begeerten — nieuwe behoeften in mij ontstaan: bevredigdet veelen derzelve; maar om allen te bevredigen, moest gij een God geweest zijn: zal ik het nu aan den Hemel, of zal ik het aan u wijten, dat mijn hart ontbreekt wat mijn niemand geeven kan? dat ik altoos begeer wat ik niet verkrijgen kan? dat mijn vernuft immer uit den kring wil, welke de Natuur zelve getrokken heeft? waarom moest ik gevoelen dat er zulk een kring is? waarom hebt gij dit gevoel in mij verwekt? uwe lessen kosten mij de rust mijns levens.

MORITS.

Ik sta verstomd! dikwijls heeft Omar met mij over tijd en eeuwigheid — over 's menschen geluk en bestemming gesproken: het is de eerstemaal niet, dat hij over den nevel klaagt welke het toekomstige voor onze oogen verbergt; maar hield zig immer te vreden, wanneer ik hem in het verschiet den engel des doods toonde, die ons van achter het voorhangzel, het geen genot en hoop vanéén scheidt, toewenkt: hoe het nu daar uitziet, is hetzelfde! genoeg, dat ik u overtuigde, dat de laatste oogenblikken van dit leven niet de allerlaatsten zijn: mijn geweeten kan ik niets wijten: ik heb u niets ontnomen, het welk ik u niet duizendmaal vergoed heb — neen Omar! veins niet! dit is de oorzaak uwer zwaarmoedigheid
niet:

niet: deeze gedachte is in u slechts weder levendig geworden, daar gij buiten dien niet gelukkig waart: zeker is u iet droevigs bejegend, (*Hem hartlijk omarmende.*) en gij wilt zulks voor mij verbergen?

OMAR.

Ach, Morits!

MORITS.

Vertrouw mij alles.

OMAR.

Ik bemin uwe zuster!

MORITS.

Juultje?

OMAR.

Neen, Netje.

MORITS.

Is dit het alles? ik geef ze u tot vrouw!

OMAR.

Tegen haaren wil?

MORITS.

Waarom zou zij niet willen?

OMAR.

Neen! neen! zij wil niet.

MORITS.

Heeft zij 't u gezegd?

OMAR.

O, dat bespeurt men rasch: als onze oogen elkander ontmoeten, en ik de mijnen nedersta, ziet zij mij onbeschroomd in het aangezicht: als mij het hart overstroomt, en een beduidend woord mijnen mond ontslipt, zo moest zij mij immers verstaan? maar zij lacht er mede.

MORITS.

MORITS.

Dit is zo haare gewoonte.

OMAR.

O wist gij sedert hoe lang deeze drift, van wier oorsprong ik zo min reden weet te geeven als van dien des Nijls, in mijnen boezem heerschte! ik slaap niet, en waakende droom ik: ik eet niet, en ben nooit hongerig: ik strek mijn hand uit, en denk niets daar bij; ik spreek, en weet niet wat: 'k heb altoos moeten lagchen om onze Oostersche dichters, wanneer zij van eenen smoorlijk verliefden plagten te zeggen: „zijn ligchaam werpt geene schaduw meer „van zig;” ach, Morits! haast zal ik die groot-spraak waarmaaken — neen, ik wil weder naar mijnen ouden vader, die mogelijk elken morgen de krachtlooze armen naar de zon uitstrekt, en zijnen zoon van den Hemel terug eischt.

MORITS.

Wel, wie had ooit gedacht, dat Omar op mijn zuster stompneusjen zo verzot zou geraakt zijn! wees gerust, liefste vriend! ik zal Netje spreken.

OMAR.

Wilt gij?

MORITS.

Nu, dat spreekt immers van zelf!

OMAR.

Maar haar niet te overreden!

D

MORITS.

MORITS.

Neen toch niet! laat mij slechts begaan: waarachtig Omar! ik moet lagchen: het begin was zo treurig, dat ik voor het minst een zelfmoord verwachtte, en eindelijk, van nabij gezien, is het niets dan de gunst van een meisjes; het wispeltauigste ding op den aardbodem!

OMAR.

Zo als gij het neemt.

MORITS.

En gij het, binnen kort of lang, neemen zult: *(Hij schudt hem bij de hand.)* Frisch op! wees vrolijk! kan het bezit mijner zusters u gelukkig maaken, zo schenk ik ze u beiden, en de oude Tante daarenboven.

OMAR.

Is Netje de mijne, zo ben ik de gelukkigste der stervelingen. *(Zij vertrekken, doch worden door Karg wederhouden.)*

ZESTIENDE TOONEEL.

De voorigen. KARG, met een papier in de hand.

KARG, met drift.

O, maar één oogenblik Mijnheer! maar één oogenblik!

MORITS.

Wat is er van uw' dienst?

KARG.

KARG.

Ik ben zelf geheel tot uwen dienst: hier is het klaagdicht, Mijnheer! — het klaagdicht! gij hebt immers den kater van Mejuffrouw uwe zuster wel gekend? nu deeze is onder de starren verplaatst! — zie hier zijn' geloofsbrief!

MORITS, tegen Omar.

Wat wil het mensch hebben?

KARG.

Een' dukaat wil ik hebben, dien Mejuffrouw uwe zuster mij beloofd heeft; en ik schenk haar wel negen-en-negentig dukaaten in de plaats; want dit klaagdicht, Mijnheer! ... het slaagde mij! zeg ik u; het slaagde mij! honderd dukaaten is het onder de broeders waard! ik zal het voorlezen; hoor. *(Hij schraapt zijn keel uit.)*

MORITS, hem geld geevende.

Daar mijn vriend! doch met beding dat gij mij niets voorleest. *(Hij gaat met Omar den tuin in.)*

ZEVENTIENDE TOONEEL.

KARG.

Gehoorzaame dienaar! *(de dukaat bezien.)* een schoone gerande dukaat! maar niets voorlezen! — neen, Mijnheer! dit onuitspreekelijk genoeg verkoopt een dichter voor alle de schatten van Pluto niet: voorlezen moet ik het; aan wien, dat verscheelt mij niet; en wil volstrekt niemand mij hoor-

DE WIT

D 2

ren,

ren, zo hoort gij, vogelen des wouds! gij bronnen
en boomen! (*Rond ziende.*) Ha! ginds zie ik een
herder zijne kudde drijven: t' sa lustig, Karg! schie-
lijk naar hem toe! dat hij uw klaagdicht hoore, en
dat zijn fluit verstomme!

Einde van het eerste bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

METJE: *zij zit nevens het beeld van Diana;
naast haar op den grond staat een korf-
jen met roozen gevuld, van welke zij
zingende een' krans vlecht; van verre
staat Omar haar te bespieden.*

Nooit is 't huwlijk zo gelukkig,
Meisjen! of gij loopt gevaar;
Zelfs de beste mannen volgen
Doorgaands hunne grillen naar.

Volgen? neen: zij gallopeeren! daar is geen hou-
den, geen binden aan: zij doen het geen hun goed-
dunkt, en het hart begeert.

(Zij zingt weder.)

Sla de zottin doch met roeden,
Die het dwaaze stuk beging,
Zig, haar leven lang, te kluisfren
Door den gouden huwlijksring.

*(Zij neuriet en bromt in zig zelve, terwijl zij dan op
haaren arbeid, dan op het ledige korfjen ziet.)*

Ik heb geen roozen genoeg geplukt: het zij zo;
Diana moet het zo voor lief neemen.

(Omar deeze woorden naauwlijks gehoord hebbende, vertrekt. Netje vervolgt met zingen.)

De bruigom zegt: „kom zoete lam!”

Maar: „wijf, kom hier!” zo spreekt de man.

’k Wil daarom nimmer zijn gevreeën,

Neen! neen! neen! neen, neen! neen!

Text en verklaring, *ipse fecit*: het vers is wel juist niet schoon, maar ’t is toch waar.

(Omar is ondertuschen, zonder gezien te worden, uit den tuin terug gekomen, en vult, ongemerkt, het korfjen met roozen, die hij medegebragt heeft, waarna hij stil weder wegsliipt — Netje herhaalt de laatste regels.)

’k Wil daarom nimmer, enz.

(Zij ziet toevallig naar het korfjen en springt terug.)

Ach! wat is dat? ik wed, dit heeft geen getrouwd man gedaan: maar het is toch aartig! *(Zij ziet in ’t rond.)* Geen levendige ziel! gewis is de eene of andere Boschgod op mij verliefd: o zulke minnaars moet men vasthouden; men kan ze tot alles gebruiken. *(Zij werpt een’ kusch in de lucht.)* Mijnheer de Boschgod! ik bedank u voor deeze aartige wellevendheid. *(Zij begint de roozen te vlechten, en neuriet.)*

TWEEDE TOONEEL.

NETJE, MORITS.

MORITS.

Zuster Netje! 't is mij lief dat ik u alleen vind.

NETJE.

Ik ben niet alleen.

MORITS.

Wie is dan bij u?

NETJE.

Mijn minnaar.

MORITS, *al lagchende omziende.*

Waarschijnlijk een onligchaamlijk wezen?

NETJE.

Geraaden.

MORITS.

Lieveling van Goden en menschen! maar stel voor een oogenblik de geesten eens aan een zijde; wij moeten van aardfche dingen met elkander wat spreken.

NETJE.

Laat hooren.

MORITS.

Een minnaar met vleesch en been is immers wel zo goed als een onzichtbaar wezen?

NETJE.

Dat's de vraag.

MORITS.

Geene kan u omhelzen, en dat kan deeze niet.

NETJE.

Geene kan mij slaan, en dat kan deeze ook niet.

MORITS.

Netje! ik zou u gaarne een vraag doen, ten minsten wanneer het u mogelijk ware slechts een paar minuten met mij in ernst te spreken.

NETJE, *eene deftige houding aanneemende,*

Mijnheer, de Groot-Inquisiteur! ik ben tot uwen dienst.

MORITS.

Wilt gij trouwen?

NETJE.

Neen.

MORITS.

Waarom niet?

NETJE.

Een aartige vraag! dit is even zo als of gij vraagt: wilt gij eeten? — neen! — waarom niet? — ei, Mijnheer Broeder! dit spreekt immers van zelf? — om dat ik geen' honger heb!

MORITS.

Maar, kindlief! de tijden veranderen: men moet tegen den winter verzamelen: men wordt hongerig, en eindelijk kan men niet eeten om dat men niets te eeten heeft.

NETJE.

Wilt gij mij mischien ook weder een huwelijk met u zelven voorstellen?

MORITS.

MORITS.

Neen, mijn schat! gij mogt mij weder naar de oude Tante verwijzen.

NETJE.

Nu, dan zeg ik u dat deeze soort van honger mij niet aangrijpen zal: ik zie zo menig een, die de maag overladen heeft.

MORITS.

Grillen! wat zult gij beginnen, wanneer de herfst voorbij is en niemand de overrijpe vruchten begeert? wanneer gij de wereld en u zelve tot last, al kugchende, zult omdwaalen: bij de Huronen huwen de oude wijven hunne Vorsten; bij de Marianen heerschen zij; en laas! men vindt zelfs een volk, het welk niemand voor Koning erkent dan eene oude vrijster: maar bij de Europeërs, liefste Zuster! is eene oude vrijster gelijk een oude brief, die wel geschreven, maar niet afgezonden is.

NETJE.

Wel nu; wat kan u dat scheelen? hij is immers aan u niet geaddresséerd?

MORITS.

Een bloem, die aan den steel verwelkt.

NETJE.

Gij behoeft die immers niet te plukken?

MORITS.

Een boom vol bladen, maar zonder vruchten.

52 BROEDER MORITS,

NETJE.

Verkwik u bij eenen anderen.

MORITS.

Een huis door niemand bewoond, wjl er de ouderdom in spookt.

NETJE.

Mijnheer, Broeder! gij put al uwe schrandereid uit.

MORITS.

En gij mijn geduld: kort en goed, meisjes! gij zijt voor het huwelijk geschapen; dit is uwe eenigste bestemming: een oude vrijer kan de wereld nog op duizenderleie wijzen van nut zijn; maar eene oude vrijster ontfteelt haaren evennaasten elken brok dat zij in den mond steekt, terwijl zij in alles het onkruid evenaart, behalven in vruchtbaarheid.

NETJE.

Pha! hoe vliegt dat op! — maar mijn vernuftige Heer Broeder! die u zo veel over het welzijn uwer zusters bekommert, ééne hoofdzaak vergeet gij.

MORITS.

En die is?

NETJE.

Een meisje moet niet eer trouwen, als: ten eersten: voor zij er lust toe heeft; en ten tweeden: voor er iemand is die haar hebben wil.

MORITS.

Dit laatste is voor deeze keer uw geval niet.

NETJE.

NETJE.

Niet? o schielijk! mijne nieuwsgierigheid barst in volle vlam uit: wie staat er toch zo teêrhartig en eerbiedig naar deeze kleine witte hand?

MORITS.

Een man met een vlekloos hart, brandend voor de liefde, heet voor de vriendschap, warm voor de deugd, week voor het medelijden, schoon als de lente, weldaadig als de herfst, zachtzinnig als een kind, en verstandig als een grijsaart.

NETJE.

Met één woord — een god!

MORITS.

Met één woord — Omar!

NETJE, *bedeesd.*

Omar!

MORITS, *haar nabootzende.*

Omar! — ja Omar! gij spreekt zijn' naam uit als of gij een' beter' man wist.

NETJE.

Neen, Omar is mij te verstandig.

MORITS.

Een wonderlijk gebrek.

NETJE.

Als ik tog trouwen moet, zo geef mij een' man, hoe dommer hoe liever, met wien ik naar mijnen zin kan omspringen, die mij nooit met een *maor* lastig valt; die, als ik hem zeg: deeze *a* is een *b*,
mij,

60 BROEDER MORITS,

mij, zeer ootmoedig, zijn *b* nazegt; die, als ik grillen heb, mij schoon vindt; en bekoorelijk, als ik meesmuil; die mijne minnaars vriendelijk voor de deur ontvangt, en mijne kinderen wiegt.

MORITS.

Al spots genoeg! wist ik dat gij dacht gelijk gij spreekt, ik ware in staat u aan onzen schrijver Karg te koppelen.

NETJE.

NETJE.

Dat zou er beter naar gelijken: de vrouw eens schrijvers heeft het zo kwaad niet, zo zij nu en dan maar eens de goedheid heeft, om de vruchten van den geest haars gemaals te prijzen, kan zij doen en laten wat zij wil, en het hart goeddunkt — maar neen! vrijheid! edele vrijheid! u wijde ik mijne dagen! de ijzeren ketens zijn, met bloemen omwonden, zekerlijk wel zeer schoon, wanneer men ze van buiten bezielt, maar zij die ze draagt gevoelt hunnen last, en eerlang verwelken de bloemen. (*Zij heeft intuschen haaren bloemenkrans voltooid.*) Diana! kuische Diana! ontvang de gelofte uwer dienaaresse! maak mij ongevoelig als een' steen, en koud als de maan, die uwen schedel siert! (*Dit zeggende, omwindt zij het beeld van Diana met den krans.*)

MORITS.

Gij zijt een zottin! en dit moogt gij mijnenhalve altoos blijven, zo maar uwe zothed niet schadelijk ware: ik moet haar duur betaalen! zij kost mij eenen vriend —

riend — ik had er slechts één'; deeze verlaat mij; deszelfs plaats wordt ledig in mijn hart, en wie kan dezelve vervullen?

NETJE.

Waarom ledig? liefde en vriendschap worden door de scheiding nog warmer.

MORITS.

Een verwijderd vriend is een afgestorven vriend.

NETJE.

Ook wil ik u in vertrouwen zeggen, dat gij, zo dit uwe eenigste bekommring is, zeer gerust kunt zijn: Omar zal niet vertrekken.

MORITS.

Niet? ik zeg u hij zal.

NETJE.

En ik zeg u hij zal niet: hij is verliefd.

MORITS.

Daarom juist.

NETJE.

Juist daarom niet: konden de verliefden vertrekken, er waren in de wereld gewis zo veele ongelukigen niet.

MORITS.

Gij kent hem niet: nog voor weinige minuten heeft hij mij zijn voorneemen geopenbaard.

NETJE.

Dat moest ik beter weten: al hadd' hij zijne koffer gepakt, al stond' hij zelfs reeds met den eenen voet
in

62 BROEDER MORITS,

in het schip, zo zeg ik: (*teerhartig.*) Omar! — aanschonds trekt hij den voet terug.

MORITS.

Kwaadaartig geslacht!

NETJE.

Wel zo! is het dan zo kwaad dat men zijne wapens kent en gebruikt?

MORITS.

Ik wenschte dat Omar ons hadde beluisterd! — hij moest u haaten.

NETJE.

Paperlapap! — maar laat ons van wat anders praa-ten: ginds komt de Heer van Moll om u te portraiteeren.

MORITS.

Ik weet waarlijk niet of het wel noodig zal zijn; want gaat Omar heen, dan ga ik mede.

NETJE, *met een schertzende deftigheid.*

Om eens als Orestes en Pylades in de geschiedenis te schitteren.

DERDE TOONEEL.

De voorigen. WILLEM VAN MOLL.

(*Na wederzijds elkander gegroet te hebben.*)

NETJE.

Vergeef eene uwer oude vriendinnen haare stoutheid
Mijnheer van Moll! mijn broeder wilde zig gaarne
laten portraiteeren, en ik was zo vrij . . .

WIL-

WILLEM.

Zonder complimenten: ik doe het zeer gaarne.

NETJE, levendig.

Een tafel, een glas water, (*Terzijde.*) en Jaultje, (*Overluid.*) zullen op het oogenblik hier zijn. (*Zij vertrekt.*)

VIERDE TOONEEL.

MORITS, WILLEM.

MORITS.

Vooraf, lieve man! — want uwe physiognomie staat mij zeer wel aan — moet ik u iet zeggen: ik ben een vijand van alle nietsbeduidende uiterlijkheden; van alle zogenaamde wellevendheid, die ledige harsfens uitvonden, en zotten naâpten: hier onder behoort ook die wonderlijke gewoonte, van iemand in de derde persoon aantespreken; ik kan dat verwenschte *gemijnheer* niet uitstaan; neem het mij derhalven ten goede, wanneer ik zulks nalaat; het is niet kwaad gemeend.

WILLEM.

Spreek zo als 't u belieft, Mijnheer! wanneer uw omgang mij behaagt, zal ik u veelligt even gemeenzaam behandelen.

MORITS.

Braaf! dat is hartetaal: zo hoor ik het gaarne: nu moet ik nog iet verzoeken; en dat is, mij den prijs van uwten arbeid te zeggen.

WIL-

WILLEM.

Is Mijnheer rijk?

MORITS.

Wat noemt gij rijk?

WILLEM.

Heeft Mijnheer meer dan er vereischt wordt, om ordentelijk en aangenaam te leeven?

MORITS.

Als een gemeen man, ja!

WILLEM.

De prijs is vijf - en - twintig dukaaten.

MORITS.

Dat's veel!

WILLEM.

Ja.

MORITS.

Gij zijt waarschijnlijk een meester in uwe kunst?

WILLEM.

Men leert altoos; ik voor mij heb nog veel te leeren.

MORITS.

Maar de gelijkenis te treffen?

WILLEM.

Dit gelukt mij meesttijds.

MORITS.

Nu, dat is mij genoeg; want zie, het schilderij is voor eenen ouden Arabischen Cheick bestemd; en gij kunt ligt denken, dat onder die benden de vrije kun-

kunsten nog in de wieg liggen : hij heeft den droes van coloriet , houding , kleeding , enz. — als hij slechts een beeldjen heeft , het welk hem de trekken zijns vriends in de gedachten brengt , is hij te vreden.

V I J F D E T O O N E E L.

De vorigen. OMAR, *die eene tafel en een glas water binnen brengt.*

WILLEM.

Als 't Mijnheer gelieft?

MORITS.

Wijs mij een plaats aan , en zet of draai mij , gelijk gij mij hebben wilt.

WILLEM.

Op gintsche bank.

MORITS : *hij zet zig op de bank ; Willem plaatst zig tegen over hem aan de tafel , en krijgt zijn schildertuig voor den dag.*

OMAR, *zacht , tegen Morits.*

Gij spraakt met Netjen?

MORITS.

Ja.

OMAR.

En mijn hoop?

MORITS.

Is op het stuifzand van een vrouwenhart gebouwd.

E

OMAR.

OMAR.

Ach! dat dacht ik wel.

WILLEM.

Het hoofd een weinig meer rechts — — zo —
niet stijf, niet ernstig — 't zal mij aangenaam zijn,
als Mijnheer zig met iemand onderhoudt.

MORITS.

Zet u hier nevens mij, Omar! wij zullen over
uwen vader spreken. (*Omar gaat naast hem zitten,
zij praaten zacht, terwijl Willem schildert.*)

ZESDE TOONEEL.

De vorigen. STIERENBOCK, KARG: *zij komen
eene der zijdeuren uit, en blijven voor op
het tooneel staan.*

KARG.

Uwe Excellentie zij zo goed, ginds heen het oog
te wenden: daar zit hij op die bank.

STIERENBOCK, *door een vergroot-
glas ziende.*

Wie van beiden?

KARG.

Die, in den grijzen rok: hij draagt nooit een an-
der kleed.

STIERENBOCK.

En die naast hem zit?

KARG.

Is zijn bediende.

STIE-

STIERENBOCK.

Zijn bediende! (*Hij lacht.*) Een allerliefst *debut*, dat mij den man op het eerste gezicht *charakteriseert*!

KARG.

Een Arabier, dien hij uit Egypten medebragt.

STIERENBOCK.

Nog beter! — dus niet eens van een vernuftig menschen-ras — kijk, kijk daar staat hij den arm om zijn' hals: men zou schier gelooven, dat zwart-bruine monster ware eene Socratische liefde.

KARG.

O! het hoofd van deezen man is zo vol wonderlijke grillen, als het hoofd van uwe Excellentie vol poederstoffsens; en ik twijfel zeer, of de welleevende hoveling zig met zulk een' ruwen zoon van de Natuur wel verdragen zal.

STIERENBOCK.

Wees daar niet bang voor; ik weet mij naar alles te voegen; des noods allerlei masquen voor het gezicht te houden; ja, al kroop mij een tor het eene neusgat in, en het andere weder uit, zo verzeker ik u, dat ik er mijn' neus zelfs niet eens van zou optrekken: ik zeide u zo even, dat het ebbe in mijne finantiën is; een rijk huwelijk alleen kan er den vloed weder inbrengen; al ging er ook al den trots mijner oude dappere voorvaderen mede om een luchtjen.

KARG.

O schoon! schoon! (*Hij haalt een memorieboekjen uit zijn' zak, en schrijft.*)

STIERENBOCK.

Wat doet gij?

KARG.

Ik schrijf die fraaje gelijkenis op, om er in een mijner nieuwste schriften gebruik van te maaken.

STIERENBOCK.

Ik heb daarom besloten, wat er het Hof en de stad ook van mogen zeggen, de zuster van deezen man mijne hand te bieden: ik weet een voortreffelijk middel om de spotters den mond te stoppen: ik zal naamlijk de eerste zijn, die over mijn huwlijk railleert; en maakt mijne aanstaande Burgervrouw aan het Hof eene *bêtise*, zal ik de glimplagchende jonkers met eenige dukaaten om de ooren rammelen. *Cela mettra les rieurs de mon côté.*

KARG.

Geeft de milde broeder haar slechts de helft zijner diamanten tot een bruidschat, zo kan hij de gemeenste boerin in eene Vorstin herscheppen.

STIERENBOCK.

Hij is verduiveld rijk, zegt men; des te beter! goud is 't verfoelisel, dat men onder de eer moet leggen, om haar eenigzins te doen gelden.

KARG.

O schoon! schoon! (*Hij schrijft weder.*)

STIE.

STIERENBOCK.

Ten einde echter deeze wonderlijke stap niet te vergeefs gedaan worde, diende ik te weeten hoe ik mij best, ten opzichte van dit mensch, gedraagen moet; wees derhalven zo goød, mijn vriend! en onderricht mij, eer wij verder gaan, een weinig van zijne wijze van denken, spreken, en handelen; van zijne grillen en domheden; in 't kort, verraad mij de zwakke zijde der vesting: buiten de twee Louis d'or, die ik u voor het Bruilofsdicht beloofd heb, kunt gij op mijn volle erkentenis — op mijne *protectie* staat maaken.

K A R G.

Uwe Excellentie heeft over mijn hoofd en tong slechts te beveelen: charakters te schetsen, versta ik trots *Epiëtetes* en *la Bruyère*: een der hoofd-charakters deezes wonderlijken mans is zijn vast geloof aan de gelijkheid aller standen: een Graaf, met verlof van uwe Excellentie, en een handwerker, met eerbied gezegd, acht hij gelijk, en niet zelden de laatste nog iet meer: eens drukte hij zig in mijn bijzijn dus uit: „een kruisbeziën-bosch ware hem liever, dan „eene verdorde tak op eenen honderdjaargen eik.”

STIERENBOCK, *een snuiffen neemende.*

Ik ken deeze elendige grondbeginzels, welke de vrijheid der drukpers in de wereld verspreid heeft: zij zijn het gewoone stokpaard van alle burgerlijke schrijvers: die honden blaffen de maane aan en zouden ze gaarn naar beneden scheuren — Nu verder.

KARG.

Uit dit begrip spruiten alle de anderen voort: hij is een gezworen vijand van alle de in de menschlijke zamenleving zo wel ingevoerde gebruiken: jij! jij! zo noemt hij den Vorst, en den boer: wanneer het hem lust, gaat hij zitten, en laat zijne gasten staan; men zal den hoed voor hem afneemen, en hij den zijnen ophouden; men zal hem willen spreken, en hij zal met korte woorden zeggen, dat men hem alleen moet laten.

STIERENBOCK.

Ik weet genoeg: laten wij nu maar naar hem toegaan, en maak hem mijnen stand en naam bekend! (*Zij gaan naar Morits.*)

KARG.

Mijnheer Eldingen! ik heb de eer, u zijne Excellentie, den Heer Graaf Eugenius van Stierenbock, Erfheer van Goldbach en Lummerdingen, zijn doorluchtigheids welbeminden Kamerheer, President van de Akademie der Wetenschappen, medelid des Oeconomischen taks, en verscheidene andere genootschappen...

STIERENBOCK.

Waartoe dient die lofzang, lieve man? ware ik ooit trots op titelen? — Mijnheer! ik ben, in 't kort gezegd, Graaf Stierenbock, wien alles, wat hij van u zag en hoorde, wenschen deed om kennis met u te maaken, en veelligt — uwe vriendschap te gewinnen.

MO-

MORITS, *zig een weinig na hem toekeerende, doch zonder optezien.*

Zeer verplicht: mijn vriendschap is weinig, en mijn kennis in het geheel niets waardig.

STIERENBOCK.

Altoos was de bescheidenheid de gezellin van waare verdiensten.

MORITS.

Even gelijk het koper altoos eenig goud met zig voert, zo vindt men ook overal veele ondeugden met eenige deugden vermengd.

STIERENBOCK.

Voortreffelijk gedacht en gezegd: het eerste oogeblik onzer kennis overtuigt mij, dat de geheime trek mijns harten mij niet bedrogen heeft — doch — wat zult gij van mijn eigenbelang denken — wanneer ik u zo aanstonds vrijmoedig beken, dat nog een ander oogmerk mij herwaarts voert.

MORITS.

Dit vermoedde ik wel.

STIERENBOCK.

Vermoeddet gij wel! hoe zo?

MORITS.

Slechts eigenbelang bindt menschen aan menschen.

STIERENBOCK.

Waar blijven dan achting, vriendschap en liefde?

MORITS.

Deezen hangen allen van het eigenbelang af.

STIERENBOCK.

Ja, wanneer gij het zo neemen wilt, en des te eerder durve ik u het geheim mijns harten ontdekken, waarvan het geluk mijns levens afhangt — zo het u niet ongelegen kwame, wilde ik u gaarne eens een oogenblik alleen spreken.

MORITS.

Sedert ik geen koopman meer ben, heb ik voor niemand op de geheele wereld iet geheims.

STIERENBOCK.

Maar ik heb iet, dat voor deeze Heeren een geheim is.

MORITS.

Dan moet ik u verzoeken, mij hetzelfde op een andermaal medetedeelen!

STIERENBOCK.

Ja — ja — ik — mijn dienst — de neiging van den Vorst, die zig zo zeer aan mijn gezelschap gewend heeft, vergunnen mij zo weinig, mijnen tijd doortebrengen, daar waar mijn hart mij roept — gij wilt het? het zij zo! — er huisvest in mijne ziel geen gedachte, welke het daglicht schuwen moet; en buiten dien zal het tog in het kort geen geheim meer zijn; doch — wanneer het hart te vol is, weigert de tong haaren dienst; 't is derhalven uwe beurt, vriend Karg!

KARG, na eenige keeren zijn keel uitgeschraapt te hebben.

Blode en beschroomd zou ik optreden in deeze
hoog-

hoog- aanzienlijke vergadering, zo het gewigt mijner rede, zonder eenige pronk of praal voorgedragen, mij geen borg bleeve voor de goedkeuring mijner hoorderen; welk oor kan de liefde zijn hoorkracht, welk hart haar zijne voelkracht ontzeggen! mij verstaat niet alleen de mikrokosmos, tot wien ik spreek; mij verstaat elke boom, elke grashalm, elke tjiipende vogel in de lucht, elk wormtjen, dat zig wellustig in het stof kromt.

STIERENBOCK.

Hou den mond! gij zijt een gek! — Mijnheer El-
dingen! zonder voorrede — want ik heb het, voor
een' hoveling lastig, gebrek, dat het hart mij altoos
op de lippen ligt — ik bemin uwe zuster, en wilde
haar tot mijne vrouw hebben.

MORITS.

Mijn zuster! wie van beiden?

STIERENBOCK: *hij keert zig verlegen
schielijk naar Karg, en zegt stil.*

Wie is het?

KARG, *stil.*

Juultje.

STIERENBOCK: *hard op.*

Juultje.

(*Willem laat de grootste onrust blijken: hij veegt uit,
wat hij begonnen heeft, begint weder, veegt het
weder uit.*)

MORITS.

Het staat aan mijne zuster om te kiezen: tot haar

had gij u moeten wenden : in zaaken van het hart zal ik mij nimmer aanmaatigen een meisje de wet voortschrijven.

STIERENBOCK.

Zo moest mij een rechtschapen man antwoorden : dit kon ik reeds vooruit opmaaken : ook ben ik hier niet gekomen , om de hand der zuster van den broeder te verzoeken ; maar alleen om u te bewegen , mij in mijn voorneemen eenigermaate behulpzaam te zijn , slechts de tolk mijner gevoelens te weezen , want in het bijzijn uwer beminnenswaardige zuster , zouden slechts mijne oogen spreken , en mijn mond zou verstommen.

MORITS.

Dit wil zeggen dat ik Juultje zal voorbereiden.

STIERENBOCK.

Juist.

MORITS.

Dat wil ik wel doen.

STIERENBOCK.

Mijn rust is in uwe handen : reeds jaaren lang heeft mij deeze verborgen drift verteerd : gij weet , beste Eldingen ! dat niets ter wereld meer van ijdele omstandigheden afhangt , dan de wenschen van ons hart.

MORITS.

Dat weet ik.

STIERENBOCK.

Mijn rang , mijn stand , mijne familie , de Vorst
zelfs ,

zelfs, alles heeft mij terug gehouden: men heeft op allerhande wijs getracht mij van mijn voorneemen aftebrengen; men heeft mij bespot, gebeden, bedreigd — vergeefs! in elken strijd met mij zelven, zegevierde de liefde.

WILLEM, *die zig niet langer kan bedwingen.*

Mag ik vraagen, Mijnheer Stierenbock! hoe, en waar gij de juffer hebt leeren kennen?

STIERENBOCK, *hem van het hoofd tot de voeten beschouwende.*

Bijna zou ik antwoorden: „gij moogt niet vraagen;” maar ik ben te vrolijk om de paalen der wellevendheid te buiten gaan: slechts onder het wandelen en in de kerk heb ik dat engelachtig meisje gezien! en o, om haar te beminnen, moet men haar slechts zien!

WILLEM.

Daar hebt gij gelijk in, (*zig herstellende, doch een weinig stekelachtig.*) niet waar, uit haare zwarte oogen straalt een vuur . . .

STIERENBOCK.

O haare oogen! zo zwart als een raavenveder in de straalen der zon.

KARG, *hem aanslootende.*

Zij heeft blaauwe oogen.

STIERENBOCK.

Zo schijnt het van verre; komt men haar echter

16 BROEDER MORITS,

nader bij, zo gelijken zij de violen en koornbloemen.

WILLEM.

En haar lang goudgeel hair

STIERENBOCK.

Als het golvend langs haaren boezem flattert, stel ik mij altoos het schoone meisje voor, waarvan Tacitus gewaagt, de bevallige Bisfula

KARG, *hem weder aanstotende.*

Haar hair is aschkleurig.

STIERENBOCK.

De kunst heeft zekerlijk wel dit goudgeel hair nagebootst, maar ook zonder geele poeder, welke de mode uitvondt, zouden haare aschkleurige lokken mannenharten verstrikken.

WILLEM.

En haare fraaje talie. . . .

STIERENBOCK, *bemerkende dat men den spot met hem drijft.*

Waartoe die optelling van alle haare bekoorelijkheden, die zig slechts gevoelen — niet beschrijven laten. (*Tegen Willem op een stekelachtigen toon.*) Gij vergist u geheel, Mijnheer de Asfesfor! hoe ligt kon dit verzuim, in uw schilderij uwen arbeid, uwen roem en uw *inkomsten* nadeel toebrengen.

WILLEM.

Wat wilt gij daarmede zeggen?

STIE-

STIERENBOCK.

O, niets ter wereld! ik weet dat de verheven geest van den Heere van Moll spot met die dwaasheid des vooroordeels, welke een' Edelman verbiedt eene burgerlijke handteering te drijven, en zig daarvoor te laten betalen.

WILLEM.

'T is waar, ik spot er mede.

STIERENBOCK.

Ook weet ik zeer wel dat de Heer Asfesfor van Moll een' post bekleedt, die hem rijklijk het onderhoud verschaft; maar wie kan het hem ten kwaade duiden, dat hij een' schat zoekt bijeen te schraapen, ten einde, wanneer hij zig blind geschilderd zal hebben, het hem niet gaan moge, als Belifarius. (*Hij lacht.*)

WILLEM.

Graaf

STIERENBOCK.

Niet verder: ieder mensch handelt naar zijne begrippen, en die geenen zijn de besten, welke zijn innerlijk geluk bevorderen, zonder zig aan het oordeel der wereld te stooren — Vaarwel, liefste Eldingen! moet ik herhaalen, dat de rust mijns levens in uwe handen is? deezen nademiddag zie ik u weder — om u — verrukkende gedachte! — mogelijk, als broeder aan mijn hart te drukken. (*Hij maakt een kleine buiging, en vertrekt.*)

K A R G,

78 BROEDER MORITS,

KARG, *hem aan de slip van zijnen rok
vasthoudende.*

Uwe Excellentie! nog één woord.

STIERENBOCK.

Maar schielijk.

KARG.

Zoude uw Excellentie mij, op afslag der twee
Louis d'or, niet een' daalder willen geeven?

STIERENBOCK.

Ik heb niet dan goud geld bij mij.

(Hij vertrekt; Karg schudt het hoofd en volgt hem.)

ZEVENDE TOONEEL.

MORITS, WILLEM VAN MOLL, OMAR.

*(Een oogenblik zwijgens, Willem tracht vruchtloos
zijne gemoedsbeweeging te verbergen.)*

MORITS.

Gij hebt u geërgerd?

WILLEM.

Ik had mij niet moeten ergeren.

MORITS.

Neen waarlijk; het was de moeite niet waard;
maar weet gij ook waar over gij u geërgerd hebt?

WILLEM.

Over zijn valsch gezicht, zijn schimplagchen, over
zijnen giftigen toon, zijne stekelachtige wijze van
spreken. . .

MORITS.

Neem het mij niet kwalijk, mijn schat! gij ergerdet u, om dat hij byna gelijk had.

WILLEM.

Had hij gelijk?

MORITS.

Ja, zie, als het waar is, dat gij een voordeelligen post bekleedt . . .

WILLEM.

Dat is waar.

MORITS.

Waarvan gij ordentelijk leeven kunt.

WILLEM.

Waarvan ik leeven kan.

MORITS.

Nu, zo moest de schilderkunst u tot uitspanning en niet tot winst dienen: gij moet er niet weder boos om worden; ik meen het goed, en zoek u geenzins te beledigen: gij hebt eene van die gezichten, tot welken ik altoos spreken moet gelijk ik denk.

WILLEM.

Gij gelooft dan ook, 'dat ik mijn' flamboom ont-eer, als . . .

MORITS.

Gekheid met den flamboom! een goed hart, waaruit de takken der deugd zig verspreiden, is de echte flamboom.

WIL-

20 BROEDER MORITS,

WILLEM.

Nu, derhalven.

MORITS.

Zijt gij getrouwd?

WILLEM.

Neen.

MORITS.

Hebt gij mischien onvermogene ouders?

WILLEM.

Neen.

MORITS.

Zo blijf ik bij mijne gedachte: een jong gezond mensch, die volop heeft om te leeven, denkt weinig aan spaaren en schatten te verzamelen: doet hij het echter — zo doet hij recht verstandig, recht prijsliik; maar in de zorgelooze jeugd verraadt het een kleine trek tot gierigheid, die in den ouderdom in volle vlam zal uitbarsten.

WILLEM, *zeer aangedaan.*

Gij doet mij onrecht — maar laat ons hiervan zwijgen.

MORITS.

Zeer gaarne.

WILLEM, *na een oogenblik zwijgens.*

Waarlijk — ik heb mij over dien laaghartigen een weinig geërgerd — zo geërgerd, dat mijn hand nog heeft: ik kan niet voordwerken: vergun mij eenige minuten verpoozing.

MORITS.

Naar uw goedvinden: kom, Omar! laten wij
in-

intusfchen onder de linden eens wandelen. (*Hij haalt een boek uit zijn' zak.*) Ik zal u een' fchat mededeelen, dien ik van daag in dit boek vond. (*Hij leest.*) „Beschrijving der Peluw - Eilanden:” dat moet een volk weezen! ja, Omar! er zijn nog menfchen! ik heb een kostelijken inval: kom, dat ik u dien mededeele, en help mij denzelven ten uitvoer brengen. (*Hij vat hem onder den arm, en zij vertrekken.*)

A G T S T E T O O N E E L.

WILLEM, *met het hoofd in de hand, en den elleboog op de tafel rustende.*

Openbaare laster wordt den mensch voor eene deugd aangerekend; en in het verborgen werken de deugd, met beschimpende vermoedens gebrandmerkt! wat baat het mij, dat ik goed, dat ik rechtſchappen handel! ik word miskend; en niet alleen miskennen mij zotten, maar ook lieden, wier oordeel ik hoog ſchat, wier achting mij zou opbeuren, gelijk derzelver minachting mij nederdrukt — wat baat het mij? — o Deugd! Deugd! beloondet gij u zelve niet, wie zou moed hebben, om aan deeze zijde des grafs om loon te ſtrijden?

32 BROEDER MORITS,
NEGENDE TOONEEL.

JUULTJE, WILLEM.

*(Willem, in gedachten verzonken, hoort Juultje
niet komen.)*

JUULTJE, *zij staat naast hem, en legt
haare hand op zijn schouder.*

Willem!

WILLEM, *van schrik opspringende.*

Hemel! Juultje!

JUULTJE, *met een weemoedige stem.*

Wat heb ik u gedaan, Willem? waarmede heb
ik u beledigd?

WILLEM, *zeer verward.*

Gij mij beledigd?

JUULTJE.

Reeds lang dwaalde ik door den hof, trachtte
te vergeefs u een oogenblik alleen te vinden —
en nu dat oogenblik dáár is — laat mijn beklemd
hart mij naauwlijks toe te spreken — neen, ik
heb u niet beledigd — en echter zijt gij zo ver-
anderd!

WILLEM.

Veranderd?

JUULTJE.

Gij schuwt mijn tegenwoordigheid.

WIL-

WILLEM.

Ben ik daarom veranderd? — ook Juultje mis-
kent mij!

JUULTJE.

Spreek dan! wat is het dat u van mij verwijdert?

WILLEM.

Uw goud.

JUULTJE.

Mijn goud!

WILLEM.

De schatten uws broeders: o gij zijt niet meer
die gij waart! ik minde u — de Hemel alleen
weet hoe zeer ik u minde! alle mijne gedachten
liepen over u; alles had betrekking op u! als
ik eenzaam op mijn kamer zat, en, met een
berg van acten voor mij, een relaas opmaakte; kon
het mij somwijlen uren lang verbijsteren, als ik op
het onverwachtste eene groote *f* schrijven moest: alle
mijne vrouwen-portraits geleeken naar u; alle
mijne tekeningen zinspeelden op u: zag ik iemand
die schatten bijéén vergaërde, of las ik in een der
nieuwspapieren dat ergens een Vorst den troon be-
klommen had, zo stelde ik mij in zijne plaats; en
dacht hoe arm ik zonder u zijn zoude.

JUULTJE, *hem omhelzende.*

Ach Willem! wat heb ik u misdaan, dat gij zo
niet meer denkt?

WILLEM.

Ja ik ben arm zonder u! zeer arm! — o! dat gij

nog mijn nooddruftig Juultje waart! hoe zoet was die gewaarwording, waarmede ik eertijds, het geen ik uitgespaard had, weglegde, denkende: dat is voor Juultje! heden nog ga ik dagelijks tweemaal het kleine straatjen door, waarin gij weleer woondet, en zie dan door het laage vengfter in het donkere karmertjen, in 't welke ik zo veele zalige oogenblikken genoot — Juultje! Juultje! betrek dat huisjen weder! hervat uwen arbeid, op dat ik u weder durve beminnen.

JUULTJE.

Verfta ik u recht? gij durft het lot berispen dat uw Juultje van gebrek en armoede bevrijd heeft?

WILLEM.

Ik alleen moest u daarvan bevrijd hebben; misfchien wat laater; maar is een laater vrucht uit de hand der liefde ontvangen, niet duizendmaal zoeter dan een vroeger uit die des gevals?

JUULTJE.

Gewis, beste Willem! maar daar het nu zo is, zonder mijn toedoen zo is, zonder dat ik zelfs daartoe ooit de minfte hoop heb kunnen opvatten; zal ik nu dit toeval met het geluk mijns levens moeten boeten?

WILLEM.

Het is voorbij! die fchoone droom is uitgedroomd! ik wil mijn geluk aan geene vrouw te danken hebben! die oorringen, die gij daar draagt, zijn alleen

leen genoeg, om mij voor altoos u te doen schuwen.

JUULTJE: *met drift haare oorringen losmaakende.*

Daar, neem ze! en geef ze den eersten nooddriftigen, die u ontmoet.

WILLEM, *haare hand terug stootende.*

Hoe ijslijk is het, wanneer grondbeginzels door het gevoel bestormd worden! — neen Juultje! 't is bepaald — nimmer zal ik bij uwen rijken broeder om uwe hand bedelen.

JUULTJE.

Mijn broeder is een weldenkend man.

WILLEM.

Dat zij zo! maar hij, die mij reeds nu, daar ik om loon schilder, voor gierig uitmaakt; wat zou hij denken, wanneer ik zijne rijke zuster ten huwelijk vroeg? meent gij, dat ik mij vernederen zoude om hem beter te onderrichten?

JUULTJE.

Laat dat aan mij over!

WILLEM.

Gij zult hem zijne inwilliging afdwingen, hieraan twijfel ik geenzins; dit zou hem echter van zijne gedachten in het minst niet afbrengen, en elk dubbeltinnig gezicht van hem ware mij een steek in de ziel, die zelfs elke vreugd, welke ik in uwe armen smaakte, verbitteren zoude.

JUULTJE, aangedaan.

Dit is een overdreevene trotsheid, of mogelijk slechts een voorwendzel.

WILLEM.

Ook dat nog!

JUULTJE.

Gij bemint mij niet meer, Willem! en zijt om een voorwendzel verlegen.

WILLEM.

Ach Hemel! hoe word ik gefolterd!

JUULTJE.

Wees gerust, Mijnheer van Moll! gij behoeft geene uitvlugten: ik had geene andere aanspraak, dan die uw hart mij gaf: voor den rechterstoel der liefde alleen konde ik dezelve doen gelden.

WILLEM, *hij haalt een portraït uit zijn' zak, het welk hij weemoedig beziet.*

Troost gij mij!

JUULTJE.

Dit is mogelijk een wenk — ik heb ook het uwe nog: (*Zij haalt het portraït van Willem voor den dag.*) willen wij ruilen?

WILLEM.

O Hemel! Juultje! dit kwam uit uw hart niet voort.

(*Juultje barst uit in traanen, die zij te vergeefs zoekt te verbergen.*)

WILLEM.

Neen! de dood alleen kan mij dit ontrukken! op mijn boret zal het met mij ten grave daalen! —
de

de vrolijke uren mijns levens zijn voorbij! het geen nog op den grond des bekers overig bleef, is een bittere droesfen: eens zal ik mischien een aanzienlijk, maar nooit een gelukkig man worden! dit oogenblik zal Juultje nog wel eens een traantjen van berouw doen storten! Van daag, meisjes! hebt gij mij voor de eerstemaal bitter beledigd: medelijden had ik van u verwacht, en mijn lot is verachting. (*Vertrek- kende.*) De Hemel vergeeve het u!

JUULTJE, *hem te vergeefs naroepeude.*

Willem! Willem!

TIENDE TOONEEL.

JUULTJE, *een weinig daarna* NETJE.

(Juultje zegt op een' stoel, naast het eene beeld, neder, en weent. Netje komt langzaam aan, en ziet er een weinig bedroefd uit: zij ziet Juultje een oogenblik stilzwijgende aan, en plaatst zig aan de overzijde naast het andere beeld, in dezelfde houding.)

JUULTJE.

Ach!

NETJE.

Ach!

JUULTJE.

Ik heb hem verloren.

NETJE.

Ik zal hem verliezen.

88 B R O E D E R M O R I T S ,

JUULTJE.

Hij verlaat mij, en ik kan hem niet haaten.

NETJE, *bedroefd.*

Ik ook niet.

JUULTJE.

Trotsche weldenkende Willem!

NETJE.

Verdoemde kroeskop!

JUULTJE, *zig naar haare zuster keerende.*

Help mij, Netje!

NETJE.

Raad mij, Juultje!

JUULTJE.

Hij wil mij niet hebben, om dat ik rijk ben.

NETJE.

En ik wil hem niet hebben, om dat ik zelve niet weet wat ik wil.

JUULTJE.

Maar ik zal met mijn' broeder spreken.

NETJE.

Ja, dat zal ik ook doen.

JUULTJE.

Het is mij intusfchen recht lief, dat ik eindelijk de zaak doorgrond heb, en de reden weet waarom hij mij schuwt: deeze hevige spanning zijner ziele kan niet lang dauren; de trotsheid eener edele weigering kan mijn' Willem slechts eenige oogenblikken het genot der liefde vergoeden (*Zij staat op.*) Neen! nog is alles niet voor mij verlooren, weg met die traanen; mijn hoop wordt weder levendig.

NETJE.

NETJE.

Zie, zie, gij zijt recht spraakzaam geworden: bij ons werkt de liefde zeer verschillend; u doet zij spreken, en mij — zwijgen.

JUULTJE..

Bemint gij dan?

NETJE, *verschrikt*.

Wat? heb ik dat gezegd? zulks zou zeer dom zijn, en nog dommer, als het zo ware. (*Haare beiden ooren toestoppende.*) Neen! 't is niet waar! 't is niet waar! ik zal zo lang schreeuwen, tot ik mijn hart overschreeuw.

JUULTJE.

Vergeeffche moeite! en waarom ook, gelukkig meisjes! wanneer het slechts aan u staat, de liefde in de armen te loopen?

NETJE.

Daar hebben wij 't! — maar, recht toe recht aan, in de armen gelooopen! hoe men daar bij vaaren zal, vindt men naderhand wel: de liefde is een kind met reuzen-armen; alles omgrijpt zij, maar drukt het minste aan 't hart.

JUULTJE.

Zo lang gij nog zo praaten kunt, zijt gij niet verliefd, Netje!

NETJE.

Ben ik niet? waarlijk niet? ik bedank u, zuster! (*Zij vat haar om den hals, en kust haar.*) Gij geeft mij het leven weder: derhalven, die huppelt, zingt en springt,

53 BROEDER MORITS,

item, die kluchtige invallen heeft, is niet verliefd: *ergo*, ben ik niet verliefd: hoe moet men er dan toch uitzien, als men verliefd is? (*Zij neemt een vertwijfelde houding aan, en slaat de oogen neder.*) ach! — o! — ach! — o! — (*De oogen ten Hemel staande.*) heilige, kuifche maan! zie op mijn droevig lijden neder!

JUULTJE.

Dartel schepsel!

NETJE.

Gij, en onze kleine lieve Maria, maaken zamen een allerliefst paar: ik zou wel om een blik uit Omar's schelmachtige oogen durven wedden, dat het meisje, zo niet verliefd is, ten minsten verliefd is geweest, en er een afkeer van gekregen heeft: maar weet gij wel, dat dit Madonnen-gezicht bij mij in een heel goed blaadjen staat? haare bescheidenheid, haar knipoogen, haar plotsling bloozen over niets, haar stilzwijgen, haar lagchen, als men haar aanziet, en haar zuchten, als men haar niet aanziet; dit alles heeft zo iet *romanesks*, zo iet nieuwsgierigheidwekkends — wij moesten dit meisje voor onze vriendin aanneemen.

JUULTJE.

Dit zullen wij, en in zeker opzicht zijn wij haar zulks verplicht: Tante zal met haare grillen haar genoeg plaagen en kwellen.

NETJE.

NETJE.

Zo zij dat doet, zeg ik het mijn' breeder; die zal haar het hoofd wel recht zetten.

ELFDE TOONEEL.

De voorigen. MARIA.

MARIA.

Uwe Tante zendt mij hier: de Juffrouwen zouden schielijk, schielijk boven komen.

NETJE.

Wat is er dan zo schielijk schielijk te doen?

MARIA.

De kanarievogels moeten eeten gegeven, en dan uit Benjamin Smolk een paar bladzijden gelezen worden.

NETJE.

Kon zij deeze gewigtige bezigheden u niet toevertrouwen?

MARIA.

Ik heb er mij toe aangeboden, maar zij denkt dat ik daarmede nog niet goed kan omgaan.

NETJE.

'T is ook een groote kunst!

JUULTJE.

Wij dienen evenwel te gaan.

NETJE.

Zo aanstonds — Nu lieve Maria, hoe staat het u hier aan?

92 BROEDER MORITS,

MARIA.

Ach! zo ik u maar aansta.

NETJE.

Ware ik een jongen, ik zou u, over dit punt, recht aartige dingen zeggen: hebt gij mijn' broeder al gezien?

MARIA.

Neen.

NETJE.

Wanneer onze Tante u somwijlen wat ruw bejagent, moet gij u zulks niet aantrekken: 't is zo haare gewoonte; zij is ziekelijk, en maakt het met ons niet beter.

JUULTJE.

Onze liefde zal u een' stand, waartoe gij niet geboren schijnt, gemakkelijk maaken. (*Zij kuscht haar en vertrekt.*)

NETJE.

Geboren? een schoon meisje is geboren om te heerschen; vergeet dit niet, en maak bij de eerste gelegenheid gebruik van de wapens, die gij in uwe oogen draagt. (*Zij kuscht haar ook, en volgt haar zuster.*)

TW A A L F D E T O O N E E L.

MARIA.

Ben ik alleen? — zal ik een verborgen plekje vinden, waar ik den Hemel in het verborgen danken kan, dat zijne goedheid der bedrogene onschuld eene veilige schuilplaats gaf? — nimmer heb ik mij durven vlei-

vleien, dat mij nog zulk een geluk in de wereld zoude te beurt vallen — een paar lieve, deugdzaame meisjens, in het geheel niet meesterachtig, niemand over den schouder aanziende — maar ja! hij alleen weet rijk te zijn, die eens arm was: de oude Tante is zekerlijk een weinig knorrig — maar lieve Hemel! zij heeft ook een benaauwde borst! — neen, ik ben te vreden: zuinigheid zal mij, en mijn ander ik, tot genoegzaam onderhoud verstreken: hier zal ik trachten te vergeeten, (*zuchtende*,) dat men mij vergat. (*Zij wil vertrekken.*)

DE TIENDE TOONEEL.

MARIA, MORITS.

MORITS: *Maria ziende, blijft hij verwonderd staan.*

Lieve kleine! wie zijt gij?

MARIA: *op een eenvoudigen toon.*

Mijnheer! ik dien in dit huis.

MORITS.

En ik beveel in dit huis: het schijnt mij echter toe, als waart gij tot beveelen en ik tot dienen geboren.

MARIA, *met eene bescheidene vriendelijkheid.*

Mijnheer is veelligt de broeder van mijne Juffrouwen?

MORITS.

Juist, mijn schat!

MARIA.

Ik beveel mij in uwe gunst.

MO.

MORITS.

Gij hebt die reeds: hoor, schoon meisjes! toen ik u vroeg: wie zijt gij? antwoordde gij mij eenvoudig: — „Mijnheer ik dien in dit huis”, en toen gij hoordet dat ik de broeder mijner zusters was, betaaldet gij mij die verwantschap aanstonds met een vriendlijken oogwenk: ik moet u evenwel zeggen, niet te kunnen lijden dat men, om eens anderens wille, mij vriendlijk aanziet: de minzaamheid van een jong meisje wil ik alleen aan mij zeiven te danken hebben.

MARIA.

Het meisje, dat u voor de eerstemaal ziet, en aanstonds vriendlijk bejegt, zulk eene vriendelijkheid is weinig waard’.

MORITS, *verwonderd*.

Meent gij dat? — gij kunt gelijk hebben.

MARIA.

Er zijn gezichten, die het vermogen bezitten, om op het eerste oogenblik iemands hart inteneemen: gij Mijnheer! zijt een dier gunstelingen der Natuur: in uw oog is de verzekering te leezen, dat een eerlijk, (*stamelend*.) een eerlievend meisje bij u niets waagt: ik, ongelukkige weeze! heb in uw huis een veilige schuilplaats gevonden; gij zult mij niet weder wegjaagen?

MORITS.

Wegjaagen? gaf ik u grond om zo iet te duchten?

MARIA.

Bijna.

MORITS, *schieltijk*.

Wanneer? waar?

MARIA.

Dat gij mij geduurig bekeeft, mij aanhoudend
staars behandeldet, zoude ik gewillig verdraagen;
mijn ijver zou u uwe genegenheid afdwingen: maar
naauwlijks ziet gij mij, of gij vleit mij, en noemt
mij schoon; dit maakt mij bekommerd: een meisje,
dat men niet kent, schoon te noemen, geeft eene
begeerte te kennen om haare deugd te ondermijnen:
beste Heer! zie mij zo niet aan; zulk een blik alleen
ware in staat om mij uit uw huis te jaagen.

MORITS.

Gij vreest de mannen?

MARIA.

Ach, ja!

MORITS.

Gij spreekt mogelijk bij ondervinding?

MARIA.

Ik ben negentien jaaren oud.

MORITS.

Waarlijk, dit was een domme vraag: vertel mij
toch eens, schoon kind! — goed kind! wilde ik
zeggen — welk leed heeft de wereld u gedaan?

MARIA.

Moet ik het eerste uur mijns verblijfs in uw huis
reeds aan een droevige herinnering wijden?

MO

MORITS.

Meisjen ! gij spreekt recht , en uwe oogen tekenen nog veel meer dan gij spreekt : hoe zou het zijn , als gij vergat , dat het geval u onbillijk behandeld heeft — dat gij slechts mijne oude Tante dienstbaar zijt ? — en hoe als ik uw broeder ware ?

MARIA.

Dan zou ik zeggen : lieve broeder ! laat mij met vrede ! mijne elende is mij lief geworden : lijden en zwijgen valt dien niet zwaar , die door het medelijden eens vreemden vernederd zou worden.

MORITS.

En ik — ik zou zeggen , dat mij door Natuur een dommen trek gespeeld ware , zo zij u tot mijne zuster gevormd hadde ; ten minsten zou ik het menschedom voor zinneloos uitkrijten , dat de Natuur de wet had voorgescreven , waarbij geen broeder zijne zuster , als vrouw , beminnen mag ; want zie , ik begin u lief te hebben : de Hemel zij gedankt dat gij mijne zuster niet zijt ? sedert den tijd mijner jongelingschap , sedert ik het eerste daglicht zag , heeft het vooroordeel zig altoos tegen mijne geliefste neigingen verzet : dit heeft mij toteen vervolger — tot een' aartsvijand van alle menschlijke domheden gemaakt : mijn gantsche leven was eene onafgebrokene bestrijding van het vooroordeel ; immer bereid om met het zelve te slaan , als de Malthezers met de Musulmannen : menig genoeg heeft het mij verbitterd , menig ge-
heel

heel benomen: beklaag mij, schoon meisjes! nimmer heb ik dit verdiend, want ik heb nooit het spoor der eerlijkheid te buiten gegaan. (*Hij vat haar liefkoozend bij de hand.*) O, zo gij mij beklaagt, hebt gij nog maar één' kleinen stap noodig, tot den wensch, om mij de onbillijkheid des noodlots te vergoeden: ik heb mij zo dikwijls over vooroordeelen moeten ergeren — in uwe armen zoude ik er slechts over lagchen.

MARIA, *haare hand terug trekkende.*

Gij vergeet, Mijnheer! dat vrouwlijke deugd geen vooroordeel is. (*Zij vertrekt met drift.*)

V E E R T I E N D E T O O N E E L.

MORITS, *hij ziet Maria eenige oogenblikken
zwijgende na.*

Maar, maar, lief trotsch meisjes! vrouwlijke deugd is slechts vooroordeel: de Europeër verdedigt haar met het zwaard, en de Tunguzer verkoopt haar voor een blaas met traan; de Morgenlander sluit haar achter deuren en grendels, en de Neger verkoopt haar aan den meestbiedenden — maar zo zijn de vrouwen, naamlijk de *Schoone* vrouwen; zij houwen den knoop met één' slag door: „zo is 't! zo moet het zijn!” — wij schrijven dikke boeken, en niemand gelooft ons; zij spreken één woord, en de verstandigste mannen zeg-

gen ootmoedig; *Ja!* — Dat meisje heeft mij waarlijk het hoofd (*Na een weinig zwijgens.*) wat zeg ik! — het hart verrukt! — dit is te erg! oost en west doorgekruist, overal ongeschonden er afgekomen; en hier in deezen afgelegenen hoek der wereld! — lieve Hemel! is men dan nergens voor de vrouwen zeker?

Einde van het tweede bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

MORITS, OMAR.

(Omar is bezig met de eerste letter van Netjes naam in een' boom te snijden: Morits komt in gedachten met een' nedergeslagenen hoed aan de andere zijde des tooneels, een laan uit, en speelt met eene roos, welke hij tuschen zijne vingers houdt, en waaraan hij somwijlen riekt.)

MORITS, Omar gewaar wordende.

Wat doet gij daar?

OMAR.

Ik maak een' boom trotsch: hij zal den naam van uwe zuster draagen.

MORITS, zig van hem afkeerende.

Waarlijk de lentelucht is de bron der liefde! alles mint! (Tegen Omar.) Zo aanstonds heb ik een vinkenestjen ontdekt: de moeder fladderde schuw, en echter zeer vrolijk digt om mijn hoofd heen: hoor Omar! (Met den vinger wijzende.) ginds in het bosch! zorg daar voor, dat geen moedwillige knaap het verstoore!

OMAR, voordsnijdende.

Dat wil ik gaarne.

MORITS: hij keert zig boschwaarts.

Alles mint! alles maakt nestjens! (Tegen Omar.)

G 2

'T is

'T is van daag een schoone lentedag : mijne oude Tante heeft voor de eerstemaal het vengster geopend : haddet gij eens gezien , hoe levendig de kanarievogels in hunne hokjens werden ! hoe vrolijk zij van stokjen op stokjen sprongen , en het noodige voor hunne nestjens bijeenzamelden ! mijn zuster Netje stond er ook bij.

OMAR, *zig schielijk omkeerende.*

Stond daar ook bij ?

MORITS.

En lachte.

OMAR, *met tegenzin.*

En lachte.

MORITS.

En glimplachte, wil ik zeggen.

OMAR, *vriendlijk.*

En glimplachte ? — en haalde een weinig dieper adem dan voorheen ?

MORITS.

Zo kwam het mij voor.

OMAR.

Ach ! (*Hij gaat voort met in den boom te snijden.*)

MORITS, *van Omar afgekeerd.*

Alles mint ! alles bouwt zig nestjens ! menschen-oogen zwemmen in traanen van wellust , en zelfs zulk een zucht is wellust. (*Tegen Omar.*) Hebt gij gezien , hoe de zwaluwen onder ons dak zingen en rondzwieren ; hoe zij in- en uitvliegen en zig verlustigen !

gen! liefste Omar! zorg toch, dat geen zindelijke
huisknecht mij deeze gasten verjaage!

OMAR, *zig naar hem toewendende.*

Als gij in de zoete vermenging der gantsche Na-
tuur zo veel behaagen sचेpt, waarom bouwt gij u
zelve dan geen nest?

MORITS, *na een oogenblik zwijgens.*

Zie deeze roos!

OMAR.

Zij is schoon, pas ontloken, en riekt. (*Hij steekt
zijne hand daarna uit.*)

MORITS, *trekt de roos sचielijk terug en
houdt dezelve achter zijn' rug.*

Neen, goede vriend! 't genot zij mij alleen ver-
gund — ik heb een meisje gevonden!

OMAR.

Een meisje?

MORITS.

Voor weinige minuten zag ik dat lieve bekoorelijke
scheffel: mij dunkt, ik min!

OMAR.

Sedert weinige minuten?

MORITS.

Hoe veele minuten heeft een vink noodig om zig
eene egaè te kiezen?

OMAR.

Alleenlijk met dit kleine onderscheid: een vink ver-
kiest voor één' zomer, en wij voor alle de zomers,
herfsten en winters van ons leven.

MORITS.

Wie zegt dat?

OMAR.

De tyran aller volken! de gewoonte.

MORITS

De tyran aller volken, maar de mijne niet: be-
haagt mijn vrouw mij niet dan neem ik morgen weder
eene andere.

OMAR.

En overmorgen neemt mogelijk geen eene u meer?

MORITS.

Maar Omar, de vink is een zot, zo hij elken zomer
uit onbestendigheid verwisfelt; hij is een zot, want
kent noch zijn voordeel, noch zijn genoeg: een
nieuwe liefste is even zo ongeschikt als een nieuw
kleed: het drukt op de borst, spant onder den arm;
en, is het laken stijf, zo buigt het zig niet in de
noodige vouwen, maar beangstigt het arme schepfel
zo als u, morgenlander! toen gij voor de eerste
maal een Europisch kleed aantrokt: wij hebben een
spreekwoord: oude liefde roest niet: een wáár
woord, mijn vriend! nieuwe en oude liefde evenaar-
ten elkanderen, als een staatskleed en een slaap-
rok: o hoe blij is een hoveling, als hij 's avonds
van het stijve cirkel t'huis komt, en zijn gemak-
lijken ouden slaaprok kan aantrekken!

OMAR.

Wij spraken van uw staatskleed.

MORITS.

MORITS.

Ik wil het tot mijn slaaprok maaken: de gewoonte verbindt het gemeen aan *éene* vrouw, maar mij mijne keuze, het-genoegen: het gemeen durft niet veranderen, en ik wil niet.

OMAR.

O, noem mij toch mijne aanstaande meesteres!

MORITS.

Uwe vriendin! — een fraaje bloem, niet ontijdig door de kunst van de hand eens Hoveniers uitgedreven, maar onder den vrijen hemel heerelijk opgewassen: een meisje door de Natuur tot Vorstin gevormd, en door het noodlot tot kamenier vernederd — Maria.

OMAR.

Die, bij de oude Tante?

MORITS.

Dezelfde.

OMAR.

Een schoon meisje! en zo zij goed is, een lief meisje! iet vorstlijks echter heb ik aan haar niet bespeurd.

MORITS.

Wat noemt gij vorstlijk? — onnozele Omar! — alles, wat zig eenige magt over het menschdom aanmaatigt, is vorstlijk: een schrander vernuft, een zwaard in de hand, een volle beurs; dit alles is vorstlijk; en een schoon meisje is koninglijk! hoe vaak immers heeft schoonheid voltooid, waar het

vernuft en het zwaard te vergeefs naar trachtten? —
gij lacht?

OMAR.

Vergeef het mij: ik herinnerde mij hoe dikwijls dezelfde Morits, van een aartig meisje terug komende, glimplagchende mij op den schouder klopte, en zeide: „ Waarlijk, de oude grijsaart Pluto heeft gelijk; de vrouwen hebben geene ziel; een tijdverdrijf van weinige oogenblikken — en zij verveelen ons”.

MORITS.

Hoor, beste Omar! zend Maria herwaarts, op dat ik in haare armen voor deezen laster boete!

OMAR.

Een harde straf! — zijt gij dan reeds zo gevorderd, dat ik haar eene heimelijke zamenkomst durve voorstellen?

MORITS.

Ach neen! — gij moet een voorwendzel zoeken — Nog veele dingen moeten weggeruimd worden — zeg: ik heb haar bevolen

OMAR.

Bevolen?

MORITS.

Nu ja, voor de laatste keer bevolen.

OMAR, *glimplagchende*.

Om in het vervolg altoos te gehoorzaamen.

T W E E D E T O O N E E L.

MORITS.

Gehoorzaamen? — waarom niet? — wat is het voor een vrijen man, te gehoorzaamen? gehoorzaam ik der zonne niet, als zij mij noopt, mij in haare stralen te koesteren? gehoorzaam ik der deugd niet, als zij mij gebiedt een edele daad te volvoeren? — ja, ik zal ook Maria gehoorzaamen — doen, wat men doen wil; volgen, wat Natuur en het hart gebieden; hier in bestaat de vrijheid eens wijzen! — zonderling! — sedert deeze weinige minuten, ontwikkelen zig honderd nieuwe begrippen: ontelbaare zaaken, waarover ik nimmer dacht, komen mij thans zo helder, zo klaar voor; en echter schijnt het mij toe dat het daar, (*op zijn hoofd wijzende,*) slechts gesluimerd heeft: alles is plotslings ontwaakt; hoe, weet ik niet: eene verwarring in de harsfens! eene verwarring in het hart! de jonge pas geborene begrippen trachten de ouden te verdelgen; het teèrhartigste eerst ontsaane gevoel zoekt het oude te verdringen — het oude — wat heb ik dan voorheen gevoeld? — niets! in het geheel niets! (*Bewogen.*) het is van daag voor de eerstemaal, dat ik gevoel! (*Hij wischt zijne oogen af.*) Ik ben! — ik gevoel dat ik ben! — en de geheele verwarring ontwikkelt zig in het godlijk gevoel mijns aanwezens!

DERDE TOONEEL.

MORITS, MARIA.

MORITS: *Maria te gemoet gaande.*

Vergeef het mij, lief meisje! ik heb u daar even allerlei nietsbeduidende woorden voorgepraat: honderdmaal herhaalde dingen, doen bij honderdduizenden altoos dezelfde uitwerking: ik telde u onder den grooten hoop, en bedroog mij: weg met die vernederende gedachte! ik ben geen lafaart — en ook geen wellusteling: wat ik u thans vraagen zal, is mij ernst. (*Met de hand op de borst.*) De Hemel ziet mij! nooit deed ik een' zwaarder' eed.

MARIA.

Wat beduidt dit alles?

MORITS.

Gij behaagt mij: wilt gij het genot des levens met mij deelen?

MARIA.

Mijnheer! voor geld kan men alles koopen, ook niet zeldzaam de eer van een jong meisje! doch de mijne niet. (*Zij wil vertrekken.*)

MORITS, *haar wederhoudende.*

Gij hebt mij niet begreepen, lief meisje! gij kent mijne denkenwijs niet; uit dezelve vloeien alle mijne uitdrukkingen voort: het genot mijns levens met mij deelen, kan alleen mijne vrouw, mijne echtgenoot: dit zult gij zijn! de zegen eens Priesters
ech-

T O O N E E L S P E L. 707

echter is bij mij van veel minder waarde, dan de band der liefde: geen formulier — mijn hart alleen kan u voor mijn' trouw tot een zekeren borg strekken: zijt gij echter in andere begrippen groot gebragt: welaan! geef mij uw hand, en breng mij bij den eersten geestlijken, die zeer gaarne voor een paar daalders onze verbintenis in het protocol des Hemels zal opschrijven.

MARIA, *zeer verbaasd.*

Mijnheer! — het gerucht verspreidt honderd wonderlijke trekken uws charakters; maar het geen ik heden ondervind, gaat mijne verwachting verre te boven.

MORITS.

Ik heb echter nimmer, in mijn geheele leven, met de dagelijkse gewoonte overeenkomstiger gehandeld: er is toch niets wonderlijker dan de algemeene opvatting der menschen; overal zegt men: Morits is een zonderling man, die altoos zijn' eigen' kop volgt, nooit doet wat anderen doen; nooit denkt wat anderen denken: duizenden trouwen, en men vindt zulks zeer natuurlijk; maar Morits wil trouwen — ei! dat vindt men iet zeer bijzonders.

MARIA.

Dat niet, maar den aart en wijze: gij ziet mij van daag voor 't eerst!

MORITS.

Ik begrijp u reeds, lief meisje! maar zeg mij toch!

DES BROEDER MORITS,

toch! zijn dan die huwelijken altijd de besten, tot wier voltrekking men jaaren lang noodig heeft? als men jaaren lang met vrijen doorbrengt, en eerbiedig rondsom de bloem, welke men zou kunnen plukken, maar met geduld laat overrijpen, heen trippelt? geloof mij; hij, wie zijn hart en het toeval aanstonds opvolgt, word zeldzaamer bedrogen, dan de bedachtzaame, die op de kruk van het verstand omhinkt, een bril van eigenbelang op den neus zet, en een vrouw voor het huishouden, niet voor het hart neemt.

MARIA.

Wat noemt gij, mannen! toch een vrouw voor uw hart? in uwe verliefde oogenblikken, waarin alles ligchaamlijk is, waant gij immer, dat het hart in uwe verrukkingen deelt: een bevallige blik uit een schoon oog — „Ach! dit heeft mijn hart getroffen!” — een zachte druk eener sneeuw witte hand — „Ach! „dit drong mij tot in de ziel!” — ’t is niet waar! gij vleit u te *genieten*, maar *begeert* slechts; en naauwlijks is deeze *begeerte* voldaan, of het meisjes uws harten is vergeeten, in haare plaats staat, (*geewende*,) een vrouw.

MORITS.

Gij hebt gelijk, allerliefst snapstertjen! als gij van vrouwen spreekt, zo als zij gewoonlijk zijn; want aan dezulken ligt bitter weinig gelegen: maar een vrouw, die het ééne oogenblik met haaren echtgeoot in een zee van wellust zwemt, en in het andere
zijn

zijn kommer met hem deelt; in het eene oogenblik met hem dartelt, en in het andere, zo niet Phaëdon, ten minsten Wieland met hem leest; zulk eene vrouw doet haaren echtgenoot immer *begeeren* — immer *genieten*; en zulk een vrouw zijt gij! — Na toe! het zal u waarlijk nooit berouwen.

MARIA.

Neen Mijnheer! gij vergeet, dat uw geslacht zeer dikwijls dingen doen durft, die men 't onze niet vergeeven zou: een man mag, zo rasch hij wil, het huwelijk inhollen; maar een meisje durft hem slechts stapvoets navolgen: ik ken u niet.

MORITS.

Maar gij hebt van mij gehoord? Morits, de zonderringe, is het sprookjen der stad! wel nu, wat zegt men van mij? wij zijn zelden erger dan er van ons gesproken wordt; veeltijds zelfs beter: men zal mij veelligt als een mensch vol grillen en dwaasheden affchilderen, maar nimmer van een onedele daad overtuigen — dat ik in een' schoonen zomer-nacht, als andere menschen slaapen, of Faro spelen, onder den schoon gestarnden hemel wandel; dat ik somwijlen des morgens om zes uren het middagmaal houde, en 'savonds koffij drink; dat men mij nooit dan met eenen aschgrauwen rok gekleed ziet; dat ik zondags mijn hair niet witter laat poederen, dan des saturday; dit alles behoort tot het wezen des menschen niet — is alleen de
lijst

110 BROEDER MORITS,

lijst van het schilderij: laat nu die lijst eenigzins naar den Chineeschen smaak gemaakt zijn; zo maar de schilderij goed en onbedorven is, gelijk zij van de hand haars grooten meesters kwam: en waarlijk! zo is het: dit ongepoederd hair bedekt een denkend brein; onder deezen eenvoudigen rok staat een warm hart: zie, meisjes! zo als ik hier voor u sta — eenige kleinigheden uitgezonderd — houde ik mij voor eenen der besten menschen in de geheele wereld: denk niet, dat dit ijdelheid — trotsche waan is; ik gevoel dat ik goed ben; waarom zou ik het dan niet zeggen?

MARIA.

Gewis: ook ik gevoel dat een braaf man tot mij spreekt: deeze taal kan geen slecht hart voeren: maar. . . .

MORITS.

O, ware dit *maar* het laatste offer, dat gij der maagdelijke schaamte wijdet!

MARIA.

Neen, Mijnheer! dit offer ben ik aan mijn' pligt schuldig: het wordt mij zwaar uwe hand te weigeren: des te beter! ik dank u! ik begin mij zelve weder hoog te schatten.

MORITS.

Dat's een raadfel, lief meisjes! — geef reden, verstandige reden, en hebt gij die niet, zo zeg schielijk: Ja! — bij den Hemel! het zal u nimmer berouwen.

MA-

T O O N E E L S P E L. III

MARIA.

Mijn hart heeft slechts ééne beweegreden; maar voor u zijn er veel meer: ik ben eene arme vaderlooze wees.

MORITS.

Een fraaje beweegreden, waarlijk!

MARIA.

Mijn vader was slechts een arm hand-werksman;

MORITS.

Een schoone beweegreden!

MARIA.

Mijne moeder . . .

MORITS, *haar ongeduldig in de rede vallende.*

Ik wil immers met uwe moeder niet trouwen, lief kind? ga bij haar; laat zij u haaren zegen geeven, en kom straks aan dit hart weder: of is zij arm? waarschijnlijk! wel nu, ik heb gelds genoeg; wat het mijne is, is ook het uwe.

MARIA, *bewogen.*

Braave man!

MORITS.

Of denkt gij dat ik mij haarer schaamen zal? breng haar hier! al ware zij ook nog zo met lappen gekleed; de eerste plaats aan mijn tafel zal de haare zijn!

MARIA, *zeer bewogen.*

Edelmoedig man!

112 BROEDER MORITS.

MORITS.

Foei kind! dit is geene edelmoedigheid! een goede gedachte — meer niet! ik vergeet nimmer dat ik mensch ben — doch, wanneer gij het zo neemen wilt, wel! gaarne ware ik in uwe oogen nog een weinig meer waard', dan ik tegenwoordig ben — nu! — uwe reden?

MARIA.

Ach!

MORITS.

Gij spraakt van een beweegreden, welke in uw hart huisvest? openbaar ze mij! de beweegredenen daar, (*op het hart wijzende.*) zijn zekerlijk veel zwaarder te bestrijden, dan die hier: (*op zijn hoofd wijzende.*) maar laat ik het beproeven!

MARIA, zeer verlegen.

Ja — ja — ik wil u toonen, wie ik ben — in weinige oogenblikken — ik verlaat u — binnen een quartier uurs ben ik weder hier.

MORITS.

Wat zal dat? waarom niet aanstonds?

MARIA.

Vergun mij ten minsten nog een quartier den zoeten waan, van door een' braav' man bemind te worden.

VIERDE TOONEEL.

MORITS: *hij staat verwonderd, en ziet Maria eenige oogenblikken zwijgend na.*

Wat wil zij daarmede zeggen? (*Hij leunt tegen het eene beeld, in de houding eens diepdenkenden, met de oogen naar den grond gekeerd, terwijl hij deeze woorden herhaalt:*) Wat drommel wil zij daarmede zeggen?

VIJFDE TOONEEL.

MORITS, DIEDRIK VAN MOLL, *met een houten been, en op een kruk.*

DIEDRIK, *een weinig haastig.*

Uw dienaar, Mijnheer!

MORITS: *hij keert het hoofd naar Diedrik, beschouwt hem, en zegt op een droogen toon.*
Dat zijt gij niet.

DIEDRIK.

Nu, nu, het is zo de gewoone wijze van spreken.

MORITS.

Ik bedien mij van geen spreekwijzen. (*Hij neemt zijn vorigen stand aan, en verliest zig in zijne gedachten.*)

DIEDRIK.

Niet? zo speelt Mijnheer een droevige rol in de wereld; want hedendaags is alles eene wijze van spreken; de vriendschap is eene wijze van spreken,

de deugd is hetzelfde; en het is zeer natuurlijk; want een zekere wijze van handelen is altijd bezwaarelijker dan een zekere wijze van spreken: zie; zonder een wijze van spreken is Mijnheer in onze beste gezelschappen niet gezien: „ Uw gehoorzaame die-
 „ naar, Mijnheer! — Van harten de uwe — Hoe vaart
 „ gij? — Zeer wèl, om u te dienen — En uwe be-
 „ minde? — Zo redelijk — En de lieve kleine fa-
 „ mille? — De jongste krijgt tandjens — Hoe gaat
 „ het voor 't overige, beste vriend? — Nog naar
 „ ouder gewoonte — Gij zijt, hoop ik, van mijne
 „ vriendschap overtuigd? (*Hij doet, als of hij iemand
 „ bij de hand schudde:*) zo ik u ergens in van dienst
 „ kan zyn, hebt gij slechts over mij te beveelen;
 „ het zal mij tot een innig genoegen strekken —
 „ Maar, stoute vriend! men ziet u zo zelden; gij
 „ maakt u recht raar — Ik bid gehoorzaamst om ver-
 „ geving: men heeft mij nog nergens gemist — Stout
 „ man! gij zondigt tegen de vriendschap” — Zie,
 Mijnheer! zo brengt de eene wijze van spreken de
 andere voort; en ware dit zo niet, zou menig jong
 Heer — o wonder! geen tien woorden kunnen za-
 menhechten; en menige snapachtige Dame — o won-
 der boven wonder! — in het geheel moeten stil-
 zwijgen.

MORITS, *die in 't geheel geen acht
 op hem geslagen heeft.*

Wat drommel of zij daar toch mede zeggen wil?

DIEDRIK.

Wat ik daarmede zeggen wil? niets ter wereld, mijn vriend! een onwederspreekelijke waarheid, van dewelke gij u heden of morgen in alle talrijke gezelschappen overtuigen zult: ook kwam ik waarlijk hier niet om wijzen van spreken uitteventen: ik zou alleenlijk gaarne weten, of de Graaf van Stierenbock hier geweest is, dan of hij nog komen zal, en wanneer? — nu wees toch zo goed van mij te antwoorden? — hè! — droomt Mijnheer?

MORITS, *schielijk opziende.*

Wie ben je? wat wil je?

DIEDRIK, *gramstorig terug springende.*

Je! — Bomben, mortieren en kartouwen! ziet Mijnheer niet dat ik Officier ben? of denkt Mijnheer, dat ik den rechterarm niet meer roeren kan, schoon mijn linkerbeen bij Quebec begraven ligt?

MORITS, *zeer bedaard.*

Dit moet gij mij ten goede houden, mijn vriend! ik spreek tegen alle menschen zo gemeenzaam.

DIEDRIK, *bedaad.*

Ei! derhalven een kwaaker? nu, in 's Hemels naam dan! ik mag het lijden: hoor, Broeder Eldingen! ik vroeg, of de Graaf van Stierenbock bij u geweest is?

MORITS.

Deezen morgen, ja.

DIEDRIK.

Zal hij wederkomen?

MORITS.

Hij zeide het ten minsten.

DIEDRIK.

Dit zegt niets: maar vordert zijn belang dat hij wederkome?

MORITS.

Ik denk ja.

DIEDRIK.

Nu, dan komt hij zeker: gij zult mij immers wel toestaan, hier een weinig op hem te wachten? ik zoek reeds sedert drie uren naar dien windhond: eerst was ik aan zijn hotel; daar snaauwde een Franschen lichtmis mij toe: „Zijne Excellentie is niet t'huis.” intusfchen hij, met een hoonend medelijden mijn been beschouwde, en de hand over zijne dikke kuitent streek: ja, ja mijn vriend! gezonde kuitengelden zekerlijk meer dan elendige houten beenen: van daar hinkte ik naar eene danseresse uit de Opera, die ijslijk op hem schimpte, en mij verzekerde, zijne Excellentie hadde reeds sedert lang de genadige voeten over haaren drempel niet meer gezet: sedert eenigen tijd, verstaat gij het Broeder Eldingen! dat wil zeggen, sedert hij geen geld meer heeft: van daar zocht ik hem in het koffyhuys: ééne minut vroeger, dan had ik hem gevonden: zo even had hij 4 conto honderd dukaaten verlooren, en was in geen zeer vrolijke luim naar het groote veld gereden, om met een luchtbal in de hoogte te stijgen: zo hij den hals niet breckt, zal hij daarvan daan wel hier komen.

MO.

MORITS.

Wat wilt gij dan van hem hebben?

DIEDRIK.

Ik wil met hem vechten.

MORITS.

Vechten ! duelleeren ?

DIEDRIK.

Ja, met den degen of met de pistoolen : hij heeft slechts te kiezen.

MORITS.

Weet gij wel, dat deeze wijze van zig recht te verschaffen, eene der gruwzaamste vooroordeelen is, welke het menschdom vergiftigen?

DIEDRIK.

Dat scheelt mij niet, ik heb het niet verzonnen.

MORITS.

Het zal de beledigde eer wreken ; maar wat is eer ?

DIEDRIK.

Eer ? gelooft gij, dat ik niet weet wat eer is ?
(Op den degen slaande.) Hier, hier is de eer.

MORITS.

Uw degen is slechts een middel om eere te verschaffen ; maar gewis niet in een tweegevecht ! eer is de zedelijke waarde, welke het oordeel van een braaf man in ons stelt.

DIEDRIK.

Dat kan zijn ; maar ik moet met den Graaf vechten.

MORITS.

Een braaf man kan ik nimmer door mijn' degen van mijne zedelijke waarde overtuigen; maar alleen door mijne daaden, en een' zot — wil ik niet overtuigen.

DIEDRIK.

Dat is alles mogelijk; maar ik moet met den Graaf vechten.

MORITS.

Wanneer ik braaf en edel handel, en een schurk denkt of spreekt kwaad van mij, strekt zulks hem tot schande — mij niet.

DIEDRIK.

Dat is waar; maar ik moet, de duivel haal mij! met den Graaf vechten.

MORITS.

Wat heeft hij u dan gedaan?

DIEDRIK.

Mij? niets ter wereld: maar mijn' armen broeder heeft die grootspreker beledigd, en mij in hem.

MORITS.

Wie is uw broeder? is die niet mans genoeg om zijne eigen zaak te verdedigen?

DIEDRIK.

Ja, bij den Hemel! dat is hij: Willem van Moll draagt het hart op de rechte plaats; maar heeft een burgerlijke bediening! de Vorst is naauwziende, en mijn goede broeder moet honderd zaaken in het oog houden, die bij mij vervallen.

MO.

MORITS.

Willem van Moll? dat is die jonge schilder?

DIEDRIK.

Dezelfde, die deezen morgen hier was. Nu, gij waart er bij?

MORITS.

Ja, en ik moet bekennen, dat de wijze, waarop de Graaf tegen uw' broeder sprak zeer beledigend was; ten minsten, in gevalle een verstandig man van een' dwaas beledigd kan worden: de stelling dat uw broeder zijne geboorte onteert, om dat hij zijne kunst laat betaalen, is een armhartige stelling: echter zult gij mij moeten toeflemmen, dat een jong mensch, die een post bekleedt welke hem een fatsoenlijk onderhoud verschaft, door eene soortgelijke handelwijze, eene onëdele hebzucht verraaft: ware ik in uws broeders plaats, ik zou dit schoone talent als een' teerpenning aanzien, en denken: „ Zo een „ schurk mij durft dwingen, hem om het dagelijks „ brood naar de oogen te zien, ik smijt hem ampt „ en tytel naar den kop, vat het penseel op, en ga „ de poort uit” — O, gij gelooft niet wat moed, welke gerustheid het in alle gevallen van 't leven geeft, als men op zulk een steun kan roemen! maar uw broeder heeft zijn talent ontëert, daar hij het tot een slaaf van noodelooze behoeften maakt.

DIEDRIK.

Zeg eens, Broeder Eldingen! oordeelt gij altoos zo schielijk?

MORITS.

Of mogelijk wil hij schatten verzamelen; maar ook is dit geen werk voor zijne jaaren.

DIEDRIK.

Bij mijne arme ziel! gij hebt te voorbaarig geoordeeld: (*Hij wischt een' traan van zijne oogen.*) Broeder Willem! — goede broeder Willem! — foei! bijna, geloof ik, zou ik uit schaamte gezwezen hebben, en u hebben laten verongelijken! (*Tegen Morits.*) Ik houde u voor een' braaven man: deed ik dit niet, ik hadde u met den degen in de vuist geantwoord: gij denkt des, dat Willem schildert, om zijn verhemelte te Kittelen? of om zijn ligchaam te verkwikken? of wel, om eene Maitres te betaalen? — neen! — Willem schildert, om zijn' kreupelen broeder niet van gebrek te doen sterven! (*Hij weent hartlijk.*)

MORITS, hem om den hals vallende, en met aandoening aan zijn borst drukkende.

Geluk! weder een paar menschen gevonden!

DIEDRIK.

Van jongs af was ik een ruwe knaap, had geen lust om veel te leeren; heb niets geleerd: ik werd soldaat, en trok eene nieuwe wereld in: veel liever hadde ik mijn' kop verlooren dan mijn been: men zettede mij op halve gage, en dit is te naauwer-nood genoeg, om mijne krukken te betaalen: ik kwam

kwam te rug: mijn ongeluk, mijne armoede, de zelfverveeling wierpen mij op het ziekbed: daar lag ik anderhalf jaar, en ware, zonder de hulp van mijn broeder, van gebrek gestorven: tot laat in den nacht zat hij te arbeiden, zo dat, als hij des morgens opstond, zijne dik opgezwollene oogen traanden: alles wat ik ben en heb, is het zijne! de rok, dien ik draag, is de zijne! (*Zeer bewogen.*) en mijn hart! mijn hart is eeuwig voor hem.

MORITS.

Man! geef mij uw hand! laat ons vrienden zijn! ik deed uw broeder onrecht: hij zal 't mij vergeeven, hoop ik — o, kon ik voor dat jonge edelschepsel iet doen, zonder zijnen hoogmoed te beledigen!

DIEDRIK.

Dat kunt gij, en wil ik u zeggen wat?

MORITS.

Spreek! ik ben rijk: durf ik met hem deelen?

DIEDRIK.

Willem van Moll schildert voor geld: oordeel nu of hij geschenken kan aanneemen!

MORITS.

Zo kan ik hem niets dan mijne vriendschap aanbieden.

DIEDRIK.

En uw zuster Juultje.

22 BROEDER MORITS,

MORITS.

Met een bruidſchat van tienduizend dukaaten.

DIEDRIK.

Dan neemt hij haar niet.

MORITS.

Hoe zo!

DIEDRIK.

Sedert vier jaaren beminnen zij elkander; hoopen en wenſchen zij — de oude Juſtitieraad, op wien mijn broeder volgt, gaat in zijn zeventigſte jaar: ſterft deeze, dan treedt Willem in zijne plaats, en heeft genoeg om met vrouw en kinderen te leeven; dan trouwt hij Juultje: zie, zo ſtonden de zaaken, toen gij met die verdoemde ſchatten terug kwaamt: ſedert ſijt mijn broeder geen vrolijk oogenblik meer.

MORITS.

Dat kan niet zijn: al het goud der beide Indiën was niet in ſtaat om het hart mijner zuster te veranderen.

DIEDRIK.

Wie zegt dat? Juultje is een braaf meisje; gij kwaamt terug, en zij dacht eerlang het toppunt haar wenſchen te zullen bereiken.

MORITS.

Zij had gelijk.

DIEDRIK.

Zij had ongelijk; want mijn broeder volgt zijne eigene grillen: hij wil geene vrouw zijn geluk te danken hebben.

MO-

MORITS.

Wat is dat, aan eene vrouw zijn geluk te danken hebben! als Juultje hem tot een gelukkig man — tot een gelukkig vader maakt, heeft hij dan zijn geluk haar niet te danken?

DIEDRIK.

Zekerlijk.

MORITS.

Derhalven, schoon met andere woorden: hij wil haar geen geld te danken hebben: al weder een verwenscht vooroordeel! wij moeten ons best doen om hem daar van aftebrengen.

DIEDRIK.

Zo gij meent dat het gelukken zal.

MORITS.

Ik zal hem bewijzen dat wij worden gestoord; blijf hier, straks spreken wij nader.

DIEDRIK, *omziende.*

A ha! Mijnheer Graaf!

ZESDE TOONEEL.

De voorigen. DE GRAAF STIERENBOCK.

STIERENBOCK, *tegen zijn' looper.*

De Vorst kan wachten. (*Nader komende.*) Ook de liefde en vriendschap hebben haare rechten: niet waar, mijn dierbaare vriend Eldingen? ik vlieg herwaards: de Vorst wil uitrijden, hij kreeg in 't hoofd om mij medeteneemen; ik zou hem met eenig aan-

ge.

genaam gesprek onderhouden — ik? — ben ik in staat om Vorsten te onderhouden? ik met mijn gevoelens? met mijn denkswijs? Gij zijt niet wél, zeide mij de Vorst onlangs; gij zijt hypochonder; gij moest reizen; en bewees mij tevens de genade om mij een gezantschap optedraagen, om 't welk de zoon des Ministers hem op nieuw te vergeefs gebeden had — maar — „Uwe doorluchtigheid vergeeve 't mij”, zeide ik, „ik ben te zeer aan het Vaderland en het Hof verknocht: de staatkunde is het vak niet, „waarin ik zoek uittemunten” uittemunten? neen, ik wil hoegenaamd niet uitmunten: het uitmunten is niet altoos het beste, niet waar liefste vriend? en dan moet men nog de vereischte talenten hebben; men moet een' kop hebben, en ik heb meer harts dan kops: de Natuur ichiep mij voor stille huislijke genoegens: een man als gij, liefste Eldingen! bereisd, gevormd, doet den Staat te kort als hij zig in de eenzaamheid begraaft — *A propos!* deezen middag spijsde ik bij den Minister der buitenlandsche zaaken; gij zult het mij vergeeven, zo ik te voorbaarig geweest ben? de vriendschap rukte mij voort: de Minister sprak van zekeren moeijelijken post — onder ons: (*hij fluistert hem iet in het oor:*) na de tafel waren wij in zijn kabinet. „Lieve Graaf!” zeide hij tegen mij: „gij weet in welk een verband „wij tegenwoordig met dat hof staan; gij kent ons „oogmerk en de koelheid, met welke wij aldaar, „ se-

„ sedert eenigen tijd, behandeld worden; wij moe-
 „ ten iemand derwaards zenden, die, zo als men
 „ zegt, den grond peilt; een' man van een voor-
 „ beeldige kennis, van eene verfijnde levenswijze; in
 „ 't kort, gij begrijpt mij? gij zijt een menschken-
 „ ner, sla er mij zulk eenen toch eens voor!" ver-
 geef het mij, mijn vriend! uw naam ontslopte mijne
 lippen: de Minister kende u niet, ik beschreef u:
 de vriendschap bestuurde mij, en hij beloofde mij
 den Vorst er over te zullen spreken: dat zal ik ook
 doen, daar kunt gij u gerust op verlaaten, en mijn *credit*
 is niet twijfelachtig: ik vraag zelden iet; en hem,
 die zelden vraagt, wordt zelden iet afgeslagen: maar
a propos, mijn waarde! hoe vaart Juultje! mijn hart
 is zo vol van haar; ik kan aan niets anders denken,
 van niets anders spreken, dan aan en van haar.

MORITS.

Dat doet mij leed; want Juultje wil en zal met den
 Graaf Stierenbock niet trouwen.

STIERENBOCK.

Zij wil niet? — zij zal niet? hoe begrijp ik dat?

MORITS.

Woordlijk, als 't u belieft: zij wil niet om dat haar
 zin, zij kan niet om dat haar hart het verbiedt.

STIERENBOCK.

Haar hart? — a ha! daar heeft men mijne be-
 schroomdheid een verduivelden trek gespeeld: men
 heeft mij *gesupplandeerd*? men is mij voorgekomen?

ge-

gelukkig medeminnaar! ik kan niets doen, als hem benijden, en zwijgen: mag men ook zijn' naam weten? dat toch geen onwaardige hand mij deezen schat ontroove! zij kent mij niet, zij kent dat hart niet, 't welk geen offer te groot ware om Juultje te bezitten: men heeft mij van mijn voorneemen trachten te doen afzien; men heeft mij den ouderdom mijns geslachts voorgehouden, wiens wapen reeds voor zeventien honderd jaaren in de tournooispelen bekend was, en sedert die zijn afgeschaft, in de dom-capittels schittert: zwijg! heb ik geantwoord; wat mij het geval gaf, zal mij de liefde niet aanrekenen: *Juultjes gemaal* is de schoone tytels waarnaar ik tracht, en alle overigen versmaad ik: nu bedreigde men mij met de ongenade van den Vorst, om dat deeze eens zeer genadige oogmerken met mij had; maar had men mijn hart om raad gevraagd? ik ben eerst mensch en dan Graaf: die denkt en gevoelt als ik, weegt Juultjes genade zeer gemakkelijk tegen die van den Vorst op: daar hoort gij nu, liefste vriend! wat ik gezegd heb.

MORITS.

Zulke gevoelens zijn immer schoon, ook dan, wanneer men zijne oogmerken niet bereikt.

ETIERENBOCK.

Zekerlijk — ja — men moet zig schikken in dingen, die niet te veranderen zijn: mijne gevoelens voor u, waardste vriend! zullen altoos dezelfden blijven: zo ik u ooit ergens in van dienst kan zijn,
hebe

hebt gij slechts over mij te beveelen — *A propos* — nu ik tog hier ben — hoewel de Hofraad Muller heeft het mij reeds toegezegd — ook zijn broeder de Krijgsraad — maar men treft die Heeren na den middag zo zelden t'huis — en de zaak vereischt spoed, gij kunt mij iet ten gevalle doen.

MORITS.

Zeer gaarne! slechts schielijk.

STIERENBOCK.

De Baron Winter verkoopt zijne schoone Heerlijkheid *Wintershagen*; kent gij ze? voor een spotgeld van 30,000 daalders: het mensch heeft gespeeld, en is te gronde gegaan; er was een *coup* te doen: ik ben het met hem reeds zo goed als ééns: deezen avond zal onder een flesch wijn het contract gesloten worden: eenige maanden te voren had ik geld genoeg liggen, was zelfs verlegen, hoe het veiligst uittezetten: eenige maanden laater zal het even zo zijn, maar juist tegenwoordig ben ik niet bij kas: ik wende mij tot u, beste vriend! want beledig mijne vrienden niet gaarne door mistrouwen, of terughouding: gij zult immers wel zo goed willen zijn, van mij 10,000 dukaaten op een solo wisselbrief te verstrekken?

MORITS.

Ik zet nooit geld uit.

STIERENBOCK.

Niet? wat doet gij er dan mede?

MORITS.

Ik verteer het.

STIERENBOCK.

En als het op is?

MORITS, *glimplagchende*.

Dan speel ik Faro.

STIERENBOCK.

En zo gij verliest?

MORITS.

Dān trouw ik een rijk meisjen.

STIERENBOCK.

Gij schertst, of zijt van daag in een kwaade luim: ik zal morgen wederkomen, en de bewijzen mijner goederen medebrengen: zekerheid, hypotheek, pand, alles, alles, zo als gij het maar hebben wilt: *a revoir!* mijn beste vriend! (*Morits omhelzende.*) On- gaarne verlaat ik u, zo zeer heb ik mij reeds aan uw geestrijken omgang gewend: (*Hij wil vertrekken.*)

DIEDRIK: *gedurende dit gesprek heeft deeze zijne handschoenen aangetrokken, en door verscheidene gebaarden zijn ongeduld te kennen gegeven: hij gaat voords den Graaf in den weg staan.*)

Houd, Mijnheer Graaf! wij hebben nog een paar woorden met elkander te wisselen.

STIERENBOCK: *hij beziet Diedrik van 't hoofd tot de voeten; en gelaat zig als of hij hem plotslings herkent.*

Ach! mijn beste vriend, de Lieutenant van Mo!!
ein-

eindelijk zie ik u dan weder! stout man! moet ik u dan op de derde plaats aantreffen? heb ik u niet ontelbaare reizen verzocht, mijn huis voor het uwe te rekenen? is er aan mijne tafel niet altoos voor u mede gedekt? beter u, of ik daag u voor den rechterstoel der vriendschap. (*Hij wil nogmaals vertrekken.*)

DIEDRIK, *hem bij den arm vattende.*

Snappen, zonder eind! — Maar twee woorden, Heer Graaf! de Vorst zal de genade wel hebben van nog eenige oogenblikken te wachten: het heeft u heden morgen geliefd, mijn' broeder eenige zotheden te zeggen; 't zal u daarom deezen namiddag gelieven, een paar kogels met mij te wisselen. (*Hij haalt twee pistoolen uit zijn' zak.*)

STIERENBOCK, *zijn schrik, zo veel mogelijk, onder een glimplach trachtende te verbergen.*

Allerliefst! immer goeds moeds! immer vrolijk! zie, beste Eldingen! daar moet men een voorbeeld aan neemen: de braave man heeft ongelukken gehad, veele ongelukken; hij heeft met eer gediend; ik zeg het u, hij heeft zijn regiment eer aangedaan: en wat heeft hij daarvan? lieve Hemel! de wispeluurige Fortuin boeleert met het geluk; maar zelden met verdiensten: in spijt echter van dit alles is hij de vrolijkste in gezelschap, altijd even *charmant*; *il a toujours le mot pour rire*: ik ben *au des espoir*, waarde vriend! dat de tijd mij niet langer toelaat, in deezen kleinen

vertrouwelyken kring, op deezen heerlijken lentedag, het waare genot des levens met u te deelen: maar de lastige dienst. . . . (*Hij wil weder vertrekken.*)

DIEDRIK *hem andermaal terug houdende.*

Donder en bliksem! Mijnheer! denkt gij, dat de eer mijns broeders voor een weinig pluimstrijkerij veel is? ik moet satisfactie hebben: kies één deezer pistoolen! of wilt gij liever met den degen, zo trek van leer, want zonder vechten komt gij er bij mijn ziel niet af.

STIERENBOCK.

De eer uws broeders! mijn liefste beste Heer Lieutenant! hier heeft ongetwijfeld een misverstand plaats: ik ben een der beste vrienden van den Heer van Moll; wij zijn zelfs nog met den anderen vermaagschapt; mijne overoudtante was een eige nicht van den Baron Hammer, wiens stiefbroeder een geborene van Mol tot vrouw had: vraag maar eens aan den President, den Graaf van Sorr, hoe ik mij nog onlangs omtrent uwen Heer broeder heb uitgelaten; vraag de Hofdame hunner Doorluchtigheden, de Barones Werbing, wat ik nog gisteren van hem zeide. . .

DIEDRIK.

Dat is mij het zelfde: ik weet, wat het u van daag geliefd heeft te zeggen, en derhalven, zonder verdere omstandigheden. (*Hij reikt hem een pistool toe.*)

STIERENBOCK.

Van daag? Hemel! zou mij in een vriendlijk gesprek

sprek ook misfchien een woord ontslipt zijn? — maar neen! dit is niet mogelijk! een misverftand — mijn liefste Heer Lieutenant! een bloot misverftand, en zulk een *quid pro quo* zou mij verleiden, den degen te trekken tegen een' man, dien ik om zijne verdienften en beminnelijk karakter hoogfchat! nimmer, al konde ik ook de waarfchouwing vergeeten, die de Vorst mij deed, toen ik, eenige jaaren geleden, het ongeluk had van den Ridder Cederholm in een tweegevecht te dooden: hier houdt geene bedreiging des Vorften mij terug — hier is 't vriendschap, ongeveinsde genegenheid, die mijnen arm verlamt: ik vlieg naar uwen Heer broeder, druk hem aan mijn hart, en wij zullen deeze gekheid in een flesch Champagne verdrinken. (*Hij vertrekt: Diedrik wil hem weder terug houden, doch hij ontsnapt hem.*)

Z E V E N D E T O O N E E L.

DIEDRIK VAN MOLL, MORITS.

DIEDRIK, den Graaf naloopende.

Verdoemde windbuil!

MORITS.

Laat hem loopen; 't is de moeite niet waard', dat gij er een' splinter uit uw' kruk om verliest.

DIEDRIK.

Ik denk, Broeder Eldingen! ik floeg hem liever den gantschen kruk om de ooren in ftukken.

MORITS.

En zo gij een nieuwen moest koopen, zou't u meer kosten, dan de geheele Graaf waardig is: geloof mij, goede Moll! zijn eer aan een' zot kwijt raaken, en van een' zot wedervorderen, is even het zelfde als naarstiglijk een stuk gouds te zoeken in 't stof dat men in zijn zakken draagt-

DIEDRIK.

Gij spreekt als een boek; maar de wetten der eer

MORITS.

Zijn niet in de holle hersenpan gegraveerd; zij liggen hier, in het hart, begraven, en zijn de wetten der deugd: eer en deugd zijn zo onafscheidbaar, als licht en warmte. . . . doch genoeg daarvan! ik heb haast. (*Hij ziet op zijn horologie.*) Dat quartier is bijkans reeds een half uur geworden: ga lieve Mol, en haal uw' braaven broeder! ik zou u vergezellen, maar mijn hart heeft hier nog iet aftedoen: breng hem des in de armen eens mans, die anders niet zeer mild met zijne vriendschap is: verhaal hem echter niet, wat er tusfchen ons is voorgevallen; wij zullen hem onverwachts een' vrolijken avond verschaffen.

DIEDRIK.

Ja, ja, dat zullen wij! lieve Broeder Willem! — omhelzen moet ik u, mijn beste! (*Zij omhelzen elkander.*) Mijn' broeder Willem vrolijk maaken! Heifa, houten stomp! voorwaards! mars!

A G T.

A G T S T E T O O N E E L.

MORITS.

E^r zijn tog veele goede menschen in de wereld en de ongevormden zijn doorgaands de besten: zij zingen zo natuurlijk — hebben naar geene lier geleerd — Welk een schoone dag, wanneer alles gaat zo als het gaan moet! ik ben van daag juist geschikt om menschen gelukkig te maaken; want ik ben zo vrolijk en luchtig, als een tienjarige knaap, die niets denkt, dan heden! heden! en niets gevoelt, dan dat hij leeft en gezond is — maar Maria — uitbottende liefde en vrolijkheid; dit zegt men immers, kan niet zamen gaan? O neen! neen! Maria gaf dit hart alles wat het ontbrak: het zocht, en wist zelf niet wat; het leed gebrek, en had overvloed; het hing aan de vriendschap, gelijk het oog eens *sentimenteelen* nachtwandelaars aan de maan — het was bevrozen — de zon ging op — o hoe warm is het mij geworden!

N E G E N D E T O O N E E L.

MORITS, MARIA: *met een klein knaapjen aan de hand.*

MORITS, *haar te gemoet gaande.*

Eindelijk daar, lief meisje? noemt gij dit woord houden? is dit een quartier? daarvoor zult gij in het vervolg ook mijne jaaren tot quartierien maaken.

MARIA.

Reeds lang stond ik achter het gintsche hek — gij waart niet alleen — en ik wilde mij eerst herstellen — mij voorbereiden — mijne oogen waren zo rood.

MORITS.

Lief meisjes! de roode wangen kan ik u vergeeven; want maagdljke schaamte doet de wangen; maar verdriet de oogen rood worden — mijn vrouw mag slechts om de elende van een ander traanen storten.

MARIA.

De edelmoedigheid van een' man kan bittere traanen droogen, maar de edelmoedigheid van een' man is niet almachtig, kan het voorledene niet vernietigen, noch deszelfs sporen uit het verscheurd hart uitwischen — „Uwe vrouw!” — goed edel man! er was een tijd, waarin ik mij zulk een tijtel zou waardig geacht hebben; maar van de zoete dagen der onschuld, is mij niets overig gebleven — dan de moed, om zelve u te zeggen — dat die tyd voorbij is — dit knaapjen — is mijn kind! (*Zij ziet het kind met aandoening aan, en prangt het met verrukking in haare armen.*) Karel! Karel! uw moeder heeft u iet groots geofferd! om deezes offers wille, durft gij mij nimmer vloeken, dat ik in een zwak oogenblik u een eerloos aanwezen gaf! Vaarwel, Mijnheer! deze traanen zijn getuigen mijner dankbaarheid en zegen: ik ben u zeer veel verschuldigd;

digd; gij hebt mijne ziel het leven wedergegeven: gij deed mij op nieuw gevoelen, dat ik nog niet geheel en al verachtelijk ben: ja, Mijnheer! gaarne wil ik 't u bekennen: ik ware zo diep vernederd, dat ik mij zelve niet eens onderwinden durfden Hemel te bidden: want wat had ik anders tot verzoening mijner schuld intebrengen dan woorden? dit offer, het welk ik van daag der deugd breng, geeft mij eene geringe aanspraak op mijne eigene waardij weder: ik dank u, Mijnheer! gij hebt eene rampzalige gered! want wie is rampzaliger dan die zich zelve veracht? de herinnering deezer oogenblikken zal mij nog jaaren lang het leven verzoeten; ik zal den Hemel weder vrolijk bidden! en in elk gebed zal uw naam van mijne lippen vloejen — vaarwel!

MORITS, *haar bij de hand vattende.*

Blijf! *(Na een korte poos zwijgens, trekt hij het kind naar zig toe.)* Waar is uw vader, kleine?

HET KIND.

Hij is dood.

MORITS: *hij tilt het kind omhoog.*

Ik ben uw vader, lieve jongen!

MARIA.

Hemel!

MORITS, *terwijl hij het kind weder neêrzet.*

Gij werpt mij daar weder een vooroordeel in den

weg; doch ik struikel echter niet — zie deezen diamant; (*hij toont haar zijn' ring;*) hij is fraai, van het beste water: hij is de mijne; ik ben de eerste niet die hem bezat; maar, zo de Hemel wil, zal ik de laatste zijn; hij moet met mij begraven worden, en zijn bezit verschaft mij zo veel vergenoeging, als hadde ik hem met eigen hand uit de mijnen van Golconda gehaald. (*Hij vat Maria op eene hartlijke wijze bij de hand.*) Meisjen! ik gevoel dat gij mij, zo als gij daar voor mij staat, recht gelukkig zult maaken: gij spreekt van een' tijd waarin gij beter waart dan nu? en ik, ik zeg u; gij zijt nu beter dan ooit; uwe onschuld was onwetendheid — gewoonte: gij waart goed, om dat men u gezegd had, dat men goed zijn moet: thans weet gij waarom gij goed zijt; des zijt gij nu eerst deugzaam! en ik zou het geluk mijns geheelen levens aan eenen gril opofferen? eene roos niet plukken, om dat eens een kapel met haar boelde? — ik heb geen recht om te vraagen wat gij voorheen waart; ik weet, wat gij nu zijt, en wat gij mij zijn zult: vraagt gij mij ook niet, of ik altoos een zedig jongeling was? zonder eenige onbezonnenheid? — in mijn oogen hebben beide geslachten het zelfde recht: sla toe, meisjen! heden begint voor ons beiden een nieuw leven! het tegenwoordige is vrolijk; het toekomstige lacht ons toe; het voorledene ligt achter ons, gelijk een regenwolk, die door den wind over ons

ons heen gedreeven is: blijf niet aan uw verdriet hangen! herinner in uw lijden met een innige blijdschap, dat het is doorgegaan: het geen u in het gevolg bedroeven mogt, zal ik eerlijk met u deelen.

MARIA: *sterk ontroerd, tracht zij te vergeefs te spreken: zij drukt haare dankbaarheid met gebaarden uit; sluit vervolgens het kind in haare armen, ziet, aandachtig en teder, Morits aan, en brengt de volgende woorden al snikkende uit:*

En dit kind?

MORITS.

Ik ben zijn vader — hij is mijn zoon! de moeder, welke mij hem baarde, heet niet *wellust*, maar *liefde*: de Natuur heeft mij denzelven in geen dartel oogenblik, tot zoon opgedrongen: hij is mijn zoon door de keuze van mijn hart. (*Hij reikt het knaapjen zijne hand toe.*) Kom, kleine! Na toe! (*Het knaapjen doet het: Morits schudt hem de hand.*) Hier beloof ik u, voor het aangezicht des geenens, die het meeste deel in uw lot neemen zal; voor het aangezicht van den Hemel en uwe moeder, dat ik u een eerlijk, een liefhebbend vader zijn zal! ja ik zal u zo vaderlijk handelen, dat eens uw rechte vader, zelfs voor zig, ten geenens dage zig niet zal verftouten te zeggen: 't is mijn kind!

HET KIND, *zijn handjen terug trekkende.*

Ai! gij doet mij zeer.

MORITS, *glimplagchende.*

Hij heeft mij niet verstaan; maar daar, (naar den Hemel wijzende,) daar ben ik verstaan — en gij — niet waar?

MARIA, *zeer ontroerd.*

Ja . . .

MORITS.

Dat's dan afgedaan: ik ben u thans niet meer vreemd, en durf u derhalven met meer gronds vragen: wilt gij mijn vrouw worden, lief meisje?

MARIA.

Ach! gij verdient een onverdeeld hart.

MORITS.

Verdien ik dit, dan zal ik het ook ongetwijfeld verkrijgen: wat nog hier of daar hangen bleef, zal de tijd terug brengen; elke dag zal mijn' rijkdom vermeerderen; en het gevoel daarvan mij telkens een nieuw genot zijn.

MARIA.

Ja! ik zal u beminnen! voor het tegenwoordige echter is het mij nog onmogelijk: gij waart al te zeer mijn weldoener: wij zijn elkander nog niet genoeg gelijk: maar zo hoogachting en dankbaarheid de eerste voedfels der waare liefde zijn — gelijk ik het mij in dit oogenblik verbeelde te gevoelen — nu dan — Ja!

MORITS, *met verrukking haare hand vattende.*

Zeg mij na: „Morits!”

MARIA, *beschaamd en ontroerd.*

Morits!

MORITS.

„Ik bemin u!”

MARIA.

U.

MORITS.

„Ik ben de uwe.”

MARIA.

De uwe.

MORITS: *hij omhelst haar hartlijk.*

De mijne! kom hier, lieve kleine! gij moet het klaverblaadjen voltallig maaken. (*Hij heft hem omhoog, en het knaapjen omarmt hen beiden — Terwijl Morits het kind nederzet en Maria loslaat, vervolgt hij:*)

De knoop is gelegd, voor eeuwig gelegd; doch slechts in mijne oogen; in de uwen ontbreekt er nog eene plechtigheid aan: kom! volg mij naar een predikant.

MARIA.

Vergun mij, dat ik eerst een weinig ademhaale! — ik ben te zeer ontroerd — kan te naauwernood op mijne voeten blijven staan.

MORITS.

Ga naar uw kamer, lieve engel!

MARIA.

Ach ja! — 't hart is mij zo eng — ik moet met
den

140 BROEDER MORITS,

den Hemel spreken! (*Het knaapjen bij de hand nemende.*) Kom kind! gij zult nevens mij knielen! uw stamelen en mijne traanen — neen, die zullen bij den Hemel niet versmaad worden. (*Zij wil vertrekken: Morits omhelst haar.*)

MORITS.

Toef niet lang — niet lang toch!

T I E N D E T O O N E E L.

De voorigen. OMAR, die de tuindeur uitkomt.

OMAR.

Veel geluks!

MORITS.

Ha! zijt gij daar? (*Hij omhelst Omar, en omhelst hem.*)
gevoelt gij dat ik gelukkig ben?

OMAR.

Bij mijns vaders baard! ik gevoel het.

MORITS.

Omar! gij ziet in haar mijn vrouw; Maria! hij is mijn broeder.

OMAR, *Maria de hand toereikende.*

De Hemel zegene u, lief meisje! laten wij vrienden zijn! — maar nu ga ik; de oude tante kijft; zij heeft reeds twintigmaal naar u gevraagd: zij scheld en hoest als omfrijd.

MORITS.

Wees onbezorgd; ga naar uw kamer! ik zal in-
tus-

tusfchen de oude tante zo veel nieuws vertellen, dat haar fchielijk het raazen en hoesten vergaan zal: gij, Omar! denk aan mijn voorneemen! maak u reisvaardig; wij ftuuren naar de Peluw-Eilanden.

E I F D E T O O N E E L.

O M A R.

Naar de Peluw-Eilanden? en liefde is uw ftuurman? neen, Omar's droefgeestigheid voegt bij uwe vrolijkheid niet: ik wil terug naar mijn ouden vader! ik was een dwaas, dat ik van hem afging: daar hielden onze te vredene meisjes mij voor een welgemaakt Arabier; hier is mijn gezicht te geel, te bruin, te wild, te bars: daar roemde men mij, als een bekwaam jongeling; want ik zat treffelijk te paard, en kon een paar fpreuken uit den Coran: hier lacht men over mijne domheid, want ik kan zelfs niet eens danfen, en weet niets — niets anders dan dat ik bemin! — ja, ik wil terug! als 't maar niet te laat is — ach ja, 't is te laat! melk drinken, dadelen eeten, mij met lappen kleeden, en onder tenten woonen; dit alles wilde ik gaarne; maar mijn hoofd! mijn hoofd! ik denk niet meer op zijn Arabifch. (*Met de hand voor het voorhoofd.*) Daar heerscht het koude Noorden, en al de warmte, welke ik uit het Zuiden medebragt, is naar het hart gezonken. (*Zijn oog valt op den boom, waarop hij den naam van Netje gefneeden heeft.*) Ha, mijn werk is nog niet vol-

voleind! (*Hij gaat naar den boom, en vervolgt zijn arbeid.*) Goede boom! in twintig jaaren zal deeze naam in uwe korst nog zo diep niet zijn ingegroeid, als hij zig in weinige maanden in dit hart groef!

TW A A L F D E T O O N E E L.

OMAR, NETJE: *zij komt stil zien wat Omar doet, en leunt vervolgens, diep in gedachten, met den elleboog op het voetsluk van 't beeld van Diana.*

OMAR: *zijn werk voltooid hebbende, ziet hij het tederlijk aan.*

Ach Netje!

NETJE, *op een boertig-treurigen toon.*

Ach Omar!

OMAR, *verschrikt, laat het mes vallen, loopt naar Netje, en vat haar hand.*

Wien geldt dit, ach?

NETJE.

Mij zelve.

OMAR.

Gij noemdet mijn' naam.

NETJE.

Gij den mijnen.

OMAR.

Om dat ik u lief heb.

NET-

NETJE.

Om dat ik geen' man lief hebben wil.

OMAR.

Waarom niet?

NETJE.

Om dat er geen een deugt.

OMAR, *hartlijk*.

Ik ben een goed mensch.

NETJE.

Dat zijt gij allen, zo lang gij wenscht en begeert.

OMAR.

Gij doet mij onrecht!

NETJE.

Ei zeker!

OMAR.

Ik zal u altoos lief hebben.

NETJE.

Gij zult mij niet lief hebben.

OMAR.

Ik moet.

NETJE.

Wie dwingt u?

OMAR.

Waarom volgt gij mij overal? of ik u zie, dan niet zie, is het zelfde: 't zij ik met mijne gedachten Egypten's verzengde luchtfreek doorzweev', of mij aan den oever van den Nijl verlustig'; overal staat gij voor mij: zoek ik de tent van mijn' vader, gij zit

44 BROEDER MORITS,

zit aan den ingang! dwaal ik in de ruïnen van Balbek om, gij staat achter ieder afgebroken zuil.

NETJE.

Gij zijt een gek!

OMAR, *zuchtende.*

Ja wel!

NETJE.

Wat zal men met u beginnen?

OMAR.

Mij weder bij mijn verstand brengen.

NETJE.

Neen, goede vriend! wij maaken de mannen gaarne gek, want hun verstand verveelt ons.

OMAR.

Ik zal u niet langer verveelen, ook door mijn gekheid niet: ik keer naar de hut mijns vaders terug: Schipper Thom zal binnen weinige dagen derwaarts zeilen, en mij medeneemen: maar geloof mij, Netje! als ik weg zal zijn, zult gij voorzeker nog dikwijls zeggen: „die Omar was tog een goed mensch!”

NETJE.

Wel ja toch! een meisje denkt dat slechts.

OMAR.

Vaarwel!

NETJE.

Zijt gij dol?

OMAR.

Het blijft bepaald — ik vertrek — gij zult mij
nooit —

nooit — nooit wederzien! een' afscheidskusch kunt
gij mij evenwel niet weigeren.

NETJE.

Zie zulk een onbeschaamd schepsel eens aan!

OMAR.

Hoe ligt vergeet een meisjes een' kusch! mij echter zal hij een verkwikkend voedzel zijn tot in mijne
hut toe.

NETJE.

Hadde ik ooit gedacht, dat een kusch zo voed-
zaam was?

OMAR, *eenigzins scherp.*

Spot heb ik niet verdiend. (*Hij wil vertrekken.*)

NETJE.

Blijf! — blijf jong mensch! — hoe! vertrek-
ken? — hebt gij mij reeds verlof gevraagd?

OMAR.

Gij jaagt mij immers voort?

NETJE.

Neen, neen! ik beveel u te blijven.

OMAR.

Zo zoekt gij mij te martelen, als een knaap zijn
tor, dien hij aan een' draad gebonden heeft?

NETJE.

Daar zijt gij toe gemaakt: verzet u tegen uwe be-
stemming niet!

OMAR.

Gaarne zoude ik alles lijden, konde ik in 't ver-
volg slechts, al ware het ook nog zo laat, op de minste
vergoeding hoopen!

K

NET-

NETJE.

Dat is: wanneer gij op uwe beurt mij eens kondet martelen?

OMAR.

Ja, zo gij, bemind worden, eene marteling noemt.

NETJE.

Hoor, hoor, hoe die bruine jongen snappen kan! als of hij alle onze romans gelezen hadde!

OMAR, *knielende.*

Lieve Netje!

NETJE.

Nu ja, dat ontbreekt er nog aan.

OMAR.

Ik weet niet, of het geen ik u zeg in romans staat; maar waarlijk! in mijn hart staat het.

NETJE, *hem eenigzins teder aanzierende.*

En daarbij ziet hij er uit als of het zo ware.

OMAR.

'T is waar.

NETJE, *tegen 't beeld van Diana.*

Kuifche Diana! bescherm mij! — sta op jong mensch! ziet gij niet dat ginds alle oogenblikken lieden voorbij gaan? een Europeisch meisje mag geen Arabier onder den vrijen hemel voor haar laten knielen.

OMAR, *opstaande.*

Maar plaagen mag zij hem wel!

NET.

NETJE.

Wees verstandig! wat wilt gij van mij hebben?

OMAR.

Ik wil u trouwen.

NETJE.

Dacht ik 't niet! aanstonds maar trouwen! 't woord alleen jaagt mij een' schrik op 't lijf.

OMAR.

De zaak echter is zeer gemakkelijk.

NETJE, *op Diana wijzende.*

En ik heb deezen beloofd, (*met een belagchelyken zucht,*) in haaren dienst grijs te worden: zie! deezen bloemkrans heb ik met eige hand gevlochten — met eige hand haar ten offer gebragt: deeze roozen zijn het zinnebeeld van mijn mangalijken staat.

OMAR.

Laat haar het zinnebeeld; ik ben met het overige te vreden.

NETJE.

Gij zijt waarlijk zeer ligt te vergenoegen!

OMAR.

En die roozen staan uwe trotsche Diana niet eens goed; zij zouden de schalkachtige Liefde wel eens zo fraai kleeden.

NETJE.

Denkt gij dat?

OMAR.

Laaten wij het eens beproeven. (*Hij rukt Diana plotsling den krans af, en vliegt daarmede naar het beeld der Liefde.*)

K 2

NETJE.

NETJE, *vergramd, echter spotachtig.*

Baldadige schavuit!

OMAR, *na schielijk het eene einde van den bloemkrans aan de hand der Liefde vastgemaakt te hebben, gaat hij ylings naar Netje, trekt haar met geweld voort, slingert zijnen arm om den haaren, en wikkelt zig met haar in den krans.)*

Gij zult de mijne zijn! ja, ik lees het, in spijt van uw' moedwil, in die zwarte oogen! gij zijt de mijne.

NETJE, *zig zachtlijk verweerende.*

Ik zal dien duivelschen snapper de oogen uitkrabben.

OMAR, *haar vuuriglijk kuschende.*

Gij zijt de mijne?

NETJE: *zij ziet hem tederlijk aan, en valt hem eindelijk om den hals.*

Ach ja! (*Een oogenblik zwijgens.*)

OMAR, *verrukt.*

Gij hebt mij tot een' God verheven! — nu weg met deeze banden! (*Hij maakt den bloemkrans los.*) Zelfs geen bloemen zullen u binden — slechts mijne liefde! slechts mijn hart! U allesvermogende zoon der goden! u passen deeze roozen! (*Hij omwindt de Liefde met den krans.*)

NETJE, *hem aanziende, en na een poos gezwegen te hebben.*

Qui que tu sois, voila ton maitre!

Il l'est, il le fut, ou il doit l'etre.

D E R.

DE TIENDE TOONEEL.

De voorigen. JUULTJE.

NETJE.

Ach Juultje!

JUULTJE.

Wat is er?

NETJE.

Ik had een' minnaar, en nu heb ik een' man!

JUULTJE.

Ernst of scherts?

NETJE.

Ziet gij dan aan mijn huwelijksgeelaat niet, dat het maar eens recht ernst is?

OMAR.

Wensch mij geluk, zuster! geluk met mijn behaalden zegen!

JUULTJE.

Van gantscher harten! (Zij omarmt Netje.)

NETJE.

En, hebt gij mij lief, zo volg mijn voorbeeld; want niets is verdrietiger, dan gevangen te zyn, en een ander in vrijheid te zien omwandelen.

JUULTJE.

Zal ik mij vernederen voor een' trotsch man, die mij om mijn goud versmaadt? Ach Netje! ik vrees dat zijn hoogmoed sterker zal weezen dan zijne liefde.

NETJE.

Tog niet! zijn hoogmoed houdt slechts de kamer
gefloten, waarin zijne liefde brandt; maar geloof mij,
het helpt hem niets: binnen kort of lang staat de
vlam alle de vengsters te gelijk uit. (*Tegen Omar,
die intuschen haare hand kuscht en streelt.*) Nu, nu,
borst! eet mijn hand niet op!

JUULTJE, omziende.

Ach, Netje!

NETJE.

Wat is 't?

JUULTJE.

Hij komt.

NETJE.

O wat groot ongeluk!

JUULTJE.

Verlaat mij niet!

NETJE.

Wil hij u schaaken?

JUULTJE.

Verberg mijne droefgeestigheid achter uwen vro-
lijken luim! spreek, lach, scherts, op dat hij niet
bemerke hoe het in mijn hart gesteld is.

NETJE.

En waarom mag hij dat niet bemerken?

JUULTJE.

Ik wil hem zijne trotschheid betaald zetten.

NETJE.

Bravo! *A ce trait je reconnois mon sang.*

V E E R.

VEERTIENDE TOONEEL.

De vorigen. WILLEM en DIEDRIK VAN MOLL.

(Na elkander wederzijds gegroet te hebben.)

NETJE.

Zijt welkom, Mijne Heeren!

DIEDRIK.

Wij dachten Mijnheer uwen broeder te zullen aantreffen.

NETJE.

En waart zeer aangenaam bedrogen, niet waar? want gij vindt ons.

DIEDRIK.

Zekerlijk — dat — dat spreekt van zelf.

NETJE.

Mijn liefste Heer Lieutenant, u neem ik het niet kwalijk, als een jong meisje u eene galanterie uit de keel haalen moet: want de krijgstrompet verdraagt zig slecht met het zachte hofgelispel; maar uw Heer broeder . . .

DIEDRIK.

Is krank.

JUULTJE, *schielijk*.

Krank? wat scheelt hem?

NETJE.

Een' neusdoek, om de traanen aftewisfchen, die aan zijne blonde oogleden hangen: leen hem uwe hand, lieve zuster!

WILLEM, *verlegen*.

Vergeef het mij — ik weet niet, lieve broeder! — ik ben zeer gezond.

DIEDRIK.

Dat's gelogen! oordeel zelve! ik kom t'huis — heb hem veel te vertellen: ik begin mijn verhaal; hij ziet mij strak in de oogen; ik praat meer dan een quartier lang, en, toen ik wél had uitgepraat, had hij er geen enkel woord van verstaan.

NETJE.

Zeker een gebrek aan 't gezicht; eene zorglijke ziel-verschijning; maar mijn arme zuster is er nog veel erger aan.

WILLEM, *schielijk*.

Hoe zo? wat scheelt haar?

NETJE.

Zij lijdt in de edele levensdeelen — voor eenige minuten bejegende haar een geval, waarin men het hart noodig heeft; zij zoekt het, en, begrijp welk eene omstandigheid! 't is weg! weg over alle bergen!

JOULTJE, *met een treurige glimlach*.

Netje! plaag mij niet!

NETJE.

Een vlinder draagt het op zijn vlerk tot op de naaste roos; daar schudt hij het af, en laat het in de doornen vallen.

WILLEM.

Zoekt gij mij ook de overwinning des vernufts bezwaarelijk te maaken?

NET-

NETJE: *zij maakt eene diepe buiging.*

Dit is voor het Vernuft, en dit voor de Liefde!
(*Zij omarmt Omar.*)

DIEDRIK.

Bravo! dat's een snoepig ding! ik geloof men zou met haar de wereld kunnen doormarcheeren, zonder een' enkelen dag rust te houden.

NETJE.

Wel zo, Mijnheer de krijgsman! gij begint los te raaken.

DIEDRIK.

Waarlijk, ik zou bijna bemerken, dat er nog een ander vuur dan kanonsvuur is: maar genoeg, die jonge vriendlijke man daar, (*op Omar wijzende.*) heeft ze eerlijk prijs gemaakt; en al ware dit zo niet — mijn houten been! — ach! lieve Hemel! mijn houten been!

V I F F T I E N D E T O O N E E L .

De vorigen. MORITS, MARIA, EUFROSINE.

EUFROSINE, *al hoestende.*

Als het maar niet reeds te koel is.

NETJE.

Ach neen! wij zweeten hier allen.

MORITS, *tegen Diedrik.*

Ik dank u, Broeder Moll! dat gij uw woord gehouden hebt.

DIEDRIK.

Ik hou immer mijn woord.

MORITS, tegen *Willem*.

Lieve jonge man! ik bid om uwe vriendschap: heeft mijn voorbaarig oordeel u deelen morgen smart veroorzaakt, zo is 't mij van harten leed: men ontmoet zo zeldzaam in de wereld een mensch; en men ziet het zo weinig iemand aan den neus: uw Broeder heeft mij het raadzel opgelost; zeer hard zoudt gij mij straffen, zo gij een' gril tegen mij behieldt.

WILLEM.

Hoe, broeder! gij hebt gepraat?

DIEDRIK.

Dat heb ik: voor den duivel dat heb ik! hoe! ik zou het gelaten aanzien, dat men vergiftige pijlen op uwe eer schoot?

MORITS.

Gij bemint mijn zuster; Juultje mint u; gij waart het ééns; mijn goud heeft u gescheiden, dat moet het niet; het moge zulk een gril zijn als het will'; 't is een schoone weldenkende gril, en ik eer denzelfen: Juultje is arm, dood arm; van mij krijgt zij geen' penning.

WILLEM, *vliegt naar Juultje*.

Juultje!

JUULTJE, *in zijne armen*.

Stoute, hoogmoedige Willem!

EUFRO-

EUFROSINE.

Wacht toch kinderen! ei mijn Hemel! wacht toch! (*Zij trippelt tusſchen hen beiden.*) ik moet immers de plaats haarer moeder bekleeden — Ik geef u mijn' zegen, en ben met dit huwelijk recht in mijn' ſchik; want zijne afkomst is van adel.

NETJE.

Maar, lieve Tante! Juultje vraagt immers niet, waar hij van daan gekomen is? zo hij er maar is.

EUFROSINE.

Zwijg; als dat zo ware, moesten alle menſchen gelijk zijn, want alle menſchen zijn er: (*zij hoest.*) hoe ongerijmd!

WILLEM: *hij omarmt Morits.*

Mijn broeder!

MORITS.

Geen grillen meer.

WILLEM.

Hartlijke, broederlijke vriendschap!

MORITS.

Nu, de vriend dorst u niets aanbieden, de broeder durft eerder een woord ſpreken. (*Hem vertrouwelijk naar zig trekkende.*) Zo 't u eens aan geld mogte ontbreken — niet waar?

WILLEM.

Ja, ja.

(*Diedrik is hartlijk bewogen, hinkt naar Willem, naar Juultje en Morits, ſchudt hun ſtilzwijgend de handen, en gaat vervolgens in een' hoek, waar hij de traanen van zijne oogen wischt.*)

NET.

136 BROEDER MORITS.

NETJE.

Numero één is dan afgedaan ; Broeder Morits,
kom eens een weinig nader !

MORITS.

Wat wilt gij ?

NETJE.

Ziet gij niets aan mij ?

MORITS.

Gij ziet er zo bedrukt uit.

NETJE.

Ziet gij niet, dat Omar en ik onze gezichten ver-
anderd hebben ?

MORITS, *na hen een oogenblik beurt-
lings aangezien te hebben.*

Is 't goed ?

NETJE, *met een boertige zucht.*

'T is goed.

MORITS.

Netje! gij verschaft mij een groote vreugd : de Hemel
zegene u. (*Hij sluit ze beiden te gelijk in zijne armen.*)

EUFROSINE.

Wacht toch, kinderen ! ei mijn Hemel ! wacht
toch ! (*Zij trippelt tuschen hen beiden.*) ik moet im-
mers de plaats uwer moeder bekleeden ? — Maar
hoe zal dat hier gaan ? 't lijkt wel een recht jong
goed slag van een mensch — maar zijne afkomst ?

MORITS.

O lieve Tante ! ik heb het u immers reeds gezegd :
zijn vader is een Arabisch Vorst.

EUFRO-

EUFROSINE.

Een Vorst! hij draagt evenwel geen ordeband.

MORITS.

Het hart maakt hem kennelijker dan de orde.

EUFROSINE.

Nu, nu, ik geef u mijn' zegen.

NETJE, *zuchtende.*

Ach! — Numero twee is ook afgedaan.

MORITS.

Maar Netje! ziet gij niets aan mij?

NETJE.

Gij ziet er uit, als een vernuftige broeder, die zijne zuster tien duizend dukaaten schenken wil.

MORITS.

Gefchonken heeft: dit aan een zijde — ziet gij anders niets?

EUFROSINE.

Ach, dat had zijne moeder zaliger hem zekerlijk ook niet aangezien.

MORITS.

Lieve Tante! laat mijn moeder rusten!

NETJE.

Gij maakt mij nieuwsgierig.

MORITS, *Maria omarmende.*

Ziet gij nog niets?

NETJE, *in de handen klappende.*

Ja waarlijk! ik zie 't! ik zie 't! Numero drie! Numero drie!

JUULTJE.

Onze Maria.

EUFRO-

EUFROSINE, *sterk hoestende.*

Ja, onze Maria!

JUULTJE, *naar Maria gaande en haar omarmende.*

Lieve zuster!

NETJE: *zij omhelst Maria mede.*

Nu zijn de drie gratiën voltallig. (*Alle de overigen omringen Maria en Morits, en wenschen hem met gebaarden geluk.*)

EUFROSINE.

Wacht toch kinderen! ei, mijn lieve Hemel! wacht dan toch! (*Zij trippelt in den kring.*) Ik moet immers de plaats uwer moeder bekleeden! 'T is waar, de afkomst — de afkomst: dit heeft nog geen Graaf van Eldingen gedaan.

WILLFM, DIEDRIK EN MARIA, *te gelijk.*

De Graaf!

MORITS.

Waar toe dit, lieve Tante? — Ja, mijne vrienden! ik ben Graaf: mijn vader bezat aanzienlijke goederen in den Elzas; hij leefde goed, stierf arm, en liet ons, behalven zijn' Graaflijken titel, niets dan schulden na: wij verlieten de plaats waar wij niet meer konden schitteren: gij allen weet, hoe mijne zusters zig sedert onder het opricht haarer Tante geneerden: de jongens kunnen gemaklijker door de wereld komen: ik verzettede den gouden bijhang mijns Graaflijken diploma's bij eenen Jood, om aan reisgeld te geraaken: ik ging
naar

naar den Levant, en werd koopman: de handel, mijn ijver, het geluk, de vriendschap en ook een paarmaal de liefde hebben mij rijk gemaakt; de Graaf heeft geen enkel middagmaal voor mij betaald: een Afrikaansch Prins, wiens vriendschap ik bij zekere gelegenheid won, verhief mij tot Vorst van de Maan en het gesternte; hij zelf was onbegrensd Heer der Zonne: dit alles is gekheid, en wanneer gij mij lief hebt, zo laat mij nimmer meer het woord *Graaf* uit uwen mond hooren: mijne jongens kunnen doen wat zij willen: (*tegen Maria.*) en gij, lief meisje! zal Morits, Graaf van Eldingen, u liever zijn, dan Morits, zo maar eenvoudig weg? (*Maria omhelst hem.*)

EUFROSINE.

Nu, nu, gij zijt en blijft een wonderlijk schepzel: kom hier, dat ik u mijn' zegen geeve.

NETJE.

Dank zij den Hemel! de drie gratiën zijn allen bezorgd.

MORITS.

Luistert kinderen! ik heb u een ontwerp medete-deelen: wij moeten allen, zo als wij hier staan, slechts één huisgezin uitmaaken: een hoopjen goede menschen, die, van de beschaafde zotten afgezonderd, met eige handen het veld bouwen, de vruchten onzes ijvers inoogsten, van de grooten des Lands ongekwd blijven, en van niemand, dan de Engelen benijd worden: zulk eene vrijplaats biedt ons een klein
plek-

plekjen gronds in den Oceaan aan, het welk te arm is om de hebzucht der menschen optewekken: een zekere Engelanders, Wilson, heeft de Pelew-Eilanden ontdekt; daar wonen goede, onbedorvene schepsels: ik heb besloten, mijn geheel vermogen in nooddriften des levens te verwisfelen; deezen wil ik in eenige schepen laaden, en daar mij met mijn huisgezin nederzetten: wilt gij mij volgen?

JUULTJE.

Gaat Willem meê?

NETJE.

Gaat Omar meê?

DIEDRIK.

Niemand vraagt: gaat Diedrik meê?

ALLEN.

Ja, wij gaan allen meê.

NETJE.

Paar voor paar, gelijk in de arke Noachs.

DIEDRIK.

Mij uitgenomen: ik breng niet eens een paar beenen meê.

NETJE, *ter zijde, tegen Diedrik.*

Trouw de oude Tante!

DIEDRIK.

Gehoorzaame dienaar! liever worde ik schoolmeester op de Pelew-Eilanden.

WILLEM, *tegen Morits.*

Gij hebt mijne ziel van dit ontwerp beroofd; reeds

VOOR

voor lang verveelde mij de hedendaagfche levenswijs:
Laat ons het land bebouwen, zegt Candide.

MORITS.

En hij had gelijk.

ALLEN.

Hij had gelijk.

ZESTIENDE TOONEEL.

De voortigen. THOM.

THOM.

Heifa! dat gaat hier lustig.

MORITS.

Gij komt net van pas, eerlijke Thom! hebt gij
 wel ooit van de Pelew-Eilanden gehoord?

THOM.

Die zijn immers daar, waar de Antelope fchip-
 breuk geleden heeft? zou ik niet!

MORITS.

Wilt gij ons derwaards brengen?

THOM.

Is er wat mede te verdienen?

MORITS.

Wel zeker!

THOM.

Goed, dan breng ik u naar Lapland en Spitsbergen

EUFROSINE.

Maar, kinderen! gij denkt om mijn' hoest niet!

L

NET-

NETJE.

Lieve tante! het is een voortreffelijk klimaat, vooral voor longzieken.

EUFROSINE.

Nu ja, zo gij dat denkt.

MORITS.

O hoe gelukkig zullen wij, hoe gelukkig zullen onze kinderen zijn!

THOM.

Is het u dan ernst!

WILLEM.

Recht ernst.

THOM.

Dan laat ik mijn' broeder naar den Levant zeilen, en geef u mijn nieuw schip, het welk morgen van stapel zal loopen: gij moest het koopen.

MORITS.

Hoe zal het heeten?

JOULTJE.

Broeder Morits.

ALEEN.

Vivat! lang leve Broeder Morits! (Zij zwaaien met den hoed.)

Einde van het derde of laatste bedrijf.

